

KA

BAIBEL HISTORI

14th EDITION

CATHOLIC MISSION
SHILLONG

1977

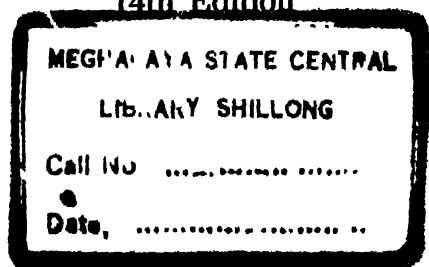

KA BAIBEL HISTORI

KI
JINGIATHUHKHANA LYNKOT
NA
KA JUTANG BARIM
BAD
KA JUTANG BATHYMMAI

14th Edition

CATHOLIC MISSION—SHILLONG

1977

Imprimatur

✠ H. D'ROSARIO, S.D.B., D.D.

Bishop of Shillong

T. 1068

Printed at the

Don Bosco Technical School,

Shillong - 793003

I. NA KA JUTANG BARIM

REFERENCE
Not to be Lent out

1. Kaba thaw ia ka pyrthei	9
2. Ki Angel	10
3. Ka Kper Eden	11
4. Ka pop banyngkong	12
5. Ka jingioh shitom na ka pop banyngkong	12
6. U Blei U la kular ia u Nongpynim	14
7. Ka jingainguh u Kaiñ bad u Abel	14
8. U Kaiñ u pyniap ia la u para, u Abel	15
9. Ka jingsniew ki briew	15
10. Ka jingshlei ka pyrthei	16
11. Ka jingainguh u Noah	18
12. U Mot Babel	19
13. U Abraham	19
14. Ka jingjot jong ki shnong Sodom bad Komorra	21
15. Ka jingknia ia u Isaak	21
16. U Isau bad u Jakob	22
17. Ka Jingphohsniew u Jakob	24
18. U Jakob bad ka Rakhel	24
19. Ka jingwanphai u Jakob	25
20. La die-noh ia u Joseph sha ri nongwei	26
21. U Joseph ha iing u Putiphar	28
22. U Joseph u batai ia ki jingphohsniew jong u Pharo	29
23. Ki hynmen u Joseph ki leit sha ri Ijipt	31
24. U Benjamin u leit sha ri Ijipt	33
25. Ka khuri rupa u Joseph	34
26. U Joseph u pynithuh ialade	35
27. U Jakob u leit sha Ijipt	36
28. Ki jingjynjar u Job bad ka bainong jong u	38
29. Ka jingkha ia u Moses	39
30. U dieng shiah uba meh-ding	40
31. Ki jingpynshitom basngewtriem ha Ijipt	42

	<i>sla</i>
29. Ki tyrjup-kew	105
30. U samla 'riewspah	106
31. U khun ba la jah	107
32. La pynim pat ia u Lasarus	108
33. U Jisu U rung da ka burom ha Jerusalem	110
34. U Jisu U buh ia ka Sakrament Bakhuid tam	111
35. U Judas u die-noh ia u Jisu	113
36. Ka jingpisa-mynsiem u Jisu ha Lum Olib	114
37. La kem ia u Jisu	114
38. La pynrem ia u Jisu da ka jingbishar	116
39. U Judas u phasi ialade	116
40. La sympat tynggeh ia u Jisu	116
41. La pynphong pansngiat ia u Jisu da ki shiah	117
42. U Pilatus u aiti ia u Jisu ha ki Ju ban sahnarphna	117
43. U Jisu U bah ia ka Diengphna	118
44. La sahnarphna ia u Jisu	119
45. U Jisu U kren ki hynñiew ki ktien bakhathduh bad U iap	119
46. La pynhiar ia u Jisu na ka diengphna bad la tep ia U	122
47. Lai ngut ki kynthei ki leit sha jingtep	123
48. U Petrus bad u Yoannis ki leit sha ka jingtep	124
49. Ka Maria Magdalena ka iohi ia u Jisu hajan ka jingtep	125
50. U Jisu U paw ha ki khatwei ngut ha Jerusalem	125
51. U Jisu U thung ia u Petrus ban long u Nongbujli jong U	127
52. Ka jingkiew u Jisu sha bneng	128
53. La wan hiar u Mynsiem Bakhuid	129
54. U Jisu Un wan pat kum u Nongbishar ynda wai ka pyrthei	131
55. U Stephan Bakhuid, u Martir banynghong	132
56. Ka jingkylla u Saul	132
57. U Petrus bad u Paulus Bakhuid ki la iap-martir ha Rom	133
58. Ka jingjot ka nongbah Jerusalem	135

**KI JINGLATHUHKHANA
NA
KA JUTANG BARIM**

Kine baroh ki la iaroh pyndonburom ia u Blei.

1

KABA THAW IA KA PYRTHEI

MYNDANG-NYNGKONG ym shym la don ei-ei kaba la thaw. U Blei Uba la dou junom naduh bymjukut, U la thaw ia ka bneng bad ia ka khyndew.

Baroh ka la dum tiw-tiw. Te u Blei U la ong: "To long ka jingshai." Bad ka jingshai ka la long. U Blei U la pyniakhlad ia kata ka jingshai na kata ka jingdum. U la khot ia kata ka bashai: ka sugi; bad ia kata ka badum: ka miet.

Ia ka khyndew la tap lin da ka um. Kumta u Blei U la pyniakhlad ia ka um na ka ryngkew. Ha ka khyndew U la pymmih ia u phlang, ki jhur ki jhep, bad ia ki dieng baseisoh.

Ynda kumta u Blei U la thaw ia ka sngi, ia u bnai bad ia ki khlur, bad U la buh ia ki ha sahit-bneng; ha ka suiñ U la buh ia ki sim, ha ki pung bad ha ki wah U la buh ia ki dohkha; bad ha ka khyndew ia ki mrad ki mreng, ha la ka jait bad shijur shijur. Ha kaba khatduh u Blei U la thaw ia u briew; uwei u

briew uba kyrteng u Adam bad kawei ka briew kaba kyrteng ka Im.

Kine baroh ki la iaroh pyndonburom ia u Blei, bad ki la sngewnguh, ba U la thaw ia ki bad ia ka sahit-bneng bad ia ka sngi, ia ka klyndew, ia ki sim bad ia ki dieng baseisoh.

2 KI ANGEL

NALOR kine, u Blei U la thaw ruh bun bah ki Angel, ki mynsiem kibym don met kum mangi ki briew. U la ai ha ki, ki jingaei bakordor bad U la pynlong ia ki, ki bakhraw tam na ki para jingthaw baroh. Byllien ki la ri ia la ka jingkhuid bad jingluilui kaba u Blei U la ai, hynrei katto katne napdeng jong ki, ki la hap ha ka pop baiap jong ka jingsarong, namar ki la

*U Mikhael Bakhuid ryngkat bad kiwei pat ki Angel babha u la shop
arsut shapoh dujok-ding ia u Lusipher bad ia ki nongbud baroh.*

kwah ban iaryngkat bad u Blei. U rangbah jong kine ki angel basarong, u la long u Lusipher, u angel babha briew ha bneng.

U Mikhael Bakhuid, ryngkat bad kiwei pat ki angel kiba ieng ha ka liang jong u Blei, u la ieng pyrshah ia u, bad u la pyrta: "Uei uba kum u Blei?" bad u la shop arsut shapoh dujok-ding ia u Lusipher bad ia ki nongbud jong u baroh.

Ia ki angel kiba ieng ha ka liang u Blei, la khot ki angel babha, ne, ki angel; hapdeng kine u don u Angel nongda jong ngi, ba la buh da u Blei. Ia kita kiwei pat kiba la shop arsut shapoh dujok na ka byuta ka jingsarong jong ki, la khot ki angel bymman, ne ki ksuid, ne ki soitan. Namar kane ka jingshitom bymjukut ba ki shah hapoh dujok ki bishni ia ngi ruh, bad ki thaw buit laiphew jait ban pynshoi ban pynhap ia ngi ha ka pop, ha ngin dup poi sha dujok ryngkat bad ki.

3

KA KPER EDEN

MYNNYNGKONG u Blei U la buh ia u Adam bad ka Im ha kawei ka kper baitynnat shibun; ia kata ka kper la khot ka Kper Eden. Hangta ki la don ki dieng baseisoh da ki kynja soh

U Blei U la buh ia u Adam bad ka Im ha kawei ka kper baitynnat shibun.

basaw huiñ bad kiwei kiwei ki jait ki baitynnat shibun. Ki syntiew baiwbih ruh ki la don, kiba ju phuh khlem pud. Ki sim ki pah bad ki rwai sngewtynnat baroh shisngi; bad ki juh bha haduh ba ki iawan demkai ha ki kti u Adam bad ka Im. Ki mrad kiba runar kim shym don satia. U sing, u khla, ka dngiem bad kiwei kiwei ruh kiba runar mynta, kita baroh ki la juh ha kata ka kper bad kim shym pynsniw ei-ei ia ki skei ne ia ki blang.

4

KA POP BANYNGKONG

U ADAM bad ka Im ki la shong suk ha ka Kper Eden basngewphylla. Kim shym shitom ei-ei, ki dap tang da ka sngewbha suda, bad la shah ia ki ba kin bam na ki soh baroh kiba don ha ka kper. Hynrei tang na uwei u dieng uba hapteng ka Kper Eden, u Blei U la ong ia ki ba kin ym bam ioh kin iap.

U Adam bad ka Im ki la kohnguh ia u Blei tang katto katne por. Ha kawei ka sngi ka Im ka la wan ha uta u dieng. Te u ksuid uba la phong ia ka dur jong u bseifñ, u la ong ha ka Im; “Phin ym iap lada phi bam na une u soh; hynrei yn sa pynpeit ia ki khmat jong phi, bad phin sa long kum u Blei.” Te ka Im ka la ngeit ia u bseifñ bad ka la nang-kham-ikwah ia uta u soh ba-byrsaw, uba ha u dieng adong. Hynrei katba ka la nangkhmih, katta ka la nang-pyrkhat ha lade: “Wa, ka jingbha kine ki soh!” Nangta ka la kheit uwei da la ka kti bad ka la bam; te ka la khot ia u Adam, bad ka la ai ia u ruh, u de u la bam.

5

KA JINGIOH SHITOM NA KA POP BANYNGKONG

U ADAM bad ka Im ki tang shu lah bam, la pynpeit ia ki khmat jong ki, hynrei ka la long pyrshah ia kaba ki la khmih lynti. Ki la sheptieng haba ki la ithuh ia kaba ki la leh, bad ba ki la lyngkhuit. Ki la lehraiñ na ka bynta kata, te ki la buhrieh ia lade ha ka dieng, na khmat u Blei.

Hynrei u Blei Uba naduh haduh, bad Uba iohi ia kiei kiei baroh, U la iohi ia ki hangta ruh, bad U la ong ha u Adam: "La tim ia ka khyndew, namarba me la leh ia kaue. Kan pynmih ha me ia ki ñiut-shiah bad ki shiah. Men bam na ka jingtrei shitom bad, men ioh ia ka jingbam da kaba pynmih syep na ka shyllang-mat. Men kylla khyndew, na kaba la thaw ia me. Naba ka dew-met me long, bad sha ka dew-met men leit phai pat." Nangta u Blei U la thaw jaiñkup da ki suieh bad U la pynkup ia u Adam bad ia ka Im da kita. Hadien kata U la beh-noh ia ki na ka kper, bad U la buh ha khmat jong ki, ia u Angel uba rah ka waitlam bamehding, khnang ba kin ym lah ban wan rung biang.

Kunta u Adam bad ka Im ki la iam pangnud, ba da ka jing-bymkolunguh jong ki hi ki la pynjynjar ia lade. Ki ñiut shiah ki la mih ha ka khyndew kumba u Blei U la ong. U Adam bad ka Im ki la dei ban teci shitom katba lah bad ban mih syep ruh shibun eh, khnang ba kin dup ioh ia la ka bam na ka khyndew. Bun ki mrad kiha la juh mynshuwa, mynta pat ki la runar, haduh ba ki la beh bad ki la bam ym tang ia ki para-mrad hynrei ia ki briew ruh de.

U Blei U la beh noh ia ki na ka Kper Eden.

Kata ka pop jong u Adam bad ka Im ka la long ka pop jong ka jingsarong bad jong ka jingbymkohnguh. La khot ia ka: Ka Pop-Tynrai. Kata ka pop ka la hiar-pateng ha ngi ki khun ki ksiew jong ki.

6

U BLEI U LA KULAR IA U NONGPYNIM

Ki briew ki la long kibyni suk satia, naba ki la leh pop. Kumta u Blei U la mon ban pyntngen ia ki. Namarkata U la ong ha u bseifi, shuwa ha ki briew kin mih-noh na ka Kper Eden: "Kawei ka Briew bad la u Khun kin sa kyrdem ia ka khlieh jong me." Da kane u Blei U la iathuh-lypa ha ki briew banyngkong, ba Un sa phah ia la u Khun hi, u Jisu Krist na bneng sha kane ka pyrthei. Ka Maria Theisotti kan long ka kmie jong U. Yuda U la san, Un iap ruh ha ka diengphna na ka bynta jong ngi. Da ka jingiap jong U ha ka diengphna, Un pyllait ia ki briew baroh na ka bor u ksuid bad na ka pop.

7

KA JINGAINGUH U KAIN BAD U ABEL

U ADAM bad ka Im ki la ioh shibun ki khun shynrang bad ki khun kynthei. Ki khun nyngkong ki dei u Kain bad u Abel. U Kain uba khlaifi u long u nongrep lyngkha, u Abel te u nongri langbrot. U Abel u long u babha, hynrei u Kain u basniew. Ynda u Blei U la kyrkhu ia ki katta katta, ki la mut ban ainguh ia U. Te kine baroh arngut ki la iathaw mar la ka duwan bad ki la ainguh ia u Blei da la ki jingainguh. U Abel u la kfiia da ki langbrot ba la jied kysai, u Kain pat da ki jingthung.

Hangta u Blei U la khmih da kaba sngewbha ia u Abel bad ka jingainguh jong u; hynrei ia u Kain bad ia ka jingainguh jong u pat Um shym khmih satia. Namarkata u Kain u la bishni bad u la bitar lep ia u Abel.

8

U KAIN U PYNĪAP IA LA U PARA
U ABEL

U BLEI U la ong ha u Kain: "Balei ba me bitar, bad ba me saw kyranng ? Lada me leh bha, Ngan sngewbha ia me kum ia u para jong me. Hyurei haba me leh bymman, me dei ban shitom. U Kain te um sngap satia ia kaba la ong u Trai, u nangri pynban ia ka jingbishi bad ka jingbitar ha la ka dohnud. Ha kawei ka sngi u leh mynkren sbun ia la u para bad u ong: "Ale ngin ia-leitkai sha lyngkha." U Abel babha u shu ngeit bad u leit khlem da tharai-sniew ei-ei. Ynda ki la poi ha lyngkha, u Kain u la ialeh ia la u para bad u la pynĭap ia u.

U Trai U la ong ha u Kain: "Hangno u don u Abel, u para jong me ?" U Kain u la iathuh da kaba kren khfium. "Ngam tip; dei manga mo uba sumar ia uta u para ?" U Blei U la ong ha u "Me la leh aũ ? Ka snam u para jong me ka kyang sha Nga na ka khyndew. Namarkata la tim ia me ha ka khyndew, ha kaba men ĩaid-wir khlem da shem jingjahthait ei-ei hangno hangno ruh." Hadien kata u Kain u la phet-noh na khmat u Trai, bad u la ĩaidwir kylleng khlem da shem jingjahthait ei-ei ruh.

9

KA JINGSNIEW KI BRIEW

IIADIEN ka jingĭap jong u Abel, u Adam bad ka Im ki la ioh sa kiwei pat ki khun shynrang bad kynthai. Kine ki kmie ki kpa-tymmen jong ngi, hadien ka jingim leh pynshitom na ka bynta ka pop jong ki, ki la khlad-noh na kane ka pyrthei ha ka jingaiei u Blei.

Napdeng kitei ki khun kiba hadien jong u Adam, la don uwei uba pawnam na ka bynta ka jingbha. Une u la long u Seth; bad ia ki khun ki ksiew jong u la khot ki khun u Blei. Hynrei ki tang shu iapoikha bad ki khun ki ksiew u Kain kiba long ki ba-sniew, maki ruh ki la kylla-sniew. Tang uwei u la sah ha ka jingshakri hok ia u Blei. Ka kyrteng jong u ka la long u Noah. U la hiar-pateng na ka jait u Seth. U la don laingut ki khun kiba kyrteng u Shem, u Kham bad u Japhet. Baroh ki la long ki bahok ha khmat u Blei.

*U Blei U la hukum ia u Noah ban thaw kawei ka iing-lieng
ka bakbraw.*

Na ka bynta ka jingsniew palat jong ki briew, u Blei U la rai ban pynduh khoit ia ki da ka jingshleium. U la hukum ia u Noah ban thaw kawei ka iing-lieng ka bakbraw, laispah pruh ka lynter, sauphew pruh ka pyngkiang bad laiphew pruh ka pyn-ieng. Kata ka la long ka jingtrei kaba shitom shisha ia u Noah, hynrei u la kohnguh shisyndon ia ka hukum u Blei.

10

KA JINGSHLEI KA PYRTHEI

U NOAH u la trei shispah suem haduh ba kata ka iing-lieng ka ba-khraw kan da dep bha. U Blei U la kwah ba ki briew, ynda ki la nang-khmih-thuh ia kata ka jingtrei baphylla, kin dang kylla-jingmut. Hynrei kim kylla satia. Namarkata u Blei U la hukum ia u Noah ba un set na ki kynja-sim bad na ki kynja-mrad shijur shijur ha kata ka iing-lieng, bad ba un kynshew ka jingbam ruh ba kin dup ioh la ka bam hangta. Ha kaba khatduh u Noah bad la ka tnga bad la ki khun shynrang lai ngut, bad ki tnga, jong ki ruh, ki la rung, te u Blei U la khang-noh ia ka jingkhang ka iing-lieng.

*La tap lin ia ka khyndew baroh da ka um bad baroh ki jynthaw
ki la iap-jyllop lait tang kita kiba don hapoh ka iing-lieng.*

Ynda kumta u Blei U la phah ia u slap bajur eh; bad ka la slap tik-shi-tik haduh sawphew sngi bad sawphew miet. Ka um ka la noh kumba noh ka kshaid na bueng. Nangta la tap lin ia ka khyndew baroh da ka um, bad ka la long syriem kum kawoi ka duriaw. Baroh ki jynthaw baim—ki sin, ki mrad bad ki briew—ki la iap-jyllop, lait tang kito kiba don hapoh ka iing-lieng. Ki Angel ki iada ia ka iing-lieng kaba shu per halor ka um.

Hadien sawphew sngi u slap u la sangeh, hynrei ka um ka la neh ha ka sla-khyndew kumba shispah sanphew sngi. Te ka lyer ka basyaid ka la beh bad ka um ka la duna haduh ba ka iing-lieng ka sahkut ha kjat uwei u lum ha ri Armenia.

U Noah u la ap sa sawphew sngi. U la pyllait na pongshai ia ka tyngah, hynrei kam shym wan-phai shuh sha ka iing-lieng, ka la shu her kylleng.

U la pyllait ruh ia ka paro ban peit lada kata ka um ka la rngat. hynrei kata ka paro ka la wanphai-noh shapoh ka iing-

lieng. Hadien hynñiew sngi u la pyllait biang ia kata ka paro; ynda janmiet kata ka paro ka la wanphai biang sha u, ka wan-rah ha la ka shyntur bad ka sla u dieng olib. U Noah na kane, u la sngewthuh ba ka um ka la nang-rngat-noh. Hadien hynñiew sngi, u la pyllait biang ia kata ka paro, hynrei kam shym wanphai shuh. Kumta u la sngewthuh ba ka um ka la rngat-noh.

Katto-katne sngi hadien kane, u Blei U la ong ia u Noah ba um mih-noh na ka iing-lieng; kumta u Noah, ka tnga jong u, ki khun jong u bad ki tnga jong ki, lem bad ki mrad baroh kiba hapoh kata ka iing-lieng, ki la iamih-noh.

11

KA JINGAINGUIH U NOAH

TE U NOAH u la thaw ka duwan bad u la ainguh ia u Blei; namarba U la pynim ia u, ia ka tnga bad la ki khun jong u.

U Blei U la pdiang sngewbha ia ka jingainguh u Noah. Te U la buh ha ka sahit-bneng ia u simpyllieng kum ka dak ka jingiasuk.

Da kane u Blei U la mut ban pyni ba U la bitar shisha ia ki briew ki basniew, bad kumta U la pynjynjar ia ki, hynrei U la isynei pynban ia u bynriew baroh na ka bynta u Noah u babha. Ngi ruh ngi iohi hateng-hateng ynda la jem u lapbah, ia u simpyllieng baitymmat ha ka sahit-bneng. Kumta ngin iaikynmaw man la ka por ba u Blei U isynei shisha ia u briew u babha, hynrei U pynshitom ruh ia u hymman.

Te u Blei U la kyrkhu ia u Noah bad ia kiwei pat ki jynthaw kiba la pynim, U la ong: "To roi bad to pynroi, bad iapyndap ia ka khyndew."

Ka iing-lieng jong u Noah ka la long ka dur jong ka Balang bashisha ia kaba la seng da u Trai jong ngi u Jisu Krist. Maka ka long ka jaka-rieh ha kaba ngi lah ban ioh jingpynim.

12

U MOT BABEL

KI KHUN KI KSIEW jong u Noah ki la ioi byllien, haduh ba ym don jaka shuh ba kin iashong lang. Kumta ki la ong para-maki hi: "To ngin iathaw kawei ka nongbah bad uwei u mot u bajrong haduh ba ka kliar jong u kan kot shaduh bneng; bad ngin pynsah-nam sah-burom la ka kyrteng; shuwa ba ngin iakynriah kylleng kylleng." Hynrei u Blei U la pynduh ia ka jingsarong jong ki da kaba pyngkulmar ia ka ktien ka thyl-liej ba kin ym iasngewthuh shuh uwei ia uwei pat. Ka la mih ka jingkulmar ka bajur bad ki briew ki la sapra kylleng khlem lah pyndep ia la ka jingthuu ban tei ia ka nongbah bad ia u mot. Namarkata, ia kata ka jaka la khot Babel, kaba mut ka jing-kulmar, namar u Blei U la pyngkulmar ia ka ktien ki bynriew, kiba mynshuwa eh ki iakren kajuh ka ktien.

Ki khun jong u Shem ki la shong sah ha Asia, na kine la hiar-pateng ki khun Israel. Ki khun jong u Kham ki la leit sha Africa (Aphrika) bad ki khun jong u Japhet ki la leit shong sha ri Europe (Europ). Kumne ki la iakynriah kylleng. Hynrei, katba ki khun ki ksiew jong ki, ki nangroi bad nanghun, katta ruh ka pop ka nangroi. Ki la iaman blei sa ia ka sngi, ia u bnai bad ia ki khlur, ia ki briew, ia ki mrad bad ki blei-thaw ba ki la shua hi. Ki kōia ha kine ki blei jong ki da ka snam-briew bad da ki khunlung ia kiba ki pynsaja laiphew rukom.

13

U ABRAHAM

HAPDENG kine ki nongmane-bleithaw, la don uwei u briew u bahok bad uba mane ia u Blei U bashisha. Ka kyrteng jong u ka long u Abram. U kpa jong u, u Thare, u la shong ha ka shnong ba khot ka Khaldia bad u long u nongmane-blei-thaw. Kumta u Blei U la ong ha u: "To mih noh na la ka shnong bad na la ki kur ki jait, bad na ka iing u kpa jong me. To wan sha ka ri kaba Ngan pyni ia me." U Abram u la ngeit ia ka ktien jong u Blei. U la mih na la iing bad u la wan poi ha

ri Kanaan. Ia kanc ka ri, namar ka long ka baitynnat bad ka baseisoh, la khot ka ri kaba tuid da ka dut bad da ka ngap. Ha kata ka ri u Blei U la ong ha u Abram: "Ha u symbai jong me Ngan ai ia kanc ka ri." Kumta u Abram u la tei ka duwan, bad u la kñia ainguh ha u Trai.

U Blei U la kyrkhu kyrhai ia u Abram bad U la pynsuk pynsaiñ ia u, bad U la kular ba ki khun ki ksiew jong u kin roi kin man kat ki khlur ha suiñ-bneng; bad U la ong ba yn ym khot shuh ia u, u Abram, hyurei yn khot u Abraham, u kpa jong ki babun, namar un sa long u kpa jong ki jait-hynriew babun.

Ha kane ka ri u Abraham u la man bha, hyurei ki nongap-langbrot jong u, bad jong u pyrsa jong u, u Lot, ki la iakajia. Te ym hanse ban iakhlad jaka khnang ban iasuk. Kumta u Lot u la leit shong sha Sodom.

Katto katne por hadien ba u Lot u la shong-neh ha Sodom, saw ngut ki syiem ki la hiar-thma pyrshah ia u syiem ka Sodom; uta u syiem u la phet-ïap na la ka hima. Kita ki syiem pat ki la lute ia ki mar-ki-mata jong ki nong-Sodom; ki la leit-lam noh ia u Lot ruh ryngkat bad ki, bad ki la phet-noh. Haba u Abraham u la tip ia kata kaba la jia, u la lum ia la ki shakri, kumba laispah ngut, bad u la behdien ia kita ki syiem. Myumiet u la tur kynsan pyrshah ia ki bad u la jop ia ki thiaw. Kumta u la wan ialam kylla biang ia u Lot sha Sodom.

Te u Melkhisedek u syiem ka Salem, uba long u lyngdoh jong u Blei, u la wanrah u kpu bad ka waiñ, ban kñia na ka bynta u Abraham, bad u la kyrkhu ia u bad u la ong: u Blei Uba la thaw ia ka bneng bad ia ka khyndew Un kyrkhu ia u Abraham.

Ynda u Abraham u la wan phai sha la ñing, ha kawei ka sngi, katha u dang shongkai ha la ka ñing-trep, u la ñohi laingut ki 'riewphylla kiba wan sha u. U la leit-tan ia ki na phyllaw bad u la khot sngewbha ba kin wan bam jynbam ha ñing jong u. Ynda la lah bam lah dih, uwei na ki u la iathuh ha u Abraham ba ka Sara, ka tnga jong u, kan sa kha khun-shynrang. Kumta u Abraham u la sngewthuh ba u Blei hi U la wan jngoh ia u ryngkat bad ki Angel.

14

KA JINGJOT JONG KI SHNONG SODOM BAD KOMORRA

YNDA kito ki 'riewphylla ki la mih-noh, u Abraham u la leit-on ia ki haduh ka khyrdop ka shnong Sodom. Katba ki nang'aid, u Trai U la ong ha u Abraham ba ka pop jong ka Sodom bad Komorra ka la nangjur namarkata, Un thang-noh ia kine ki shnong baroh artylli. U Abraham u la kylli: "Hato Men pynjot lang bad bahok bad bapop baroh?" Hynrei u Trai U la jubab: "Ngan ym pynjot ia ka, lada don shiphew ngut ki bahok"—bad U la jah artat. Namarba ym don kita ki shiphew ngut ki bahok, u Blei U la phah arugut ki Angel ban thang-duh ia kine ki shnong.

U Lot, u pyrsa jong u Abraham, u la iohi ia ki ha khyrdop shnong bad u la ialam ia ki sha la iing. Kita ki Angel ki la ong ha u: "To ieng, to mih-noh na kane ka jaka, namar u Trai Un sa pynjot ia ka; to ialam noh ia ka tnga bad ia la ki khun kynthei ba ioh kin jot lang ha kane ka shnong bymman." Kunta ki la btin ia u bad ki la ialam shabar kata ka shnong, bad ia kiba ha iing baroh, ki maham artat ba kin ym phai-dien ioh kin iap. Hynrei, ka tuga u Lot ka la phai-dien ban jngoh ia la ka shnong bad ka la kylla mawbynna. Ynda u Lot u la poi ha ka nongbah Sekor, u Blei U la pynslap na bneng da ka ding bad u kyndok, bad ka ding ka la bam-duh ia kita ki shnong bad ia ki briew kiba shong hangta. Myuta, ha kata ka jaka ba la don kine ki shnong, don ka duriaw ba la khot ka Duriaw Baiap.

15

KA JINGKŊIA IA U ISAAK

KUMBA u Blei U la kular, ka Sara ka la kha shisha ia u khun shynrang bad la khot kyrteng ia u, u Isaak. U Abraham u la ieid thep-mynsiem ia la u khun bamarwei. Hynrei u Trai namarba U kwah ban tynjuh, la u kham ieid ia la u khun ne ia u Blei, U la ong ha u:

"Ko Abraham, to shim ia u khun bamarwei jong me u Isaak ia uba me ieid eh, to leit sha u lum Moria bad to kŋia ia

u hangta." U Abraham u la khreh bak-bak bad u la leit sha kata ka jaka ba la pyui u Trai. U la thoh dieng-iap na khlaw bad u la pynbah ha u Isaak; ma-u pat u la rah ka ding bad ka wait. Katba ki nangiaid, u Isaak u la ong: "Ko pa, hakhmih, ka ding bad ki dieng-iap ki don, hynrei hangno u jynkñia ban ainguh thang?" U Abraham u la jubab: "Ko khun, u Blei hi Un sa pyrkhat shaphang u jynkñia ainguh thang."

Ynda ki la poi ha kliar jong u lun, u Abraham u la tei ka duwan, u la siang halor jong ka ia ki dieng, u la khun la teh ia la u khun bad u la buh ia u halor kata ka duwan. U Isaak u la kohnguh khlem kren tang shikyntien ruh. Te u Abraham u la shim ia ka wait, u la rah ia la ka kti ban dung ia la u khun baieid eh; hynrei u angel na bneng u la pyrta: "Ko Abraham, Abraham, wat ktah kti ia la u khun, lymne wat leh sniew ei-ei ia u. Mynta nga tip ba me sheptieng ia u Blei ba mem shym bynnud satia ia la u khun bamarwei na ka bynta jong Nga." U Abraham u la phai la ki khmat bad u la iohi ia u lang-sohmoh uba sahkut ki reng ha ki dieng-shiah; u la shim bad u la kñia ia uta ha ka jaka jong u Isaak. Namar kaue ka jingkohnguh, u Blei U la pynskhem biang ia la ka jingkular kaba U la kular ha u Abraham ha ri Kanaau, ba Un kyrkhu ia u bad ba ki khun ki ksiew jong u kin roi kat u shyiap ka duriaw. Nangta u Abraham u la leit phai noh sha la iing-trep ryngkat bad la u khun. U la im suk ha ka jingicid. Ynda u la dap shispah hynñiewphew san snem ka rta u la iap, bad u Isaak u la tep ia u ha Hebron.

16

U ISAU BAD U JAKOB

U ISAAK u la don arngut ki khun shynrang, U banyngkong u la long u Isau bad u ba-ar u la long u Jakob. U Isau u la long u nongrep bad u nongbeh-mrad, hynrei u Jakob u la long u nongri-jynri. U Isaak u la kham icid ia u Isau, hynrei ka Rebekka, ka kmie jong ki, ka la kham ieid ia u Jakob.

Ha kawei ka sngi u Isaak u la ong ia u Isau: "Ko khun, me iohi mynta ba nga la tymmen, bad ngam tip lano ngan iap. To shim la ka ryngkap bad ia ka ryntieh, khie leit kylleng, ynda me

U Isaak u Kyrkhu ia u Jakob.

la ioh siat mrad, to shet bha ia ka sa wallam ba ngan bam bad ka mynsiem jong nga kan kyrkhu ia me shuwa ba ngan iap." U Isau u mih bran bad u la leit kylleng ka lum ka wah.

Hynrei ka Rebekka ka la kum iohsngew ia kine ki ktien: ka la khot ia u Jakob bad ka la ong ha u, ba un wan rah artylli ki khun blang. Ynda ka la shet bha, ka la pynphong ia u da ki sopti jong u Isau, ka la sop, la spaiñ ia u ryndang bad ia ki kti jong u da ki snieh blang bajem, bad ka la phah ba un leit lam ia kata ka doh sha la u kpa. Te u Isaak u la kylli: "Me dei u-ei?" U Jakob u la jubab: "Nga long u Isau, u khun nyingkong jong me. Nga la leh kumba me la hukum ia nga; bam ia kane ka doh bad to kyrkhu ia nga." U Isaak u ong: "Ale hangne ngan da twad la me dei shisha u Isau, u khun jong nga." Ynda u la syrpuð syrpaia u, u la ong: "Ka sur, te ka sur jong u Jakob, hynrei ki kti te ki kti jong u Isau." Bad u la kyrkhu ia u.

Tat shu la mih bak u Jakob, u Isau u poi ngong: "To khie ko pa, to bam," u la ong. U Isaak u la lyngngoh ngaiñ bad u la sngewthuh ba u Jakob u la shukor ia u. Te u Isau u la bitar shla ia la u para bad u la mut ban pyniap ia u, namar u la duh

noh ia ka jingkyrkhu. Hynrei ka Rebekka ka la phah noh ia u Jakob sha ka shnong Haran ban shong bad la u kñi uba kyrteng u Laban.

17

KA JINGPHOHSNIEW U JAKOB

KATBA u Jakob u dang ñaid sha ka shnong Haran, u la lap-miet ha lynti; bad namarba u la thait u la iohthiah ha kawei ka madan. Katba u dang iohthiah u la phohsniew ba u iohi kawei ka jyangkieng kaba kot na khyndew haduh bneng; bad ki Angel u Blei ki iakiew iahiar halor jong ka. U Blei U la don haneng jong kata ka jyangkieng, bad U la ong ba Un ai ha u ia kata ka jaka bad ha u symbai jong u. Ynda u Jakob u la kyndit na baiohthiah, u la ong: "Da shisha, u Trai U don ha kane ka jaka, hynrei ngam shym la tip."

Tang shu la kynjat-shai, u la shim ia uta u maw ha uba u la syngkhien baroh shimiet, u la thung mawbynna ia u, ban pyn-donburom ia u Blei bad u la khot ia kata ka jaka, Bethel, kaba mut ka ñing jong u Blei.

18

U JAKOB BAD KA RAKHEL

NANGTA, u Jakob u la ñaid biang la ka lynti sha Haran. U la wan poi ha kawei ka pukri, katba ki nongap langbrot ki nang-pyndih um ia la ki jynri. Kumta, u la kylli ia ki lada ki ithuh ne em ia u Laban, u kñi jong u. Katba ki dang iakren kumne, kawei ka samla, ka wan ñiah la ki blang ban pyndih-um na kata ka pukri. Kita ki nongap langbrot ki la ong ia u Jakob; "Katai ka dei ka Rakhel, ka khun jong u Laban.

U Jakob u la iarap ia ka Rakhel ban pyndih-um ia kita ki blang bad u la ong: "Nga dei u Jakob, u khun jong ka Rebekka, ka para jong u kpa jong phi."

Ka Rakhel, ka tang shu iohsngew ia kine ki ktien ka la mareh bran-bran sha ñing bad ka la iathuh ha la u kpa. U Laban u la sngewbha shibun, bad u la leit-shaw ia u Jakob. U Jakob u la

iathuh ha u Laban balei ba u la wan sha Haran, bad u la kyrpad ia u ba um shah ba un sah-noh bad u. U Jakob u la sah bad la u kñi bad u la sharai ia ki jynri jong u.

U Jakob u la sah hynñiew snem bad la u kñi ha Haran; bad u la shongkurim ia ka Rakhel.

U Blei U la kyrkhu kyrhai ia u Jakob, bad u la man u briew u bariewspah bad u la don ki blang, ki masi bad ki shakri-shakor kyrhai.

19

KA JINGWANPHAI U JAKOB

HABA u Laban u la iohi ba u Jakob u la kylla-riewspah, um sngewbha shuh ia u. Kumta u Blei U la ong ia u ba un leit sha la ka ri ki kmie ki kpa. U Jakob u la lum la lang ia la ki blang ki masi bad kiei kiei baroh ba u don bad u la mih bak. Hynrei yuda u la poi harud ka wah Jordan, u la sheptieng ia la u hynmen; kumta u la phah ktien sha u Isau ba un map ia u.

Ha kata ka miet, u Angel u la paw ha u Jakob, bad ki la ia lympat baroh shimiet. U Jakob u la ong ha uta u Angel: "Ngan ym pyllait-noh ia me lynda me kyrkhu ia nga." Bad u Angel u la ong: "Naduh mynta yn ym khot shuh ia me u Jakob, hynrei yn khot u Israel." Nangta u Jakob u la bynta kynhun kynhun ia ki shakri-shakor bad ia ki jynri-jyndub baroh bad u la ialam phrang ia ki.

U Isau, yuda u la iohi ia u, u la dap da ka jingkmén suda, u la mareh sha u bad u la piam na ka ryndang, u da jaw ummat artat brup. U Jakob u la tyrwa byllai ki kynhun blang ia u Isau, hynrei u Isau um treh, namar u don kyrhai. U Jakob u la banktien ba un pdiang ia kita ki jingai sngewbha namar ki long kiba u la ioh da ka jingkyrkhu jong u Blei. Bad u Isau u la pdiang. U Jakob u la poi suk ha ri Kanaan bad u la dap da ka jingsngewnguh suda ia u Blei Uba la ri ia u. U Isaak, u kpa jong u, katno u sngewkmén haba u khun jong u, u la wan phai biang! Nadien kane, u la im sa kumba arphew snem. U la iap ynda u la dap shispah phraphew snem ka rta; bad u Isau bad u Jakob ki la tep ia u ha Hebron.

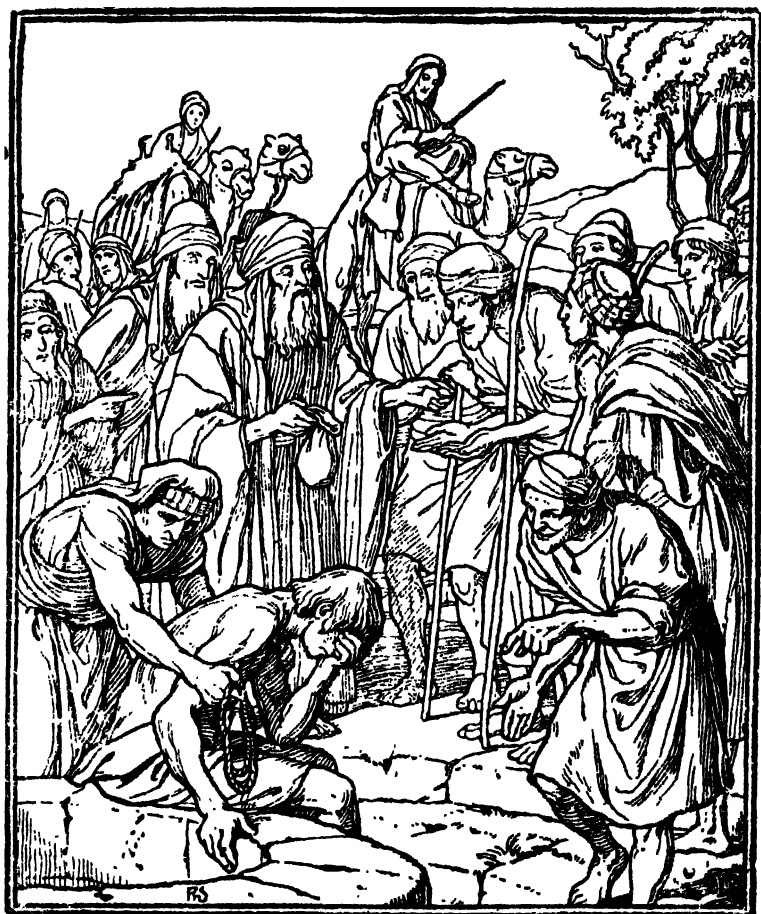

"Ka song jong nga ka la ieng beit, hynrei ki song jong phi ki la iadem lang bakhmat ka song jong nga."

20 LA DIE-NOH IA U JOSEPH SHA RI NONGWEI

U JAKOB u la don khatar ngut ki khun shynrang; u babha tam na kiue dei u Joseph. Te namarba u Joseph u la long uba ngeit bad u balui-lui shibun, u kpa u kham ieid ia u ban ia kiwei ki khun jong u. Kumta u la phah suh kawei ka sopti ka baitynnai bad kaba don bun ki rong, na ka bynta jong u. Namarkata ki hynmen ki la pihuiñ ia u. Te shisien, haba ki la ia-ap lang ia ki jynri u kpa, ki la leh kawei ka jingleh ka basuiew shibun. Hangta u Joseph u la kyudit thret bad u la iathuh ha u kpa ia kaba ki la leh ki hynmen, khuang ba kin ym leh shuh. Ki hynmen ki la nang kham bishni pynban, haduh ba kim kren sbun ei-ei shuh ia u.

Shisien u Joseph u la phohsniew kaba sngewphylla. Ia kata ka jingphohsniew u la iathuh ha ki hynmen, kumne: "Ha sngap, ngan iathuhkai ha phi ia kaba nga la phohsniew. Nga la iohi ba nga iateh-song ia u kew ha lyngkha bad phi. Ka song jong nga ka la ieng beit, hynrei ki song jong phi ki la iadem

Ki hynmen ki la die ia u Joseph.

lang hakhmat ka song jong nga." Kunta ki hynmen ki ia ong :
 "Wa! pleng, me mut ban long u syiem jong ngi, ba men ieng
 hakhmat jong ngi, ba ngin iadem ngon hakhmat jong me mo ?"
 Nangta ki la nang kham bishni bad ki la shum ia u.

Shisien ki hynmen u Joseph haba ki la iañiah ia ki kynhun
 langbrot sha lum ba kham ingai, u Joseph u la sah ha iing bad
 la u kpa. Ynda katto katne u kpa u la ong ha u : "To khie, ko

khun, leit jngoh ia ki hynmen bad ki jingri." Kumta u Joseph u la leit. Te ynda kita ki hynmen ki iohi ia u na jngai, ba u wan poi, ki ia ong: "Hakhmih u la wan utai u nongphohsniew; ia ngin ia-bret ia u ha katai ka thliew, bad ngin ong ba u mrad u la bam ia u." Ynda u Joseph u la hajan, ki la shim, ki la loit ia kata ka sopti jong u, bad ki la bret ia u ha kawei ka thliew kabym don um. Hadien kata ki hynmen ki sa iashong bam jingbam.

Haba ki dang iabam, ki nongkhaï kiba na ri nongwei kiba la don ruh ki ut ba la pynkit mar sha ri Ijipt ki la wan poi. Kumta uwei na kita ki hynmen, uba kyrteng u Juda uba kham don jingisynei, u la ong ha la ki para ki hynmen: "Hato ngin myntoi aïu lada ngin pynïap-noh ia la u para, u Joseph! Kham bha ba ngin shu die-noh ha kine ki briew, namarba u dei la u para la jong." Kiwei te ki iakohnguh; kumta ki la iasei ia u Joseph na kata ka thliew bad ynda kita ki nongkhaï ki la poi hajan, ki iadie noh ia u arphew tyngka. U Joseph bapli, la u iam u kyrpad ruh, pynban la ialam noh ia u sha ri Ijipt.

21

U JOSEPH HA ÏING U PUTIPHAR

KITA ki nongkhaï ynda ki la poi ha Ijipt, ki la die pat ia u Joseph ha u Putiphar, u kynja bakhraw. U Joseph u la shakri da ka jingminot bad da ka jingleh hok ia la u kynrad. Namar-kata u Blei U la iada ia u bad U la kyrkhu ia ki kam jong u baroh. Ynda kumta uta u kynrad u la ieid bad u la shaniah shibun ia u Joseph, haduh ba u la buh ia u kum u rangbah ka ïing jong u baroh kawei.

Hynrei u Putiphar u la don ka tnga ka basniew. Kane ka la thmu ban pynshoi ia u Joseph ba un leh ka pop ka bakhraw. Hynrei u Joseph um kohnguh satia bad u ong: "Kumno nga lah ban leh ka pop ka bakhraw pyrshah ia u Blei jong nga?" Hangta kata ka briew ka la bitar, bad ynda u Putiphar u la wan poi ha ïing ka la mudui lamler ha u, ba u Joseph u la mut ban leh sniew ia ka. U Putiphar te u la ngeit ia la ka tnga, bad u la phah setphatok shisyndon ia u Joseph baluilui.

Mynta u Joseph u la shah-shitom ryngkat bad ki dakaid hapoh byndi. Te la kumta ruh, u Blei Um shym ieh-noh ia u Joseph, hynrei U la pynlong ba u nongkhmih-byndi un ieid ia u. U la buh ia u Joseph kum u rangbah halor ki para nongshong-byndi. Hapdeng kita la don ruh u nongai-jingdih u barangbah bad u nongshet-kpu barangbah jong u syiem Pharo. Kine ha kawei ka miet ki la phohsniew ka basngewphylla bad ki la sngewsih shibun. Ynda mynstep pat u Joseph u la wan jngoh ia ki bad u iohi ba ki leh sngewsih, u kylli ia ki: "Balei phi ialeh sngewsih?" Ki te ki iathuh: "Ba ngi la iaphohsniew, hynrei ym don ba nang ban batai satia." U Joseph u ong: "U Blei U lah ban pynshai ia nga, ba ngan nang ban batai ia ka jingphohsniew jong phi; hato iathuh!" Kumta ki la iathuh ia la ki jingphohsniew.

Hadien kata, u Joseph u la batai biang ia ki jingphohsniew. Ha uba ai jingdih ia u Pharo u ong: "Sa lai sngi te u syiem un sa map ia me, bad men sa theh waiñ ha ka khuri u syiem kumba mynshuwa." Ha uta uba shet kpu ia u syiem Pharo u la ong: "Sa lai sngi te u syiem un sa khrai-khlieh ia me, bad kin sdien ia ka met-iap jong me, ki sim ruh kin sa bam ia ka doh jong me." Kat kumba la ong u Joseph kumta ruh ka la long. Ha kaba lai sngi ka la dei ka sngi-kha u syiem Pharo, hangta u la khawai bad u la khot bun ki lok. Te katha ki dang iabam, u syiem u la kynmaw ia la u nongai-jingdih barangbah, uba ju theh waiñ ha ka khuri jong u. Bad u la map ia u. U la phah khot shisyndon ia u na ka byndi, ba un ai jingdih biang. Hynrei ia u nongshet-kpu u la phah pyniāp noh.

22 U JOSEPH U BATAI IA KI JINGPHOHSNIEW JONG U PHARO

YNDA dap ar snem u syiem Pharo u la phohsniew ruh ia ka jingphohsniew. U la iohi ba u ieng harud wah. Te ki masi hynñiew tylli ki babha bad ki basngaid shibun ki la mih na um, bad ki la bam phlang harud wah. Hadien kita hynñiew tylli kiwei pat ki masi ki basniew bad ki baraikhoh shibun ki la mih kumjuh; hynrei kine ki la nguid ia kita ki masi ki babha bad basngaid. Hangta u syiem u la kyndit. Ynda katto katne u la

*"Ha khmih nga thung ia me u babalor ka ri Ijpt barob, te ki
raiot barob kin kobnguh ia ka hukum jong me."*

iohthiah bad u la phohsniew biang. U la iohi hynñiew tylli kiwei pat ki tyrjup-kew ki ba-met bha bad hynñiew tylli kiwei pat ki tyrjup-kew ki basep, kiba la nguid ia kita ki ba-met bha. Kumta u Pharo u la kyndit biang. Ynda mynstep pat u la phah khot ia ki riewstad baroh kiba don ha ka ri, bad u la iathuh ha ki ia ka jingphohsniew. Hynrei uwei ruh um don uba nang ban batai.

Ynda kham slem uta u nongai-jingdih u la kynmaw ia u Joseph bapli bad u la ong ha u Pharo: "Don uwei u samla, uba dang sah-byndi, uba la batai beit shisha ia ka jingphohsniew jong nga bad ia ka jong uto u nongshet-kpu u syiem." Kumta u syiem u la phah khot shisyndon ia u Joseph, bad u la ong ha u: "Nga la phohsniew artylli ki jingphohsniew, hynrei ym don ba nang batai ia ki. Te nga la iohsngew ba me nang bha ban batai ia ki jingphohsniew." U Joseph u la iathuh da kaba sngewrit: "Ym dei manga hynrei dei u Blei, Uba lah ban batai ia ka jingphohsniew jong phi." Ynda kumta u syiem u la iathuh ia la ka jingphohsniew. Hadien kata u Joseph u la iathuh: "Ki hynñiew tylli ki masi ki basngaid bad ki hynñiew tylli ki tyrjup-kew ki ba-met ki mut hynñiew snem ki 'nembha kiban sa don. Hynrei ki hynñiew tylli ki masi ki baraikhoh bad ki hynñiew tylli ki tyrjup-kew ki basep ki mut ki hynñiew snem ki 'nemsniew

kiban sa don bad kiban sa bam-duh ia ka jingpahuh baroh. Hangta kan sa don ka jingkordit ka bakhraw ha ka ri baroh, bad ka jingthngan kan pyushitom sat ia ki briew. Namarkata, ko syiem kynrad, to wad ia u briew u bastad bad uba minot, uban klmih ban kynshew bad bau thehsei ha ki iing-buh-thiar ia u kew baroh uba tam naba ban ha kita ki snem babha, ban ioh bam liaba kita ki snem basniew kin poi."

U syiem u la sngewbha shibun ia kata ka jingbatai u Joseph bad u la oug ha u. "Nangno pat ngin dang lah ban shem ia u briew u badap da u Mynsiem u Blei nator jong me? Hakhmih nga thung ia me u bahalor ka ri Iijpt baroh. Te ki raïot baroh kin kohnguh ia ka hukum jong me." Hadien kata, u syiem u la loit ia la ka sati bad u la pyndeng ha ka kti u Joseph. U pyukup ruh ia u da ka jaiñkup kaba da ka linen bani tam, bad u la pyndeng ha ka ryudang jong u ia u kynjri-ksiar; ynda kumta u la pyushong ia u ha ka kali syiem ban leit ia ka shnong ka thaw, bad u la phah ia u briew uban leit pyrta ia ka burom jong u, ba u khun-u-hajar baroh un dem ha khmat jong u bad ba un kohnguh ia u kumjuh kumba u kohnguh ia u syiem lii.

23 KI HYNMEN U JOSEPH KI LEIT SHIA RI IJIPT

KI HYNÑIEW snem ki 'nembha ki la poi shisha, kumba u Joseph u la lah iathuhlypa. U la phah kynshew ia u kew baroh, uba tam na kaba bam, bad ha ki nongbah bad nongrit la kynshew ia uta u kew ha iing-buh thiar. Te ynda la dep kita ki hynñiew snem ki 'nembha, ki 'nemsniew ruh ki la poi, bad ha ka ri baroh la don ka jingkordit, bad kim ioh shuh la ka jingham. Ynda kumta u Joseph u la plie ia kita ki iing-buh-thiar, bad u la ai kew ia kiba ha Iijpt. Hynrei mian-pa-mian kiba na nongwei ruh ki la wan thied kew.

Te ha ri Kanaan ruh ka la don kumjuh kata ka 'nemsniew. Namarkata u Jakob u la ong ha la ki khun: "To khie leit thied kew na shathie sha Iijpt ha ngin iabam, ioh ngin iapthngan." Kumta ki shiphew ngut ki hynmen u Joseph ki la leit-noh arsut; hynrei u Benjamin, u khun khatduh u Jakob u la sah bad u kpa ha iing.

Te ki hynmen ki la poi suk shaduh ri Ijipt. Ynda ki la wan ha u Joseph, ki la dem-ngon hakhmat jong u, hynrei kim ithuh satia ia u. Ma-u pat u la ithuh ia ki shisyndon, bad u la kynmaw ia la ka jingphohsniew. Hynrei, namarba u la kwah ban tip lada ki la kham-bha ne em, u leh kumba um ithuh ia ki, bad u la ong: "Naei phi iawan? Phi dei ki nongsyntiat mo?" Kumta ki la sngewkyndit bad ki la iaong: "Em phi, kynrad! Ngim dei ki nongsyntiat. Ngi dei ki babha. Ngi la iawan khnang tang ban iathied kew. Ngi iadon khatar ngut shipara, kiba na ri Kanaan. U bakhatduh u la sah ha iing bad i pa, uwei te um don shuh." Hynrei u Joseph u la ong: "Em, phi la wan khnang ban syntiat ia ka ri." Hadien kata, u la set-byndi ia ki lai sngi.

Ynda dap lai sngi u la phah khot biang ia ki bad u la ong ha ki: "Mynta nga kwah ban tip, lada phi la kren ia ka bashisha ne em. To khie leit-noh sha la shnong, to leit-lam ia u kew, uba ngan sa ai, bad phin wanlam ia uta u para khatduh uba dang khynnah. La katta ruh uwei na phi un dang-sah-byndi hangne, haduh ba phin da wanlam ia la u para." Kumta ki la iakren baroh shipara ha la ka ktien: "Ka dei shisha, ba ngin shitom mynta, namar mynhakato ngi la leh runar eh ia la u para u Joseph. La u la iam ruh bad la u la kyrpad katno katno ruh, ngim shym la sngewsynei ia u."

Kita ki hynmen kim shym tharai satia ba u Joseph u la sngewthuh ia kata kaba ki iakren. Hynrei u la sngewthuh bad la iohi ba ki hynmen ki la don ka jingkluslai na ka bynta la ka jinglehsniew bad ba ki la kynmaw mynta. Kata ka la shoh ia ka mynsiem jong u, u la phai bad u la iam. Nalorkata u la dang-kwah pynban ban tip skhem ia ka jingkluslai ki hynmen la ka long ka bashisha ne em; kumta u la phai sha ki, bad u la phah teh ia u Simeon ban set byndi ia u. Hadien kata u la hukum ia la ki shakri ban thep-kew ha ki byrni ki hynmen jong u, haduh ban da sur-ang, bad ia ka baikew ruh kaba ki la siew kin thep lang. Nalor kane u la phah-ai tyngka ia ki ba kin ioh siew ha lynti. Hadien kata ki hynmen ki la pynkit ia la ki kada da kita ki byrni-kew, bad ki la leit-noh sha la shnong.

Ynda ki la poi ha la iing ki la iathuh ha la u kpa ia kita kiei kiei baroh kiba la jia hynrei u tymmen u la iathuh: "Pleng, phi

kiban pynduh ia ki khun jong nga baroh. U Joseph um don shuh, u Simeon u sah-byndi bad invnta phi ong ban ialam-noh sa ia u Benjamin ruh. Em phi, ngam shah ba um leit sha Ijipt, lada kan jia jingsniew ci-ci ha u, ngan ym im shuh, ngan shu rap da ka jingsngewsih suda."

24

U BENJAMIN U LEIT SHA RI IJIPT

UTA u kew baroh, uba ki hyumen ki la wanlam na Ijipt, u la lut-noh, pynban ka 'nemsniew ka dang-don. Kumta u Jakob u la ong ha la ki khun: "To khie leit shathie sha Ijipt ban thied kew biang." U Juda u iathuh: "Ko pa, uta u briew u la ong shai, ba ngin vm leit shuh hakhmat jong u khlein da ialam ryngkat ia u Benjamin de. To shah um leit bad ngi, ioh ngin iapthngan. Nga hi ngan sumar bba ia u." Ha kaba khatduh u kpa u la kohnguh bad u la ong: "Lada ym don lad shuh, niuma un leit bad phi. U Blei badonbor Un ai ha ka mynsiem uta u briew, ba un sngewbha ia phi, bad un pyllait ia u Simeon, bad un phah bad phi ia u Benjamin. Nga hi ngan shong weibriew."

Ki hynmen, ryngkat bad u Benjamin, ki la poi suk shaduh ri Ijipt: te u sordar iing u Joseph u la ialam ia ki shisyndon ha kamra bam. Nangta u sa wanlam ruh ia u Simeon na byndi. Ynda katto katue u Joseph ruh u la rung, bad ki hynmen ki la dem-ngon hakhmat jong u. U la kren sbun ia ki, bad u kylli: "U kpa ba la tymmen jong phi uba phi iaong ha nga mynha-kato, u dang-im! U koit?" Ki iathuh: "Hood kvnrad, u kpa ba la tymmen jong ngi u dang-im bad u koit!" Ynda u Joseph u la iohi ia u Benjamin, u la ong: "Une u para jong phi u ba-khatduh? U Blei Un kyrkhu ia me, ko khun." Hadien kata u Joseph u la mih shabar, bad u la iam: naba u Benjamin u long uba dang-khynnah bad u baluilui, mynba kita ki hynmen ki la die noh ia u hi; kumta u la ieid ia u shibun.

Te ioh kin ithuh ba u la iam, u la bta la ka khmat, u la wan rung hiang bad u la hukum ban wanlam ia ki jingbam. Hadien u la kdew jaka ia uwei-pa-uwei ba un shong-bam. Te u la buh

ia ki ter ter kat kumba ki iabud ha ka rta jong ki. Namarkata ki la sugewlyngugoh shibun. U Benjamin te u la ioh san shah na kiei kiei baroh, ban ia kaba ki la ioh ki hynnen. Ki la iabam la iadih bad ki la iaknen ruh.

25

KA KIHURI-RUPA U JOSEPH

U JOSEPH u la kwah ban tip, lada mynta ki hynnen ki la kylla-bha da shisha ne em, kumta u la tynjuh ia ki, bad ynda la lah bam, u la ong ha la u sordar. "To thep ha ki byrni jong ki katba ngiam, ia ka tyngka ruh katba ki siew to thep lang ha ka byrni jong uwei pa uwei: hynrei ha ka byrni jong uto u bakhathduh to thep ruh artat ia ka khuri rupa jong nga." Ynda kum lashai mynstep ki hynnen ki para ki la ialeit-noh bad ki la iakmen shibun, bad kim tip ei-ei ruh ia kaba la leh ha lyndet. Te ki tang shu mih noh katto-katue na shnong, u Joseph u la khot ia la u sordar bad u la ong ha u: "To khie leit-beh ia kito ki briew bad ynda me lap ia ki, to ong: balei phi leh sniew kumne haba u kynrad jong nga u nang-leh-bha ia phi? Phi la tuh ia ka khuri rupa u kyurad jong nga, kum kane du ka akor jong phi?"

Te u sordar u la leh kumba u Joseph u la hukum. Kumta ki hynnen ki la iathuh da kaba sngewkyndit shibun: "Wa mynmo ngi la tuh ei-ei na iing u kynrad jong phi? Uta ha uba phin shem ia kata ka khuri ha ka byrni jong u, u dei ban iap, ngi ruh ngin long ki mraw jong phi." U sordar u la iathuh: "Niuma kan long kumba phi ia-ong." Hadien kata, u la jugoh ia ki byrni baroh, bad ha kaba khatduh u la shem ia ka khuri ha ka byrni u Benjamin. Nangta ki la iasngewsih shibun, bad ki la iabud lang baroh ia u sordar ban leit phai pat sha shnong.

Te ynda ki la wan pat ha u Joseph ki la dem-khrup hakhmat jong u. U te u la ong: "Balei phi leh kumne?" Te u Juda u la iathuh: "Ngin ong pat kumuo? U Blei U la shem ka pop ka bakhraw ha ngi, namarkata ngi la ngat kum ha kane ka jing-jynjar. Hakhmih uta uba la shim ia ka khuri bad mangi ruh

ngin long ki mraw jong phi." Hynrei u Joseph u la ong: "Em phi, ngan ym leh kumta. Tang uta uba la tuh ia ka khuri un long u mraw jong nga hynrei kiwei pat kin leit-phai-noh sha la u kpa." Ynda kumta u Juda u la tur kham hajan u Joseph bad u la iathuh shaphang u tymmen, katno u sngewsih haba u phah ia u Benjamin. "Mynta", u ong, "lada nga leit phai khlem da don u khynnah, u kpa um sa iap da ka jingsngewsih. Nga hi nga la kular skhem ia u kpa, ba ngan sumar bha katba lah ia u khynnah. Namarkata ngan long manga u mraw jong phi, hynrei ko kynrad, nga kyrpad ba phin phah-noh ia u khynnah bad la ki hynmen sha la iing."

26

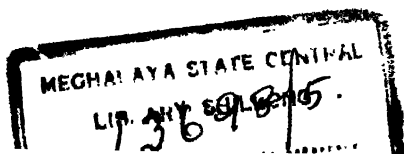
U JOSEPH U PYNITHUH IA LADE

MYNTA u Joseph u la tip skhem ba ki hynmen ki la kylla bha da shisha. Kumta um lah shuh ban set ba dei ma-u u Joseph u para jong ki. Kumta u la phah-noh ia ki uong-Ijipt kiba iadon ha kamra jong u.

Hadien kata u sa iam haduh ba kita kiba habar ruh ki la iohsngew. Mynta u la phla: "Nga, nga dei u Joseph. I pa i dang-im?" Hynrei ki hynmen kim lait kren shuh shikyntien ruh naba ki sngewkyndit eh.

Ma-u hi u kren ia ki bad u ong: "Ale to wan hajan; Nga dei u Joseph u para jong phi, ia uba phi la die-noh sha Ijipt. Wat sheptieng ei-ci, namar kane baroh kaba la jia, ka long ka jingibit u Blei, ba phin dup ioh kew ban bam. To khie-noh kumne kumne to leit shatei sha i pa sha Kanaan, to iathuh ruh: 'U khun jong phi, u Joseph, u dang-im, bad u phah ong ia phi, ba u Blei U la buh ia u, u trai ka ri Ijipt baroh; kumta to khie leit kloi sha u, ba phin shong ha ka jaka babha tam na ka ri baroh kaba hajan shinong jong u. Hangta un sa bsa ia phi naba ka 'nemsnew kan dang sah sa san snem."

Hadien kata u la piam ia u Benjamin na ka ryndang bad u la iam, u Benjamin ruh u iam. Ia ki hynmen ruh u doh ia uwei-pa-uwei bad u iam. Kumta ki hynmen ki la shlan ban kren bad u.

U Joseph u la piam ia u Benjamin na ka ryndang

Hadien kata u la ai kali ba ki, bad tyngka ruh u la ai, ba kin ioh-siew ha lynti, ia u Benjamin u la ai lai spah tyngka bad san riam ki babha tam. Katjuh u la phah ai ia la u kpa bad bun kiwei kiwei ki jingai sngewbha.

27 U JAKOB U LEIT SHA IJIPT

YNDA ki hynmen u Joseph ki la wan poi ha la u kpa, ki pyrta ia u na jngai bad ki ong: "Ko pa, u Joseph u khun jong me u dang-im, bad u long ma-u u trai halor ka ri Ijipt baroh." Hyurei u kpa um shym ngeit ia ki, haduh ba kin da iathuh shynua ia kiei kiei baroh kiba la jia, bad ba u la iohi ia ki kali syiem bad ki jingai sngewbha. Kumta u la sngewkmen shibun bad u la ong: "Mynta ngam don jingkwah ei-ei shuh ba nga la tip ba u khun jong nga, u Joseph, u dang-im; ngan leit sha u ban khmih shuwa ba ngan iap." Hadien kata u la leit sha Ijipt ryngkat bad la ka iing baroh.

U Jakob u la im haduh 147 snem; badien kata u la iap ha ka jingsuk.

Yuda u Jakob u la jan poi ha shnong, u Juda u nangleit sha shuwa ban pyntip ha u Joseph ba u kpa u la jan poi. Nangta u Joseph u la phah-khreh shisyndon ia ka kali syiem bad u la leit-tan ia la u kpa. Te tang shu iohi ia u, u hiar na la ka kali, u piam ia la u kpa na ka ryndang bad u iiam da ka jingkmén bakhraw eh. Ynda kumta u kpa u la ong ha u Joseph: “Mynta nga la suk ban iap ba nga la iohi biang ia me.”

Hadien kata u Joseph u la ai iing ia u kpa bad ia la ki hynmen ba kin shong-duh; bad ki lyungkha ban rep ruh u la ai kiba ha ki jaka babha tam ha ri Ijipt baroh, bad nalor kine u la ai shuh sa kiwei pat kiei kiei kiba ki donkam.

Nangta u Jakob u dang-im shuh sa khathynñiew snem, haduh ba u la dap 147 snem; hadien kata u la iap ha ka jingsuk.

Kumta u Joseph u la sngewsih shibun bad u la tep ia u ha ri Kanaan, kat kumba u kpa u la hukum mynba u dangim. U Joseph te u la im haduh 110 snem. Ma-u u la iap ha ka jingsuk, bad ki hynmen jong u ki la iam shibun na ka bynta jong u.

HAMAR ka por jong u Joseph, la im uwei u briew u bahok bad u bariewblei shibun ha ka ri Hus, uba kyrteŋg u Job. U la long u badonnam khamtam eh na ka bynta ka jing'iaishah jong u. U la don hynñiew ngut ki khun-shynrang bad laingut ki khun-kynthei. U la don bun hajar tylli ki jynri bad u la long ruh u bariewspah shikatdei.

U Blei U la kwah ban tynjuh ia ka jingbha jong u, da kaba shah ba u ksuid un pynshitoim ia u katba u nang. Ha kane ka rukom ki nongwei ki la pynñap ia ki masi bad ki kada jong u. Ia ki langbrot bad ki uongap jong ki la pompyrthat. Ia ki ut la knieh da kiwei pat ki nongwei ynda ki la pynñap ia kiba sunnar ia ki. Khatduh eh la poi khubor ba ki khun jong u baroh shiphew ngut ki la ñap ba khyllēm ka ñing, katba ki dang iabam iadih. Baroh kine kiei kiei ki la jia ha kajuh ka sngi.

Tang shu iohsngew ia kine ki khubor baroh, u Job u la sngewsih kthang naduh dohnud. Hynrei um shym kynmoh ia u Blei. U la pyrtā pynban: "U Blei U la ai bad u Blei U la shim-noh! Long ba la kyrkhu ia ka kyrteŋg jong u Trai !

Ki lok ki jor, ki kur ki jait bad wat ka tnga jong u ki la kren beiñ ia u, hynrei u Job um shym bitar ia ki. U ksuid u la bitar shla ia kat kane ka jing'iaishah bad u la phah sa da ka prum baroh shirynñeng, haduh bym don ba lah shah shuh. Hynrei U Job um kylla.

U Blei U la iohi ia kane ka jingbha jong u Job ba kam shym long tang na ka rymiang-shyntur, ne na ka bynta ka spah, hynrei ba u da ieid shisha ia U. Kumta U la isynei biang ia u bad U la kyrkhu ia u arshah ia kaba u la don mynshuwa.

Wat ha kane ka pyrthei ruh, u Blei U ai bainong ia kito kiba iaineh ha ka jingieid ia U.

Wa, ine te la dei pynban i khun ki Israel."

29

KA JINGKHA IA U MOSES

KI KHUN ki ksiew u Jakob ki la roi shibun ha ri Ijpt haduh ba ki la long u paid bakhrav bad badonbor. Ia u Jakob la khot ruh u Israel. Namarkata ia ki khun ki ksiew baroh, kiba hiar-pateng na u, la khot ki Israel. Mynhakata la mih u syiem bathymmai uba kyrteng u Pharo hi, kum uto uba mynshuwa jong u. Hyurci une um sngewbha shuh ia ki Israel. U pynshitom ia ki da kaba pyntri ban slua mawit bad ban trei lyungkha. U la buh artat ki sordar halor jong ki, kiba la sympat ia ki bunsien. Ha ka ba-khatduh uta u Syiem u la pyrkhat ban pynduhnoh ia ki Israel, bad u la hukum kumue: "Phin bret-noh ha wah ia ki shynrang baroh, kiban dang-kha na ki Israel."

Mynhakata la don kawei ka kmie kaba na ki Israel, kaba la ioh u khun u babha-briew shibun. Te namarba ka la ieid eh ia ine i khun, ka la buhrieh ia i haduh lai bnai. Nangta kam shym lah buhrieh shuh ia i. Kumta ka la tah bha ia ka shang da ka thit bad da ka bsiang ba ioh kan rung ka um. Hadien kata ka sa pynthiah ia ita i khun ha ka shang bad ka leit buh hapdeng ki khah kiba don harud-wah. Ka ong ha lade: "Lehse

u Blei Un phah ia u briew uban isynei ia i khun jong nga." Ka hynmen ita i khunlung ka la nangrieh ia lade ha lyndet uwei u dieng ban khmih kumuo kan jia ia la i para.

Hakhmih ruh, kumba da bthah u Blei, ka khun u syiem ka wan sum ha wah. Te haba ka iohi ia ka shang, ka la phah shim ha kawei na la ki shakri. Ynda ka la khyndied bad ka la iohi ia ita i khunlung iba iam isynei, ka ong: "Wa, ine te la dei pynban i khun ki Israel keiñ."

Ynda kata ka hynmen kaba don sha lyndet u dieng ka la iohsngew ia kata ka ktien, ka la shlan ban leit hajan, bad ka la ong ha ka khun syiem: "Lada phi sngewbha ngan leit khot kawei ka kmie na ki Israel, ba kan ri ia ine i khunlung." Ka khun u syiem ka la ong: "Hooïd keiñ to khie." Kumta ka hynmen ka babha ka shu mareh bran-bran ban khot ia la ka kmie. Ynda la poi ka kmie, ka khun u syiem ka ong ha ka: "To shim ia ine i khunlung bad to ri ia i na ka bynta jong nga, te ngan sa ai bainong ia pha." Nangta ka kmie ka la sngewthuh ba u Blei U la ai biang ha ka ia la i khun. Bad ynda i la san, ka la leit lam-noh sha ka khun sviem kaba la ai kyrteng ia u khynnah, Moses, kata ka mut "uba la sei na wah." Ka la sumar bha ia u kum ia la u khun.

Kumne u Blei U ju sumar ia ka mynsiem ki briew wat ka jong ki khunlung ruh, bad bunsien U pynim ia ki na ka jynjar ka basngewtriem.

30

U DIENG-SHIAH UBA MEH-DING

U MOSES u la man-bha shibun ha ka iing ka khun u syiem Ijpt. Te ynda u la iohi ia ka jingshem-shitom ki para-jait jong u, ki Israel, u la sdang ban iada ia ki katba lah. Haba u syiem u la iohsngew shaphang kane, u la mut ban pyniap ia u Moses. Namarkata, u Moses u la phet-noh na Ijpt bad u la poi sha ri khlaw. Hangta u la long u nongap-langbrot.

Ha kawei ka sngi u la fiiah ia ki langbrot sha ba kham jngai bad u la poi haduh uwei u lum bajrong uba kyrteng u Horeb. Hangta u la iohi ba uwei u dieng-shiah u la mehding kynsan,

*Ha u lum Horeb u Moses u la iohi ia uwei u dieng shiah
uba meh ding kblem da ing satia.*

U la sngewlyngngoh ba uta u dieng-shiah um shym ing satia, kumta u la leit kham hajan. Hynrei u Blei U la pyrta: "Wat wan hajan. To loit-noh ia la ki juti, naba Nga long u Trai, bad kane ka jaka ha kaba Nga paw lia me, ka long ka jaka bakhuid." U Moses u la kah ia la ka khmat, ba um nud ban peit pyrshah ia u Trai. Te u Trai U la ong biang: "Nga la iohi ia ka jing-kordit ki briew jong Nga ha Ijipt. Ngan sa pynim ia ki na ka kti ki nong-Ijipt bad Ngan ialam-noh ia ki sha ka ri babha bad bakhraw, kaba kyrsoi da ka dud bad da ka ngap, sha Kanaan keiñ. To khie leit sha u syiem Pharo, bad to ialam-noh ia ki paid jong Nga na Ijipt."

Hynrei u Moses u la ong ha u Blei: "Nga nga long u-ei eh ba ngan leit sha u Pharo bad ba ngan ialam-noh ia ki khun Israel na ka ri Ijipt? Hakhmih, haba ngan leit sha ki khun Israel, bad ngan ong ha ki: 'U Blei ki kpa jong phi U la phah ia nga ha phi,' bad haba kin kylli ia nga: 'Kaei ka kyrteng jong U?' Ngan ong aïu ha ki?"

Te u Blei U la ong ha u Moses: "NGA LONG UBA LONG. Kumne men ong ha ki khun Israel: 'UBA LONG' U la phah ia nga ha phi. U Trai u Blei ki kpa jong phi, u Blei u Abraham, u Blei u Isaak bad u Blei u Jakob, U la phah ia nga ha phi;

kane ka long ka Kyrteŋ jong Nga junom, bad kane ka long ka jingkyrmaw ia Nga pateng-la pateng."

U Moses u la jubab: "Lehse ki Israel kin ym ngeit ia nga, lada ngan ong, ba u Trai U la paw ha nga ha ri khlaw, bad ba nga dei ban ialam-noh ia ki na Ijpt sha ri Kanaan." Kumta u Blei U la ong ha u: "To shim ia la u diengduh, to bret ruh ha ka khyndew." U Moses u la leh ia kane, hynrei u diengduh u la kylla-beiñ kumta-kumta bad u Moses u la kynran-noh bak. Te u Trai U la ong pat: "To kner ia la ki kti bad to shim ia u bseiñ na ka tdong." U Moses u la leh ruh kumta, u bseiñ u la kylla diengduh biang. Haden kata u Trai U la ong ha u Moses. "To leh ia kane ka pynghylla hakhmat ki Israel, te kin sa ngeit ia me."

Nangta u Moses u la leit sha ki Israel ha Ijpt. Te naba kim ngeit ia u ba u Trai U la paw ha u ha ri khlaw, u la leh ia kata ka jingphylla da la u diengduh. Kumta ki la ngeit ruh.

31

KI JINGPYNSHITOM BASNGEWTRIEM HA IJPT

U MOSES u la leit sha u Pharo bad u la ong ha u: "Kumne ong u Trai: To pyllait-noh ia ki briew jong Nga, ba kin mih noh na Ijpt." Hynrei u Pharo u la dumok pynban bad u ong: "Ngam ju tip ba dang don kynrad pat nalar jong nga. Ngan yin pyllait satia ia ki Israel." Te naden kata u nang-kham-pynshitom pynban ia ki Israel ban ia kaba mynshuwa. Kumta u Blei U la hukum ia u Moses ban leh ia ki jingphylla basngewtriem hakhmat u Pharo, ba un bret

*U Moses u la bret ia la u diengduh
hakhmat u Pharo, bad uta u
diengduh u la kylla bseiñ shisyndon.*

ia la ka jingsarong, bad ba un pyllait-noh ia ki Israel. U Moses u la bret ia la u diengduh hakhmat u Pharo bad uta u diengduh u la kylla bseiñ shisyndon.

Hadien pat u la shoh da la u diengduh ia ka um, te ka um baroh kaba don ha ri Ijipt ka la kylla snam. Nadien nangta pat la wan poi ha ka ri baroh bun khur ki jakoid, ki khñiang, ki skaiñ bad ki skaiñ-dait, bad ki puit ruh, kiba bani ia ki jhur ki jhep baroh. Ki la tap ia ki lyngkha baroh, ki la tap ia ki iing, ia ki kamra, ia ki jynthiah baroh ki la leit poi shibun wat ha iing u syiem ruh. Ka jingiap-khlam busngew-shyrkhei ka la pynduh ia ki jynri ki Ijipt.

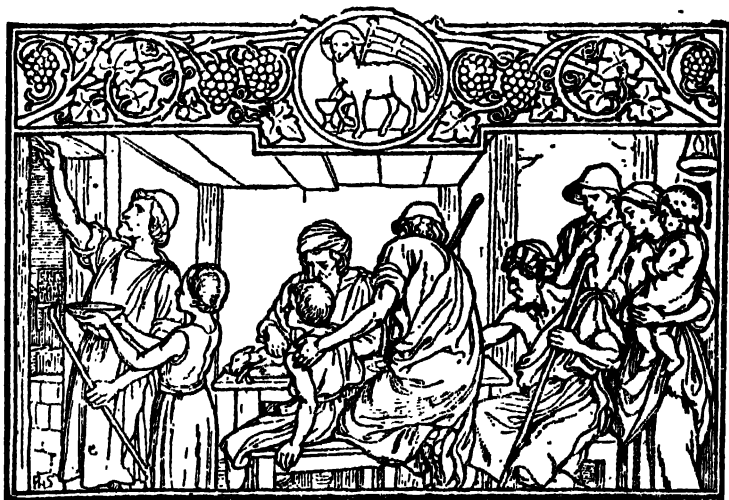
Ki prum bad ki jingat-tohjaw bashitom shibun eh ki la mih ha ki briew bad ha ki mrad ruh.

U phria u bajur u la pynduh ia ki jingtlung baroh kiba don ha lyngkha.

Te ha kaba khatduh ka la dum tliw haduh ba ki briew kin ia-iohi shuh paralok ruh.

32 U KHUN LANGBROT PASKHA BAD KA JINGMIH NA IJIPT

TE U PHARO u la sheptieng shibun eh; u la khot ia u Moses bad u la ong: "To ñiuma, ki paidbah Israel ki lah ban leit. To pynsah tang ia ki kynhun-blang bad kynhun-masi." U Moses u la ong: "Ki kynhun baroh kin leit ryngkat bad ngi, bad yn ym pynsah kawei ka khnap ruh." Kumta u Pharo u la bitar shibun bad u la ong: "To khie phet-noh me na nga, bad kynmaw ba men ym wan shuh ha nga lano lano ruh. Ha kata ka sngi ba men wan biang hakhmat jong nga, men iap." Te u Moses u la ong: "Sa tang shipor phin ym banse ban khot biang ia nga; sa khyndai sngi ha ka por shiteng-synñia ki khun nyngkong baroh jong ki Ijipt kin sa iap-noh, hynrei ha ka liang ki Israel pat tang u ksew ruh un ym wiar. Kumta phin sa kyrpad ia ngi ban leit-noh."

*U Blei U la ong ba u trai-iing baroh un pyniap uwei u khunlangbrot,
bad un tah ha kblich jynkhang da ka snam uta u langbrot.*

La poi kata ka miet, kaba u Moses u la ong ha u Pharo. Kumta u Moses u la hukum ia ki Israel ba kin khreh lypa ia kiei kiei baroh, ba kin kloj, haba kin sa mih-noh. U la ong ruh ba u trai-iing baroh un pyniap mar-mar uwei u khun langbrot u ba-kynsai, ia uba la kyrteng u Langbrot Paskha; un syang ia ka doh, ba kin bam. U trai-iing baroh un tah ha khlich jynkhang da ka snam uta u langbrot. Naba u Blei U la ong kumne ha u Moses: "Ila kane ka miet ngan pyniap ia ki khun-nyngkong ka Ijipt baroh: hynrei haba Nga iaaid bad Ngan iohi ia kata ka snam ha ki iing jong phi, Ngan shu iaaid-lait khlem da pyn-sniew ci-ci ruh ia kiba don ha iing jong phi."

Ka la dap shiteng synnia. U Trai U la pyniap ia u khun nyngkong ka Ijipt baroh, naduh u khun nyngkong u syiem haduh u khun nyngkong u nongbylla. Namarkata haman la ka iing don uba iap bad ka jinglynfiar ka long ka bakhraw shibun. U syiem te ha kata hi ka miet u la phah khot ia u Moses bad u la ong ha u kumne: "To khie mih noh shisyndon ryngkat bad ki Israel bad ki kynhun langbrot bad kynhun masi." Hadien kata ki paidbah Israel baroh ki la mih noh na ka ri Ijipt. Bad u Trai U la iaaid ha shuwa jong ki, mynsngi kum u Rishot-lyoh ban

ialam-lynti ia ki: bad mynmiet pat kum u Rishot-ding ban ai jingshai ia ki. Kumta, ba ki lah ban iaid mynsngi bad mynmiet ruh.

Uta u Langbrot Paskha jong ki khun Israel, u la long ka dak-pharshi ia u Jisu Krist, Uba long u Khun-langbrot Paskha jong ka Jutang Bathymmai, Uba la wan sha kane ka pyrthei ban knia ia Lade halor ka diengphna, ban dup siwspah bad dup pyllait na ka jingiap bymjukut, ia ki briew baroh kiba ngeit ha U.

33 KA JINGLEIT LYNGBA IA KA DURIAW BASAW

KI Israel ki la poi harud ka Duriaw Basaw. Mynta u Pharo u la bynnud pat, ha u la pyllait noh ia ki Israel, kumta u la leit bad la ki shipai baroh ban beh ia ki; te ynda lajan miet u la lap ia ki harud duriaw. Te haba ki Israel ki la iohi ba ki wan beh ki Ijipt, ki la khaweit shibun bad ki la pyrta ia u Trai. Hynrei u Moses u la ong ha ki: "Wat shepticng ei-ei naba u Trai Un ialeh na ka bynta jong phi." Nangta u la rah ia u diengduh sha ka duriaw, kumba u Blei U la hukum ia u. Haba u leh kumta, ka la shai shisyndon kum mynsngi sha ka liang ki Israel, hynrei sha ka liang ki Ijipt ka la dum baduh bym imat shuh. Ka duriaw pat ka la khlad arliang, ka um ka neh sha kamon bad kadiang kum ka kynroh, baroh arliang. Ka 'er-rkhiang ruh ka bajur ka la beh bad kata ka um kaba dang sah ha them naba khlad ka duriaw ka la rngat noh khala khala. Kumta ki paidbah Israel ki la ialeit lyngba ia ka duriaw khlem da dei um kawei ka kjat ruh:

Te ynda la shai pat u Pharo u la lyngngoh shikatdei ia ka duriaw, kaba la pyllait lynti ia ki Israel, bad ba ki Israel baroh ki la poi sha shiliang. Kumta u la beh ia ki sak sak ryngkat bad la ki kynhun shipai na kata ka lynti kaba dang lait ha ka duriaw. Hynrei ynda u la poi hamar-pdeng ka duriaw, la wan-beh shisyndon ka 'erbah bad u slap bajur ruh u hap; ki leilieh ki la shoh ia u, bad ia ki briew jong u, ki kali bad shalyntem baroh

Ia uta u kpu ki la kyrteng "Manna."

ki la kheĩn lut khoit.
Kumta u Blei U la hukum
ia u Moses ban rah pat
ia la u diengduh ha ka
duriaw. Te kumne kata ka
um kaba la kynton kum
ka kynroh sha kamon
bad sha kadiang ka la
hiar pat, ka la tyllap lin
ia u Pharo bad ia ki
briew jong u baroh bad ki
la iap-jyllop khoit.

34 KI JINGLEHPHYLLA U BLEI HA RI KHLAW

Ki Israel ki la poi sha
kata ka ri khlaw ha kaba
u Moses u la ju ap-lang-
brot mynshuwa. Hangta
ki la kyrduh jingbam.
Hynrei u Blei, Uba la
iada ia ki baroh shikatta.
U la isynei mynta ruh; U
la phah u kynja kpu na
bneng, uba shu hap kum u slap. Te ia uta u kpu ki la kyrteng
'Manna.' U long u barit pyllon bad u balieh, bad ka jingiw-
thiang ruh u la don kum uba la khleh ngap. Da une u kpu u
Blei U la bsa ia ki Israel haduh 40 snem, katba, ki dangiasah
ha ri khlaw.

Ha kata ka ri khlaw ki la poi ruh sha ki jaka rkhiang bym
don um ei-ei. Hangta u Blei U la hukum ia u Moses: "To shim
ia la u diengduh to tied ruh ia uto u mawsiang, te kan sa mih

um." U Moses u la leh kumba la ong u Trai bad kumne kumne ruh la mih ka um basngur bad kaba la noh kumba noh ka kshaid. Kumta ki Israel ki la dih-um katba ki iamom hi.

35 U BLEI U AI KI SHIPHEW HUKUM HALOR U LUM SINAI

KI Israel ki wan poi ha u lum Sinai. Hangta ki la pynieng ia la ki jingjaiu, ba ki mut ban sah kham slem. U Moses te u la kiew ha kliar u lum. Ynda u la poi haneng, u Blei U la paw ha u bad U la ong ha u: "To iathuh ha ki paidbah, ba kin sait ia la ki jaiukup jaiusem mynta bad lashai, bad kin khreh ruh ia kiei kiei kumba ju khreh na ka bynta ka sngi jingkhawai. Ha ka sngi ka ba-lai te, haba kin ioh-sngew ia ka jingsawa ba-jam ki jingput, kin iawan baroh hajan u lum." Ka sngi ba-lai ka la poi. La dangstep la win u pyrthat, la thaba ki leilieh ba-itiem bad ki jingput ki la sawa jam.

U IYOH badum u la tap ia u lum; u lum te u la mih-tdem bad la meh-ding bad khyniuh. Ki jingput ruh ki nangjam nangjam. Kumta ki Israel ki la khaweit shikatdei, hynrei u Moses u la ialam ia ki sha kjat u lum. Kumne kumne ruh ka jingkhynwin baroh ka la sngap jar. Hadien kata u Blei U la kren na uta u lyoh bad u la ong:

- I. Nga long u Trai u Blei jong me; men ym ioh ia kiwei ki blei nalog jong Nga; men ym thaw ialade ka dur thaw ban mane ia kata.
- II. Men ym kren thala ia ka kyrteng u Blei u Trai jong me.
- III. Kynmaw ba men rakhe ia ka Sabat.
- IV. Men burom ia ki kmie ki kpa, ba men suk bad ba men im slem ha kane ka pyrthei.
- V. Men ym pyniap.
- VI. Men ym klim.
- VII. Men ym tuh.
- VIII. Men ym sakhi lamler ia la u paramarjan.

*U Moses u la kiew pat balor u lum bad bangta u Blei U la ai
ba u artylli ki Maw Lyngkniap ba kiba la thob ia
kita ki Shiphew Hukum.*

- IX. Men ym ikwah thala ia ka tnga u paramarjan
jong me.
- X. Men ym ikwah thala ia ka iing, ka lyngkha, ki
shakri, ki masi, ki kada, lymne ei-ei ruh kiba dei ki
jong u paramarjan jong me.

Ki paidbah Israel kiba ieng ha kjat u lum, ki khynñiuh naba sngewkyndit, te ynda u Blei U la kut la kaba kren, ki iapyrta: "Ia kaei kaci ruh, kaba ong u Trai ngin sa leh keifi."

Hadien kata u Moses u la kiew pat halor u lum, bad hangta u Blei U la ai ha u artylli ki maw-lyngkniap, ha kiba U la thoh ia kita ki Shiphew Hukum.

Ia kine ki Shiphew Hukum la thoh na ka bynta jong ngi ruh de, to ngin iasumar bha ia ki katba ngi dang-im.

36 KA TABERNAKEL BAD KA SYNDUK KA JUTANG

HA kane ka por, ki khun Israel kim pat don jaka ka bakyrpang ban mane ia u Blei. Ha kino kino ki jaka ba ki mon, ki tynrong da ki maw ban shua duwan hangta, bad ki kñia ia la ki jingainguha u Blei.

Haba u Moses shisien u dang-iakren bad u Blei halor u lum Sinai, u Blei U la bthah ban pynryntih-noh ia ki niam ki rukom. Kumta u Moses u la shna kawei ka tabernakel, kaba yn lah ban rah kylleng kum ka iing-jaifi. Ki paidbah Israel ki ia-ai ka ksiar ka rupa katba ki iadon ban shna ia kata ka iing u Blei. Kane ka tabernakel ka long kum ka iingmane kaba lah ban pynpra bad pyndait biang katba mon. La shna ia ka da ki dieng bakordor. Ka lynter jong ka ka long laiphew, ka pyngkiang shiphew, bad ka pynieng ruh shiphew pruh. Ia ker ia ka da ki lyntang ba la suit-ksiar. Ka don ar bynta: ka bynta kaba shakhmat ka kham heh bad la khot ia ka, ka jaka kyntang; ka bynta kaba shadien, ka kham rit, bad la khot ia ka ka jaka-kyntang-tam.

Ha kane ka jaka-kyntang-tam la buh ia ka Synduk ka Jutang, ba la sop bad poh bad lor da ka ksiar suda. Hapoh kane ka synduk don artylli ki maw-lyngkniap ba la thoh ia ki Shiphew Hukum jong u Blei, kawei ka khuri ba la buh manna, bad u diengduh jong u Aaron. Ia ka jyntap jong ka la shna da ka ksiar banylla bad halor kata la pynieng artylli ki dur-ksiar jong

ki Kherubim kiba piar la ki thapniang; ki kdup ia kata ka jyntap bad ki iaphai marpyrslah.

Ila ka jaka kyntang, don kawci ka miej ba la suit-ksiar ha kaba la buh ia ki kpu bad ka waiñ, ka dieng-pymeng sharak kaba hynñiew puat, ha kaba hynñiew tvlli ki sharak ki meh synñia-sngi.

*Ha ka jaka-kyntang-tam
la buh ia ka Synduk ka Jutang*

Ynda la dep shua bad buh beiti kine kiei kiei baroh, u Moses u la theh da ka umphniang bakyntang ha ka tabernakel bad ha ki tiar ki tar baroh kiba don hapoh jong ka; u lyoh u la tap lin ia ka Synduk ka Jutang bad ka burom jong u Blei ka la shoug sah hangta hapteng jong ki Kherubim, bad ia kata ka jaka la khot ka jingisynei. Iiba u Moses u iakren bad u Blei u ioh jubab na kane ka Jaka.

*U Aaron u la leit kñia halor ka duwan bad u la kyrkhu
ia u paidbah baroh.*

37 KI RUKOM-NIAM

MYNSHUWA eh, ki kpa tymmen ne ki tynmen ki san ki pynñaid ia ki niam ki rukom ban manc-Blei; kham hadien pat, ki kñi ki kpa; hyurei mynta, u Blei U buh kawei ka jait ba-kyrpang ban trei ia ka kam lyngdoh; bad kane ka la long ka jait Lebi.

U Moses u la pynkyntang ia u Aaron ban long u rangbah lyngdoh, ia ki khun jong u ban long ki lyngdoh bad ia kiwei pat kiba dei na ka jait Lebi, ban shakri ha ka jaka bakyntang. Ynda u Moses u la sait ia u Aaron bad la pynkup-pynsem ia u da ki jaiñi bakordor, u la pynsleh ia ka khlieh jong u da ka umphniang bad u la pynkyntang ia u. Bad hadien ba la pynkyntang ia ki khun jong u bad ia ki Lebi baroh, u Aaron u la leit kñia halor ka duwan bad u la kyrkhu ia u paidbah baroh. Ka ding ka la mih na u rishot-lyoh bad ka la jliah lut khoit ia kata ka jingkñia-ainguh. Ki paidbah Israel ynda ki la iohi ia kane ki la demkhrup bad ki la iaroh ia u Trai.

KI khun Israel ki la ïaid sawphew snem ha ka ri khlaw bad bunsien ki la khñium pyrshah ia u Moses bad ia u Aaron, da kaba klet artat ia u Blei. Kumta bunsien ruh u Blei U la phah ki jingpynshitom ia ki kum ki jingsneng.

Shisien ki la khñium ba la ngiah bam Manna bad ki la krenbeñ pyrshah ia u Blei bad ia u Moses. U Blei U la phah ka ding na bneng bad ka la thangduh bun hajar ngut. Ynda u Blei U la phah da ki 'iarkhlaw bun ki la bam da ka jingrakot haduh ba u Blei U la isih khait bad hamar-kata U la shoh bun hajar na ki, katba ki dang iabam. La khot ia kata ka jaka ki jingtep ka jingkwah-brai.

Ha kawei pat ka por, u Moses u la phah khatar ngut ki briew ban peit syntiat ia ka ri Kanaan bad hapdeng jong ki la don u Josue bad u Kaleb. Ia kane ka ri la kular da u Blei ban ai ha ki Israel, hynrei lait na kitei arngut, kiwei pat ki la pyn-khiih ia u paidbah ba ka khambha ban leit phai sha ri Ijipt. U Blei U la bitar-lep ia kane bad U la rai ba yn yin don uba la arphew snem shaneng u ban rung ha katei ka ri jingkular, hynrei tang u Josue bad u Kaleb.

Laingut ki briew, u Kore, u Dathan bad u Abiron ki la kwah long rangbah halor u paidbah bad ki la iasylla pyrshah ia u Moses bad u Aaron, ki briew ba la thung da u Blei hi. Arspah sanphew ngut kiwei pat ki la iasnhbuit lang bad ki. U Blei Um lah shah shuh ia kum kane. U la hukum ia ka khyndew ba kan ang hapoh ki kjat jong ki bad ka la nguid im ia ki bad ia ka ïing jong ki baroh, nalar ba la hiar ka ding na bneng ban thang-duh.

Ki Israel ki la dei ban peitmat ha kum kine ki jingsympat u Blei, hynrei pynban kim shym thngad satia. Ki la ïai-khñium shuh ia u Blei bad ia u Moses uba la ialam ia ki na ri Ijipt. Kumta u Blei U la phah da ki bseñ kiba don bih ban puh ia ki; bad bun-bah ki la ïap. Ki la kyrpad ia u Moses ba un duai ia u Blei ban isynei ia ki bad u Blei ruh U la shahshkor. U la hukum ban shna uwei u 'señ-rnong ia uba yn sa pynñeng

hapteng jong ki. Kat kiba peit sha u, ynda ki la shah-puh-bseñ, kin koit shisyndon. Une u 'seiñrnong u la long ka dur jong u Jisu Krist.

Ha kane ka rukom u Blei U ju sympat ha kane ka pyrtnei ruh ia ki briew kibym sngewnguh ia ki jinglehbha jong U.

39 KA JINGIAP U MOSES

SHIIPHEW SNEM u Moses u la ialam ia ki Khun Israel, naduh Ijipt haduh Moab, ka ri kaba u Blei U la kular ban ai ha ki Khun Israel.

Ha kawei ka sngi, u Blei U la ong ia u Moses ba un leit-kiew sha kliar u Lum Nebo, uba don ha kata ka ri Moab. "To khmih", u Trai U la ong, "ia ka ri Kanaan, ia kaba Ngan ai ha ki Khun Israel ban long ka jingioh-pateng. Bad to iap ruh ha uta u lum uba me leit-kiew. Naba me la leh-pyrshah ia Nga hapteng ki khun Israel ha ri-khlaw Sin, men ym ioh leit sha kata ka ri."

*U Josue un leit ialam ia kita ki briew sha kata ka ri kaba
U la kular.*

U Moses, yuda u la sneng, u la kyntu bad u la kyrkhu ia ki Khun Israel, u la leit-kiew sha u Lum Nebo. U Trai U la kdew ha u ia ka ri baroh kawei, bad u la ong: "Kane ka long kata ka ri kaba Nga la sinai ha u Abraham, ha u Isaak bad ha u Jakob."

U Moses u la iap hangta ha ri Moab, bad ki angel ki la tep ia u la ka pyntha ka ri Moab. Hyurei ym don u briew uba tip ia ka jingtep jong u haduh kane ka sugi, U la long u nongialam u bashlur bad u babha, u nongsynshar bad u nongiathuh-lypa u bakhraw. U la iap haba u la dap shispah arphew suem ka rta; bad ki Khun Israel ki la iam-briew na ka bynta jong u laiphew sugi.

40 U JOSUE

HADIEN ka jingiap jong u Moses, u Josue u la long u nongialam jong ki Israel. U la hukum ia ki lyngdoh ban rah ia ka Synduk ka Jutang, bad ia ki paidbah baroh ban jam sha shiliang ka wah Jordan. Ki khun Israel ki la kwah ban jop ia ka nongbah Jerikho, hynrei ki la sheptieng haba ki iohi ia ki kynroh bajrong jong ka. U Josue u la phah arngut ki nongsyntiat ban leit jngoh ia ka nongbah Jerikho. Kita ki nongsyntiat ki la sah ha iing jong kawei ka briew kaba kirteng ka Rahab. Kata ka iing ka la long harud ki kynroh jong ka nongbah. Haba u syiem ka Jerikho u la iohsngew ba don arngut ki nongsyntiat na ki khun Israel, ha iing jong ka Rahab, u la hukum ba kan aiti ha u ia kita ki briew. Ka Rahab ka la buhrieh ia kita ki nongsyntiat, bad ka la ong ia u syiem ba ki la phet-noh. Ynda mynmiet ka la pynhiar ia ki da u tvllai shabar ki kynroh jong ka nongbah.

Kita ki nongsyntiat ki la leit-phai suk sha u Josue bad ki la pynshlur ia u ban hiar-thma ia kata ka nongbah.

Te u Blei U la hukum ia u Josue ban lum ia ki nongiapom jong ki Israel bad ban iaid tawiar ia kata ka nongbah hynriew

sngi lynter, shisien shisngi; bad ha ka sngi ka ba-hynñiew kin iaid hynñiew wat; ha ka wat kaba khatduh ki paidbah, ynda ki iohsngew ia ka jingriew ki turoi jong ki lyngdoh kiba iaid ha shuwa ka Synduk ka Jutang, kin iarisa bad kynhoi. Bad ki leh kumta. Ki kynroh ki la twa bad ia ka nongbah la jop.

*Ynda ki paidbah ki iohsngew ia ki jingriew ki
turoi jong ki lyngdoh kiba iaid ha shuwa ka
Synduk ka Jutang, ki la iarisa bad kynhoi.*

Hadien kane, u Syiem ka Jerusalem bad kiwei pat ki soh-syiem ki la ieng-pyrshah ia u Josue. Hynrei hamar ba ki khun Israel ki la jan jop, la lap ka premmiet. Te u Josue da kaba shaniah ha u Blei u la kren haklimat ki Israel: “Ko sngi to sangeh, bad me ko bnai wat khiih.” Bad ka sngi ka la sangeh khhek.

Kumne u Josue u la jop ia ka ri Kanaan bad u la pynbynta ia ka hapdeug ki khatar-jait jong ki khun Israel. Bad ka jing-kular u Blei ka la wan urlong thik.

41 KA JINGJOP U GEDEON

HADIEN ka jingiap u Josue, ia ki Israel la synshar kumba laispah sawphew-phra snem da ki Nongbishar. U badonnam tam na kine u la long u Gedeon. Shuwa ba un long Nongbishar, ia ki Israel la leh-beiñ da ki nong-Madian, ki briew kiba ia-shoug markhap bad ki.

U Blei U la jied ia u Gedeon ban long u nongialam pyrshah ia kine ki nongshun. Ha kata hi ka miet kaba u la ioh ia kane ka khubor na u Angel, u la leit pynjot ia u blei-thaw ki nong-Madian. Ki Madian ki la ieng-pyrshah ia ki Israel, bad u Gedeon ruh u la jied laispah ngut ki briew ki ba-shlur pyrshah ia ki. U la bynta ia la ki briew lai kynhun bad ha ka por shi-teng-synñia, ki la leit-tur kyndit-kyndit. Ki nong-Madian ki la kulmar thlim bad ki la sdang iapyniäp pynban paralok. Kumne ki shipai Israel ki la behkrad ia ki Madian na la ka ri.

Hadien kane u Gedeon u la jop sa bun kiwei pat ki nongshun; bad ki Israel ki la mut ban thung-syiem ia u, hynrei um shym treh, namar kam shym long ka mon u Blei ba un long syiem.

U Gedeon u la long ka nuksa jong ka jingkohuguh Blei ka bajanai, bad u Blei U la kyrkhu ia ki kam jong u baroh.

42 U SAMSON

NAPDENG jong ki Nongbishar, u Samson u la long u badonnam eh ha ka jingklilaiñ. U la long u khun jong u Manue uba na ka jait Dan.

Ha kawei ka sugi, haba u dang-leit sha ka nongbah jong ki nong-Philistia u la iakynduh ia uwei u sing samla, u la shim ia u na ka shyntur bad u la kad arliang wak. Haba ki nong-Philistia ki la kem bad la khum la teh ia u, u la bthat ia ki jingteh bad da ka shyieng kada u la pyniäp shihajar ngut na ki. Shisien katba u dang sah-miet ha ka shnong Casa, ki nong-

Philistia ki la khangkut ia u, hynrei u Samson u la khie shiteng-synñia, u la jynrat ia ka khyrdop-shnong bad u la leit-bret ia ka halor uwei u lum.

Ka jingkhlaifñ jong u ka shong ha u shñiuh-khlieh. Shisien katba u dang-ioththiah, la khi ia u shñiuh jong u, ki Philistia ki la wan, ki la khlaw ia ki khmat jong u bad ki la thep ia u hapoh ka byndi.

Haba lai-hajar tam ki Philistia ki dang iabam-khawai ban burom ia u bleithaw jong ki, u Dagon, la wanlan ia u Samson ba un dup pyni-kai ia la ka jingkhlaifñ. U Samson u la ong ia uta u khynuah uba btin ia u ban ialam sha ka jaka ba ieng ki rishot kiba kyrshan bha ia ka iing. Ha kane ka por u shñiuh u la mih biang. Ynda u la lah duai ia u Blei ba Un ai biang ha u ia ka jingkhlaifñ, u la piam ia kita ki rishot, u la khynñiuh kynsau ia ki haduh ba kata ka iing ka la kyllon, bad ka la ban ia u bad ia kita ki briew baroh.

43 KA RUTH

SHISIEN la don ka nemisniew ka bakhrav ha ri Kanaan. Uwei u briew u la don arngut ki khun-shynrang bad ki la leit shong ha ri Moab. Hadien bun snem ki khun jong u ki la shongkurim ia ki arngut ki kynthei Moab, kiba kyr teng ka Orpha bad ka Ruth. Kumba shiphew snem hadien, kine ki khun-shynrang ki la iap bad la sah sa tang ka kinie jong ki ka Noemi, namar u kpa ruh u la iap la slem. Ka Noemi ka la kut-jingmut ban leit phai sha la ka ri Israel bad ka la ong ia la ki pyrsa-kurim ba ki ruh kin leit-noh sha la ki kmie-ki-kpa bad ki kur.

Ka Orpha bad ka Ruth ki la iam paitdolnud, hynrei ka Orpha ka la leit hadien ka jingkhroh ka Noemi. Ka Ruth kam treh bad ka ong ba kau bud ia la ka kiaw-kurim kat shaba ka leit. Ka Noemi ka la sngewkmen shibun ia ka jingbha ka Ruth bad ki la leit shong ha Bethlehem.

Ka Ruth ha kawei ka sugi ka la leit-khar kew ha lyngkha uwei u briew u bariewspah, u Boos, uba iadei-kur bad u tnga ka Noemi. Namarba ka la iohi ia ka jingsbun ka bakhrav jong

u Boos, ka Ruth kam shym leit shuh sha kiwei pat ki lyngkha. Ynda la sep ka sngi, ka la ioh shibun u kew bad ka la leit-kit sha la ka kiaw-kurim, ka Noemi.

Hadien u Boos u la shongkurim ia ka Ruth bad u la kha ia u parad jong u syiem Dabid. Kumne u Blei U ju kyrkhu ia ki basbun bad ki babha.

44 U SAMUEL

U SAMUEL u la long u nongbishar jong ki khun Israel hadien ka jingiap jong u Eli, u rangbah lyngdoh. Ki kmie-kikpa jong u ki la long ka Ama bad u Elkana. Haba u dang lai snem ka rta ka kmie ka la leit aiti ia u ha u Eli, ban shakri

La aiti ia u Samuel ha iing u Blei.

ha iing u Blei baroh shi-rta ka jingim jong u. U la long, naduh ba dang-rit, u bakohnguh bad u bangeit bad u bariewblei shibun.

Ha kawei ka miet, haba une u khyannah barit u dangthiah, la iohsngew ia ka sur ba pyrta: "Samuel, Samuel"; u la khie-joit

bad u la leit sha u Eli, u ong artat, "Hakhmih nga la wan; banlei phi khot ia nga?" U Eli u la lyngngoh bad u la ong: "Ko khun, ngam shym la khot ia phi; khie to thiah noh." Ynda u la thiah u la iohsngew biang ia kata ka sur kaba khot ia u, u la leit biang sha u Eli, hynrei u Eli pat u la phah thiah biang bad u ong artat ba lada u iohsngew ba khot ia u un ong: "To kren, ko Trai, namar u shakri jong Me u don hangne." U Samuel u la leit-thiah-noh. Kata ka sur ka la pyrta pat: "Samuel, Samuel" bad u la jubab kumba la bthah u Eli. U Trai U la ong: "Hakhmih, Ngan sa pynshitom ia u Eli... namar u la tip ba ki khun jong u ki leh dakaid, hynrei um pynbeit satia ia ki."

Ynda kum lashai, u Eli u la khot ia u Samuel, bad u kylli ha u ia kaba u Trai U la ong. U Samuel u la sheptieng ban iathuh; hyurei u Eli u la iai-kylli. Haba u Samuel u la iathuh, u Eli u la ong: "Katba U mon u Trai." Bad ha ka thma, ki khun jong u ki la iap. U Eli ruh ynda u iohsngew ba ki nong-Philistia ki la knieh-noh na ki Israel ia ka Synduk ka Jutang u la kyllon bad u la aip ha shen.

45 U SAUL

U SAMUEL u la synshar bun bun snem ia ki khun Israel, hadien ka jingiap jong u Eli. Haba u la tymmen, ki Israel ki la pan-syiem na u, uban synshar ia ki kumba leh ki jait-bynriew baroh. Te u Blei U la hukum ia u ban ai ia kane ka jingpan-kwah jong ki.

U syiem banyngkong ki khun Israel u la long u Saul uba na ka jait Benjamin. Shuwa ban long syiem, katba u dang-leit wad ia ki kada ba la jah, u Samuel u la iakynduh ia u bad u la ialam ia u sha la iing. Ynda mynstep, u la pynsleh ia u da ka umphniang bad u la ong: "Hakhmih u Trai U pynsleh ia me ban long syiem ia ka jingioh-kynti jong U." U la ialam ia u hapdeng ki paidbah Israel bad u ong artat: "To khmih ia uba u Trai U la jied." Te ki paidbah baroh ki iarisa: "Un im u syiem."

Namar ka jingsniew jong ki Amalek ka la jyllei than, u Blei U la ong ia u Samuel ba un phah ia u Saul ban leit pynduh-noh ia ki khlem map iano-iano ruh, bad kynthei bad shynrang bad khynmah, bad masi bad blang bad ut. U Saul u la hiar-thma ia ki Amalek bad u la jop ia ki. Ia ki paidbhur baroh u la pyniäp khlem jingmap, hynrei u la ri pynim ia u Agag u syiem jong ki bad katto katne na ka kynhun-blang bad masi bakynsai. Haba u Samuel u la wan, u Saul u la ong: "Nga la pyndep ia ka ktien jong u Trai." U Samuel pat u la kylli: "Ka mut aïu kane ka jingpah ki blang ki masi ba nga iohsngew?" U Saul u la pyrshang ban da rapjot ia lade, u ong ba u la ri ia kita ki kynhun ban kñia ha u Trai. U Samuel u la bitar-lep bad u la kren ha ka kyrteng jong u Trai: "Ka jingkohnguh ka kham bha ban ia kaba kñia da ka khleiñ-langbrot... Namar-kata, namarba me la kyntait ia ka ktien jong u Trai, u Trai ruh U la kyntait-noh ia ka jinglong-syiem jong me ia ki Israel. U la knieh-noh ia me myuta ka sugi ia ka hima bad U la ai ha uvei pat u ba-kham bha." Bad u la leit-noh.

U Saul naduh kata ka sugi um don jingsuk shuh. Ha ka thma ha u lum Gilbo, kaba u ialeh bad ki nong-Philistia, lai-ngut ki khun jong u ki la iäp bad ma-u pat u la shah-ker-kut. Ki nongshun ki la kwah ban kem-im ia u, hynrei u la sei ia la ka waitlam bad u la dung iäp ia lade.

46

U DABID BAD U GOLIATH

HA kane ka por la don ha Bethlehem u briew uba kyrteng u Iesse, uba na ka jait Juda. U la don hynñiew ngut ki khun bad u bakhatduh na kine u la long u Dabid. Unc u la long u nongap-langbrot, hynrei u banang ban rwai bad u ba tbit ban tem. Ia u, u Blei U la jied bad U la pynkyntang da ki kti u Samuel ban long syiem ha ka jaka jong u Saul.

Naduh kane ka por, u Saul u la long kum u ba-lamwir, namar u mynsiem-bymman u pynsaja ia u. Ki shakri jong u Saul, ban pynjem ia u, ki la wanlam ia u Dabid ban rwai, ban tem

haba uta u mynsiem-bymman u pynshitom ia u kynrad-syiem jong ki.

Kawei na ki jingjia bakongsan ha ka por ba synshar u Saul, ka la long ka thma ba ki khun Israel ki la ialeh bad ki nong-Philistia. Kine ki jait-bvnrrew, ki la pynkhreh ban ialeh-pyrshah ia ki khun Israel, ki briew jong u Blei. Hapdeng jong ki la don uwei u riew-rad-bah uba kum u Ramhah bad uba itriem ban peit. Une u la kob ia ki Israel ba kin pynmih u briew uban ialeh paramarwei; lada uta u lah ban pyniäp ia u, ki nong-Philistia, kin long ki mraw jong ki Israel, hynrei lada u jop ma-u, ki Israel kin longmraw. U la bein kumne haduh sawphew sngi, hynrei ym don uwei ruh uban nud ban ialeh bad u.

Ha kawei ka sngi, u Iesse u la phah ia u Dabid ban leit rah jingbam ia ki hvumen jong u kiba don ha ka lypung ialeh-thma. U Dabid u la sngewlyngngoh haba u iohsngew ia ka jingkob-sarong jong u Goliath, uta u riew-radbah; bad u la kylli: "Äiu kin ai ia uta u briew uban pyniäp ia une u nong-Philistia uba bein ia ka kynhun jong u Blei U ba-im?" U Saul, haba u la iohsngew ia kine ki ktien, u la phah khot ia u Dabid, bad u Dabid u la ong: "Manga u shakri jong me, ngan leit ban ialeh ia u." Bad da kaba shaniah ha u Blei u la mih-bak. U la rah tang uwei u diengduh bad san tylli ki mawleif ba u la khar na wah.

Haba u Goliath u iohi ia u Dabid ba u tur sha u, u pyrta: "Hato nga dei u ksew, ba me wan sha nga da u diengduh?" U la tim bad u la byrngem ia u. Hynrei u Dabid u la ong: "Me wan sha nga la ka wait, la u sum bad la ka stieh; hynrei nga wan sha me ha ka kyrteng jong u Trai ki paid ia Uba me beif. Ngan pyniäp bad ngan dkhat tbak ia ka khlieh jong me, ba baroh kin tip ba don u Blei ha Israel." U Goliath u la tur ban ialeh; u Dabid ruh u la mareh sha u. Katba u nang-mareh u la sei uwei u maw bad u la kawang phlak ia u na ka shyllang-mat. U Goliath u la baiong ngit-ngit bad u la tur da pyllup sbuk; u Dabit pat u la shim ia ka waitlam jong u Goliath bad u la mait-tbak ia ka khlieh jong u. Ki nong-Philistia ki la her krad da ka jingsheptieng, hynrei ki Israel ki la beh-dien bad ki la pyniäp katba lap.

HADIEN ba u Dabid u la pyniäp ia u Goliath, u Saul u la khot ia u bad u la kylli ba u dei na ka jait aïu. U Dabid u la iathuh lut shaphang ka iing ka sem jong u bad shaphang ia lade ruh. Haba u Jonathan u khun nyngkong jong u Saul u la ioh-sngew ia ka jingkren jong u Dabid, u la sdang ban ieid ia u kumba ieid ia lade hi.

Katba u Dabid u dang-leit-phai na madan-thma ryngkat bad u Saul, shapoh shnong, ki paidbah ki la iaroh ia u palat ban ia u Saul. Te u Saul u la bitar bad u la thap ban pyniäp noh ia u. U la hukum ia la u khun ban pyniäp-noh ia u Dabid; hynrei u Jonathan namarba u tip ia ka jingluilui bad jingpalei jong u Dabid, u la iathuh baroh ha u ia kaba u kpa jong u, u mut ban leh, bad u la ong ba u ban leit wad kawei ka jaka bad ban rieh hangta.

Haba u Saul u la jemuud biang, u Jonathan u la panmap na u na ka bynta u Dabid, ba un shah ia u ban wan biang ha iing-syiem. U Saul u la ieid biang ia u Dabid bad u la shah ia u ban wan hakhamat jong u. Hynrei hadien katto-katne por, u la atnud biang ia u bad u la mut ban pyniäp-noh. U Jonathan u la iada biang ia la u lok, hynrei u kpa jong u, u la bitar ia u ruh, haduh ba u la mut ban tangon ia u da u sum. U Jonathan u la phet sha ka jaka-rieh jong u Dabid; baroh arngut ki la iapiam, ki la iaïam bad ki la ia pynskhem ia la ka jingialok ha ka kyr-teng jong u Blei.

HADIEN ka jingiäp jong u Saul, u Dabid u la long syiem ia ki Israel. U la kiew-khet haba u la dap laiphew snem ka ryta, bad u la synshar kumba sawphew snem, da ka hok bad ka burom bakhraw. U la jop ia ki nong-Philistia bad ia kiwei-kiwei pat ki jait-bynriew ruh. Ha ka jingsynshar jong u, ki

U Syiem Dabid u ruai ha ka Synduk ka Jutang.

briew baroh ki dap da ka jingsuk, namar u la pyrkhat ban leh ia kiei-kiei baroh tang ban pyndouburom ia u Blei.

U la long u bariewblei bad u bashithem na ka bynta ka burom jong u Blei. U la thoh hun tylli ki jingrwai ban iaroh ia u Blei. Ia kine ugi khot mynta ki Psalm. U Blei ruh U la ieid eh bad U la kyrkhu ia u kyrhai.

Shisien u la hap ha ka jingpynshoi bad u la leh ka pop ka bakhraw. U la kylla-kaba-mut, pynban u Blei U la pynshitom-jur ia u. Kawei na kine ki jingjynjar ka la long ka jingialeh pyrshah u khun jong u, u Absalon.

Une u la iasuhbuit had ki briew ban pyniap ia la u kpa. U Dabid u la phet, bad la don ka jingialeh ka ba-jur hapdeng ki shipai u Dabid bad ki jong u Absalon. U Absalon u la shah-jop bad u la phet-ïap halor u khashor jong u. Katha u dang-mareh hapoh u diengbti, ki shūiuh ki bajrong ki la sahkut ha ki tiat-dieng. Uwei na ki jarnel u Dabid u la leit pyniap ia u. Kumta u khun bymsngewnguh u la ïap jah-burom.

Kane ka long ka jingsneng ia ki khun ba ym ju dei ban haram ia la ki kmie ki kpa, ba kumno u Blei U ru pynsaja haban da biang ia kum kine ki khun.

U SOLOMON, u la hiar-pateng ha ka khet-syiem. Ma-uh u la long u bariewblei bad u la bud ia ki nuksa babha jong u Dabid, u kpa jong u. Ha kawei ka miet u Trai U la paw ha ka jingphohsniew bad u la ong ha u ban pan katba u mon. U Solomon u la jubab: "Ko Trai, nga long tang u khynnah, hynrei Me la thung ia nga ban long syiem ha ka jaka u Dabid,

*Arngut ki kynthei ki la wan mudui
hakmat u Syiem Solomon.*

u kpa jong nga; to ai ia u shakri jong Me ka dohnud ba-shemphang ban synshar ia ki paid jong Me, bad ban pyn-iapher ia ka babha na ka basniew." U Blei U la sngewbha eh ia kane ka jingkyrpad jong u Solomon; kumta, U la ai ruh ha u ia ka spah bad ka burom.

Shisien arngut ki kynthei ki la wan mudui hakmat jong u syiem Solomon. Kawei ka la ong: "Ko Syiem kyn-rad, kane ka briew ka shong lang bad nga ha kajuh ka iing.

Mynmiet katba nga dang ioththiah, ka la shim-noh ia i khun jong nga na jingthiah bad ka la buh pli da i khun la jong iba la iap. Haba nga la kyndit mynstep, nga la ithuh shisyndou ba im dei i khun jong nga."

"Ym dei kumta," la kem-ktien kata kawei pat, "ine iba im i dei i khun jong nga, ym dei i jong pha."

Bad kita ki kynthei ki la sdang ban iakajia bad ban ia-knieh-khun.

U Syiem Solomon u la ong: "Waulam ka wait. Phiah arliang ia ine i khunlung iba im. Ai shiliang ia kane, bad shiliang ia katai."

Ka kmie, haba iohsugew ia kine ki ktien basugewshyrkhei, ka la ong: "Em ko kynrad! Wat pyniup ia i khunlung. Ai kan mat ioh maka."

Hynrei kata kawei pat ka kynthei, ka la ong: "Phiah arliang. Ia ka ruh wat ai, ia nga ruh wat ai."

Kunta. u syiem u la ong: "Ai ia i khunlung ba kane ka banungkong; namar dei shisha maka ka kmie jong i."

U Solomon u la tip ba ka kmie kaba dei khun hok, kan ym kwah bau iohi la i khun ba in iap-ei.

"Em ko Kynrad! Wat pyniup ia i khunlung. Ai kan mat ioh maka."

50

KA TEMPEL BAD KI JYNTEI JONG U SOLOMON

HA ka snem ka ba-saw jong ka jingsynshar jong u, u Solomon u la sdang hau tei ia ka iing u Blei halor u lum Moria, ha Jerusalem. U la buh bui spah hajar ngut ki nongtrei, bad u la pyndep ia ka hyniiew snem. Ka dur jong ka, ka syriem ia ka tabernakel, hynrei ka la long ka baitymat bad baheh shibun. Yuda u Solomon u la lah tei ia kane ka iing, u la lum lang ia ki paidbah baroh, bad ia ki bakhrav-batri ban rah ia ka Synduk ka Jutang, da kaba leh rong. Ki lyngdoh ki la iatem bad ki paidbah baroh ki la iakmen bad iarwai bad iaroh ia u Blei. Ynda la buh ia ka ha ka jaka bakyntang-tam, u la knia ka jing-ainguh-thang halor ka duwan bad u la duai ia u Blei. Haba ka

U Solomon u duai ha ka Tempel.

jingduai jong u ka la kut, ka ding ka la hiar na bneng, bad ka la bam ia kata ka jynainguhthang. Ki paidbah Israel haba ki la iohi ia kane, ki la iadem-ngon ban mane ia u Blei badonbor.

Nalor ka tempel, u Solomon, u la tci ruh ia lade ka iing syiem ka baitynnat. Ka khet jong u ka la long da ka bniat hatu ba la suit-ksiar, ki jynbuh-jynsat, ki khiew-ki-pliang baroh ki la long da ka ksiar suda. U la pynlong ia ka Jerusalem, ka nongbah baitynnat eh.

Ka hina jong u ka la long ka bakhraw bad ki khun ki raïot jong u baroh ki shong ha ka jingsuk kynjai. Ki laiphew syiem baroh, najugai bad najan, ki burom ia u. Ka syiem Saba, naduh ingai-bah haba ka la iohsngew ia ka nam jong ka jingstad bad ka burom jong u, ka la wan da lade ban peit ia u Solomon; bad haba ka la iohsngew da la ki shkor bad iohi da la ki khmat ia ka jingstad bad ka burom jong u, ka la ong: "Suk ki shakri jong me kiba ieng hakhmat jong me ban iohsngew ia ka jingstad jong me."

Hynrei u Solomon, hadien u kylla u nongmane-blei-thaw. U la thang dhuu bad jingiwbiu ha ki blei-thaw. Kumta u Blei U la bitar ia u bad U la ong: "Namarba me la leh ia kane, bad

mem sumar ia ka jutang jong Nga bad ia ki hukum jong Nga, kiba Nga la hukum ia me, Ngan bynta bad Ngan kad ia ka hima jong me."

Ki paidbah ki la ieng-pyrshah ia u; ka hima jong u ka la pait bad u la iap ha ka jingbysuk. Katba u dang-iaid kat-kum ki hukum jong u Trai, u la long u syiem u bakhraw bad u badonbor, hyurei haba u la khlad na u Blei, u la iap khlem burom.

51 U ELIAS NONGIATHUH-LYPA

HADIEN ka jingiap jong u Solomon ka hima ka la pait ar-liang wak—ka hima Juda bad ka hima Israel. Kine ki ar hima ki la ialeh-pyrshah kawei ia kawei pat. Ki syiem jong ki, ki la kylla nongmane-blei-thaw bad u paidbah ruh u la bud lem ia ki. Ki jingsniew har rukom bad ki jingjynjar ruh ki la nang-roi.

Hynrei ban khring biang ia ki sha ka jingbha bad ka jingsuk, u Blei U la pynmih bad U la phah hapdeng jong ki ia ki briew ki bakhuid, ba la khot ki nongiathuhlypa. Kine ki ialap kylleng

Khie leit sha ka shnong Sarepta. Hangta men shem kawei ka riwkynthei kabun ai bam ia Me."

ia ka jingkylla-ka-hamut, ki pynbna ia kiei kiban sa jia bad ki sakhi ia la ki ktien da ki kam-phylla bun rukom.

Uwei na kine ki nongiathuhlypa badonnam, u la long u Elias. Une u la iathuhlypa ha ka hima Israel, haba u Akab u dang-synshar ia kata ka hima. U la leh bun ki kam-phylla.

U syiem Akab u la shongkurim ia ka Jesabel, ka nongmane-bleithaw kaba mane ia u Baal. U la tei kawei ka tempel ia u Baal bad ma-u hi ruh u la mane ia uta u bleithaw.

Kumta, u Blei U la phah ia u Elias ha u syiem Akab, ba khuang ban pynshitom ia u syiem na ka bynta kata ka kam bymman jong u. Un ym pynslap laisnem lynter bad ba Un phah ka 'nemsniew ha ka hima jong u.

Kata ka 'nemsniew ka la jia bad u slap um shym hap shuh, kumba u Elias u la ong. Haba ka khyndew ka la tyrkhong ba ym don um shuh, u Blei U la phah ia u Elias ban leit shong harud kawei ka wah-duid kaba don hajan ka wah Jordan. U Elias u la sah hangta bun-bun sngi. U la dih ia kata ka um basngur jong kata ka wah-duid; bad ka tyngab ka wan-rah jynbam ia u, mynstep bad mynmiet.

Katto-katne por hadien, kata ka wah-duid ka la rngat noh. Kumta u Blei U la ong ia u Elias: "Khie leit sha ka shnong Sarepta. Hangta men shem kawei ka 'riewkynthei kaban ai-bam ia me." U Elias u la kohnguh bad u la leit sha Sarepta.

Haba u la poi ha kata ka shnong u la iohi ia kata ka riewkynthei ba ka dang tam dieng. Kumta u la ong: "Ai um khyndiat ba ngan dih, bad ka jynbam de khyndiat." Kata ka riewkynthei ka la iathuh ia u ba kam don jynbam ei-ei, lait-tang khyndiat u purew bad khyndiat ka umphniang. U nongiathuhlypa u la phah shet-kpu. Kata ka riewkynthei ka la shet. Te kata ka umphniang bad uta u purew ki la sah khlem lut haduh ban da kut kata ka 'nemsniew. Man ka sngi, u Elias, kata ka riewkynthei bad u khun jong ka, ki ioh jynbam ka ba-biang, baroh shi 'nemsniew.

Katto-katne por hadien, u khun jong kata ka riewkynthei u la kem-pang bad u la iap-noh. Hynrei u Elias, nongiathuhlypa, u la duai ia u Blei bad u la pynim pat ia u.

HA ka suem ka balai jong ka 'newsniew, u Elias u la ong ia u syiem Akab: "Khot lang ia ki khun Israel baroh. Khot ruh ia ki sawspah sanphew ngut ki lyngdoh jong u Baal. Te men sa iohi ba u Blei U la phah khnang ia kane ka 'nemsniew namarba me leit mane ia u Baal bad me kyrugah ban kohnguh ia ki hukum u Blei."

Haba ki paidbah baroh ki la iawan lang, u Elias u la ong: "Balei phi ia artatien? Lada u Baal u long u blei, te to bud ia u. Hynrei lada u Trai u long u Blei, balei phim iakohnguh ia U? Don sawspah sanphew ngut ki nongiathuhlypa jong u Baal. Bad tang manga marwei nga long u nongiathuhlypa jong u Blei. To kin shim uwei u masi, kin ot ia u bad kin buh halor duwan. Nga ruh ngan shim u masi, ngan ot bad ngan buh halor kawei pat ka duwan. Ai ba ki lyngdoh u Baal kin kyrpad ia u, bad nga pat ngan kyrpad ia u Trai. Kat uba jubab da ka ding halor ka duwan, u dei u Blei bashisha."

Ki shakri u Baal ki la leh kumta. Ki la pyrta ia u Baal ban phah ia ka ding. Hynrei ki la shu pyrta lechnohei naduh dang-step haduh ynda dap shiteng-sugi. Kumta ki la ot ban pyn-mong ia lade haduh ba ka met jong ki ka la tuid da ka snam. Pyuban u Baal um shym jubab ei-ei; bad ka ding ruh kam wan.

Kumta u Elias u la khot ia u paidbah. U la tei duwan da ki maw. U la buh ki dieng halor duwan bad u la buh sa ia u masi ba la ot. Nangta u theh da ka um halor uta u masi bad halor kita ki dieng.

Ynda u la dep kine kiei kiei baroh u la duai: "Ko Trai to pyni ha kane ka sngi ba Me long u Blei bashisha, ba nga long u shakri jong Me bad ba nga leh ia kiei kiei baroh kumba Me hukum Mame."

Kata ka duwan ka la meh-ding lep. Kata ka ding ka la thangduh nadong shadong, wat ia ki maw jong kata ka duwan ruh.

Haba ki paidbah ki la iohi ia kata ka kambah, ki la pyrta jam: "U Trai U long u Blei! U Trai U long u Blei!"

Te u Elias u la phah-kem ia kita ki nongiathuhlypa u Baal, khlem pyllait wat tang uwei ruh, bad u la pyniäp lut ia ki.

Bad katto-katne por hadien, ka suiñbneng ka la dum ngaiñ, bad la ther u lapbah lapsan.

Nalor kine, u Elias nongiathuhlypa u la leh ruh bun kiwei pat ki kam-phylla ki bakhrav; u la pynkhlad arliang ia ka um jong ka wah Jordan ban ñaid lynti, bad u la kiew im sha bneng ha ka kali ding.

53

U ELISEUS NONGIATHUH-LYPA

HADIEN jong u Elias la mih u Eliseus. Une u la ñaikyntu ia ki Israel ban ngeit skhem ha u Blei bashisha, bad da ka bor bneng u leh bun ki kam-phylla.

Shisien, katba u dang leit sha Bethel, katto-katne ngut ki khymah ki la iawan bad ki la iakren-beiñ ia u, Kumta u la maham ia ki, namar da kaba kren-beiñ ia u nongiathuhlypa jong u Blei ki beiñ ia u Blei hi. Kita ki khymah kim pynsgew satia. Kumta-kumta hi la wan-mih napoh khlaw artylli ki dngiem bad ki la pyniäp sawphew-ar ngut napdeng jong ki.

Kawei pat ka kam-phylla ka long ba u la pynkoit ia u Naaman, u jarnel jong u syiem Siria. Une u rangbah-shipai u la long uba pang ñianglyngkut. U la leit sha u Eliseus, ba un dup pynkoit ia u, hynrei u nongiathuhlypa u la phah ia u ban leit sum hynñiew sien ha ka wah Jordan. U Naaman u la bitarlep bad u la phet-noh, namar u la nangtharai ba u nongiathuhlypa un wan da lade ban ktah bad pynduh ia uta u ñianglyngkut. Hynrei ki shakri jong u ki la ong: "Kó kynrad lada uto u nongiathuhlypa u la hukum ia phi ban leh ia kano-kano kaba kham khraw, phin jin da leh, katno-tam haba u shu ong: "To sum, bad men sa khuid?" U Naaman u sngew kane ka long kaba dei, kumta u la biar na la ka kali bad u la sum hynñiew sien ha ka wah Jordan, bad u ñianglyngkut u la khuid phar.

Kawei ka kam-phylla u la leh ynda u la ñap. Ha kawei ka sngi katba katto-katne ki briew ki dang-iabah ia ka met-ñap

bad iatih-jingtep, la wan kyndit-kyndit ki nonglute na Moab. Kita ki nongtep-briew namar ki la sheptieng than ki la bret ia ka met-ïap ha ka jingtep jong u Eliseus. Kata ka met-ïap ka la im bad u briew u la ïeng-joit.

54 U JONAS

U JONAS u la long uwei na ki nongiathublypa ha kata ka por. La phab ia u da u Blei ban leit ialap ha ki nong-Ninibe ba kin dup kylla kaba mut na ki pop jong ki. U Jonas, namarba um treh leit, u la shong da kawei ka lieng kaba leit sha Tharsis.

I a khie ka 'erïong ka ba-jur bad la shem ba ka daw jong ka erïong, ka la long ka jingbymkohuguh u Jonas ia. ka' hukum u Blei. Kumta la bret ia u ha ka duriaw bad ka 'erïong ka la jem

U dohkhä u leit prie ia u Jonas harud duriaw.

jai. Mar ia-bret, uwei u dohkha u bahch u la wan nguid ia u Jonas bad u la sah laisngi laimiet hapoh kpoh uta u dohkha.

Ha ka ba-khatduh u dohkha u leit prie ia u harud duriaw, bad u Blei sa shisien U la hukum ia u Jonas ban leit ialap sha Ninibe. Mynta u la kohnguh. Baroh ka nongbah ka la kylla kaba mut naduh u syiem haduh u bapoh-tam. Kumta u Blei ruh U la isynei biang ia kata ka shnong.

U Jonas, ia uba la bret hapoh duriaw ban pyllait-im ia kiwei pat bad uba la sah laisngi hapoh ka kpoh u dohkha u la long ka dur u Jisu Krist, Uba la shahiap ban pynim ia ngi bad Uba la sah laisngi hapoh Jingtep.

55

U TOBIAS HIA BABILON

KUMNE u Blei U la taiphah ia ki nongiathuhlypa man-laka teng, kiban ialap ia ka jingkylla-bha bad kylla-jingmut. Hynrei ki Israel kim patiw satia. Te u Blei U la bitar lep, bad U la phah ia u syiem ka Assiria ban pynjot-noh ia ki. Une u syiem u la pyujot ia ka hima Israel bad u la ring-mraw ia ki briew baroh.

Hapdeng kiue kiba la shah-ring-mraw, la don uwei u briew uba kyrteng u Tobias. Une naduh ba u dang-rit u la ieid ia u Blei bashisha bad u la mane tang ia U hi. Kumta u Blei U la sumar ia u hangta ha ri nongwei bad u la pynlong ba u syiem un ieid bad un pyllait-luid ia u. Ha kawei ka sngi u la phah ia la u khun uba kyrteng u Tobias, sha Rajes, ka nongbah ka bajgai ban leit pan-noh ia ka ram kaba u la shah la slem. Namar une u samla um ithuh lynti, kumta u la leit-wad lok kiban ialam ia u. U tang shu la mih na iing, u la iakynduh ia uwei u samla uba la khreh kum ban leit jingleit. U Tobias samla, um shym la ithuh ia uta u briew, hynrei u la iakren bad u la kylli: "Ko samla, phi tip ia ka lynti kaba leit sha ka shnong jong ki Median?" Uta u samla u la jubab. "Hooiid, nga tip." Te u Tobias samla u la leit ialam ia u sha la iing bad u kpa jong u u la kylli ia uta u samla: "Phi lah ban leit ialam ia u khun jong nga sha u Gabelus ba Rajes?" U samla u la jubab.

"Ngan ialam ia u shata bad ngan sa wan ialam biang." U kpa u la kyrkhu ia ki baroh arngut, bad ki la mih bak.

Ynda ki la poi harud ka wah Tigris, u Tobias u la hiar ban dihum. Hynrei kyndit-kyndit la mih uwei u 'khabah uba mut ban wan nguid ia u. U Tobias u la sheptieng, hynrei uta u lok jong u, u la ong ba un kem na ka sngab bad ban ring sha ryngkew. Ynda la sei sha ryngkew, u la ong ba un shim ia u ksang bad ia u dohnud namarba ki long ki dawai ki babha.

56 KA JINGWAN-PHAI U TOBIAS

KA ANNA, ka kmie jong u Tobias, naduh ba u khun jong ka u la mih na iing ka la leit shong borabor halor u lum ban klmih ba u wan-phai. Ynda ka la ap bun sngi kumue, ka la iohi ha kawei ka sngi ba u wan; ka la leit bran-bran ban iathuh ha kiba ha iing-ha-sem. Kumta u Tobias tymmen, namar u long u bamatlah, u la tare ia ka lynti ban leit-shaw ia la u khun. U Tobias u tang shu poi u la piam ia la ki kmie-ki-kpa. U la sei ia u ksang-dohkha, u la kyrjaw ia ki khmat jong u kpa jong u; bad u tymmen u la imat biang. Katno u tymmen u bapli u kmen ban iohi ia la u khun! Kumta u la iaroh ia u Blei Uba la leh bha ia u.

U Tobias u la iathuh ha la ki kmie-ki-kpa katno ba uta u samla u la leh bha ia u baroh shilynter ka lynti. Kum ban siew-kylliang ia u, ki la tyrwa ban ai mar-shiteng na kata ka ram kaba ki la ioh na u Gabelus, hynrei u samla u la jubab: "To iaroh ia u Blei jong ka bneng namar U la isynei ia phi. Ka jing-duai ryngkat bad ka jingshah-jingit bad ka jingai-isynei de, ki kham-bha ban ia ka jingkynshew-ksiar. Haba me duai da ka bajaw-ummat bad me tep ia ki baiap, nga tyrwa ia ki jingduai jong me ha u Trai. U Blei U la phah ia nga ban pynkoit ia me namar nga long u Angel Raphael, uwei na ki hynfiew ngut kiba ieng hakmat ka khet jong u Blei." Haba ki la iohsngew ia kane, ki la ia mane-ngon, hynrei uta u Angel u la jah-noh. Katno ki suk baroh shi-iing haba ki tip ba u Blei U iaisumar bad sharai ia ki.

57 KA JUDITH

NA ka bynta ka jingsniew u syiem ki Israel, u Blei U la kwah ban sympat ia ki da ka thma. Hynrei da ka jingduai kyrpad ki mynsiem baluilui, U la isynei biang.

Ka la jia ha kata ka por, ka thma hapdeng ki nong-Assiria bad ki Israel. U jarnel ki Assiria u la kerkut ia ka nongbah Bethulia bad ym don lad shuh kumno ban lait na une u nong-shun u bakhlaif. Kawei ka 'riewkynthei, ka Judith, da ka jing-iarap u Blei, ka la long ka nongpyllait. Ha kawei ka sngi ka la leit sha ka jaka ki shipai Assiria, bad la ialam ia ka sha u jarnel jong ki, u Holophernes. Une u la sngewbha ia ka bad u la shah ba kan leit kat shaba ka mon. Sawsngi hadien la don ka jingkhawai ka bakhraw bad u Holophernes u la dih haduh ban da buaid bha. U la iohthiah kumba iap. Ynda baroh kiba iabam-khawai ki la ialeit-noh, ka Judith ka la rung hapoh iingjaiif jong u. Ka sei ia ka waitlam jong u hi bad ka la pom arlyngkhot ia ka khlieh jong u. Ka la ai ia ka ha ka shakri jong ka bad ki la iaphet-bak sha Bethulia.

Lashai mynstep la sieh ia ka khlieh u Holophernes halor ki kynroh ka nongbah, bad baroh ki la leit ialeh pyrshah ia ki Assiria. Khlem jingeh ei-ei, ki Israel ki la jop ia ka thma. Ka Judith ka long ka dur jong ka Maria Theisotti, kaba la kyrdem ia ka khlieh jong u soitan.

58 U DANIEL NONGIATHUH-LYPA

KUMBA la pynjot ia ka hima, Israel, namar ka jingeh dohnud jong ka ban kylla biang sha u Blei, kumta ia ka hima Juda ruh la pynjot kumjuh.

Kumba 700 snem mynshuwa u Krist, u Nabukodonosor, u syiem jong ka Babilon u la hiar-thma bad u la pynjot ia ka Jerusalem baroh. U la thang ia ka tempel, u la rah-noh ia ki khiew-ksiar khiew-rupa baroh, u la pyniap ia ki briew bad u la ring-mraw sha Babilon ia kiba dang-im. Bad ka Jerusalem,

ka nongbah bakhraw-nam, ka la kylla-long ka ri-kynjah. U syiem u la leh bla shibun ia kine ki mraw. Ia kito kiba na ka iing ne ka jait bakhraw-batri, u la pynshong ha iing-syiem la jong. Hapdeng kine, la don sawngut ki samla kiba kyrteng u Daniel, u Ananias, u Mishacl, bad u Asarias. U syiem u la kyntiew-burom bad u la ai bun ki jynai singewbha ia u Daniel namar ka jingstad jong u.

Hadien ka jingiap jong u Nabukodonosor, u khunksiew jong u uba kyrteng u Baldassar, u la long syiem ha Babilon. Hynrei ha ka miet-jingkhawai la pynap ia u, bad u syiem Persia, u la knieh ia ka hina baroh kawei. U syiem Persia kumjuh u la ieid bad burom shibun ia u Daniel. Kumta ki nong-Babilon ki la bishni ia u bad ki la leit ha u syiem. "Ai ha ngi ia u Daniel" ki la ong, "lymda kumta ngiu pyncluh ia me bad ia ka iing ka sem jong me baroh." Ki la ring-juhoh ia u Daniel bad ki la bret ia u hapoh kawei ka krem kaba don hynñiew tylli ki sing. Ia kine ki sing ki ju bsa man ka sngi artylli ki met-iap bad artylli ki langbrot, hynrei ha kata kim shym ai ei-ei ruh. Hynrei, ki sing kim shym leh ei-ei ruh ia u Daniel.

59

U DANIEL HAPOH KREM-SING

YNDA la sah katto katne por hangta ha krem, u Daniel u la thngan. Ia don ha kata kujuh hi ka por ha ri Judia, u nong-iathuhlypa uba kyrteng u Habakuk. Katba u la dang rah jingbam ia ki nongot-kew, u Angel u la paw ha u bad u la ong: "To rah ia kane ka jingbam sha u Daniel, uba don ha ka krem ki sing ha Babilon." U Habakuk u la jubab: "Ko Trai, ngam pat ju iohi ia ka Babilon, bad ia ka krem ruh ngam ithuh." U Angel u la rah ia u na u 'ñiuh-khlieh bad tang shikhyllipmat ki la poi ha Babilon, ha kata ka krem. Te u Habakuk u la ong: "Ko shakri jong u Blei to shim kane ka jingbam ba u Blei U la phah ia me." U Daniel pat u la pyrtu: "Ko Blei, Me la kynmaw ia nga, bad Mem shym la iclmoh ia kita kiba ieid ia Me." Te u la shim bad u la bam.

Uta u Angel u la rah biang ia u Habakuk sha ri Judia. Ha ka sngi kaba hynñiew u syiem u la wan ñam-briew na ka bynta u Daniel. Hynrei haba u la poi hajan ka krem u la iohi pynban ia u Daniel ba u shong hapdeng ki sing, u la pyrta jam bad u la ong: "Me long u Bakhraw, ko Trai ko Blei jong u Daniel." Kumta u la hukum ba yn sei shisyndon ia u na kata ka krem; bad ia kito kiba la thap ia ka jingiap jong u nongiathuhlypa, u la bret hapoh kata ka krem, bad ki sing ki la patar bad ki la bamduh ia ki. Te u syiem u la ong: "Ki hynriew baroh ha ka pyrthei kin sheptieng ia u Blei jong u Daniel, namar Ma-u U long U Nongsiewspah, Uba leh ia ki kam-phylla."

60

KA SYIEM ESTHER

YNDA u syiem Sirus jong ka Persia, u la jop ia ka ri Babilon, ki Israel ki la ioh wauphai sha la ka ri hadien hynñiew phew snem ka jinglongmraw. Hynrei bun ruh ki la sah ha Babilon.

Hapdeng kita kiba la sah ha Babilon, la don ka Esther bad u kñi jong ka uba kyrteng u Mardokeus. Kine ki la long baroh arngut ki briew ki bahok hakhmat u Blei. U Assuerus, u syiem jong ka Persia, u la shongkurim ia ka Esther bad u la kyntiew ia ka ban long ka syiem.

U syiem u la don uwei u myntri rangbah uba shun shibun ia ki Ju. Ka kyrteng jong u ka long u Aman. Uta u briew basarong u la mut ban pyniap lut ia ki Ju baroh, bad u la pynkohnguh ia u syiem ban pynmih ka hukum ban pyniap bad ban kurup-lut ia ki mar-ki-mata jong ki Ju. Bad u la sni ruh ban ioh phasi ia u Mardokeus namarba um treh ban nguh ia u.

Haba ka Esther ka la tip ia kine ki jingthmu basniew jong u Aman, ka la iathuh ia kiei-kiei baroh ha u syiem bad ka la kyrpad ia u ba un isynei ia ka bad ia ki para Ju jong ka.

U syiem u la bitar ia u Aman na ka bynta ki jingleh bymhok jong u. Kumta u la phah phasi ia u ha uta u dieng-phasi uba u Aman hi u la phah pynkhreh ban phasi ia u Mardokeus.

Da ka jingiasaid jong ka Esther ki Ju ki la lait na ka jingjot bakhraw; kumta, ki la iakmen bad ialch-sngewbha ha ka hima baroh kawei.

Ka Esther ka long ka dur jong ka Maria Theisotti kaba iasaid-lem na ka bynta jong ngi hakhmat u Blei.

61 KA JINGLEHBEIÑ U ANTIOKHUS

KUMBA arspah snem ki Ju ki la shong-suk kumne ha la ka ri. Hynrei hadien ka jingiap jong u syiem Aleksander, u nongjop ia u syiem Persia, ka hima jong u ruh ka la kad. Kumta ki syiem Siria ki la banbeiñ pat ia ki Ju.

Ka jingbanbeiñ ka bajur eh ka long ha ka por u Antiokhus, u syiem Siria. Une u syiem, u la hukum ban tar bad ban thang ia ki Jingthoh Bakhuid baroh, u la pyutngit ia ka tempel bad u la adong ia ki paidbah ban ym sumar ia ki hukum u Blei.

La don uwei u tymmen uba kyrteug u Eliasar, uba la hyn-ñiew phew snem ka rta. U la long u bariewblei shibun. U syiem Antiokhus u la hukum ia u ban bam ia ka doh sniang, kaba la

"Ngi la kloï ban iap ban ia kaba pynkheiñ ia ka aiñ u Blei."

kh nang da ka aif u Moses, bad u da byrngem artat ban pyniap lada um kohnguh. Um shym treh bad u la jied ban iap ban ia kaba pynkheif ia ka hukum u Blei.

Na ka bynta kajuh ka jingbymkohnguh, une u syiem u la phah pyniap-beif ia kawei ka kmie bad hynfiiew ngut ki khun jong ka. U banyngkong eh u la pyrta: "Ngi la klo i ban iap ban ia kaba pynkheif ia ki aif u Blei." Baroh shipara ki la ieng skhem khlem sheptieng. Ha ka bakhatduh ia ka kmie ruh la pyniap khlem jingisynei.

Kine ki la long ka nuksa ka ba-im kumno ba ki briew baroh kim dei ban sheptieng ia ki jingshitom pyrthei, hynrei ban shah sngewbha na ka bynta u Blei.

62 KI MAKHABI

HA kane ka por la don ha Judia nwei u lyngdoh uba kyr-teng u Mathathias bad u la don san ngut ki khun shynrang. Une u la lum katto katne ki paidbah Israel bad u la pynlong ka kynhun shipai ka bakhlaif. U la pynjot ia ki diwan ba la tei ha ki blei-thala bad u la iada ia ki aif jong u Blei. Hadien ka jingiap jong u, u Judas ia uba la sin u Makhabeus, ne u Tyrnem, u la long u nongialam jong ki shipai Israel. U la long u bashlur kum u sing, bad u ba-dom kum u khla. U la knieh biang ia ka Jerusalem na ki nong-Siria bad u la pynkyntang biang ia ka tempel. Hynrei u Antiokhus, haba u la iohsngew ia kane, u la meh-ding-lep. U la lum ia la ki shipai bad u la wan bran-bran sha Jerusalem. Te namarba u pynmareh stet ia la ka kali-thma, u la thungkhongpong bad u la mynsaw jur. Ka met jong u ka la sop da ki ksaiif suda bad ka doh ruh ka la pyut. Kumne u la shitom bad u la kordit haduh ka jingiap.

U khun jong u Antiokhus u la phah biang ia ki shipai sha Jerusalem. Katba u Judas Makhabeus bad la ka kynhun barit ki dang ialeh-dohiap, la wan-mih san ngut ki nongshongkulai bad ki la ialeh-thma ryngkat bad ki Ju. Arngut ki la iada ia u Judas bad laingut pat ki la ialehpyrshah ia ki shipai Siria. Kita

ki shipai, ki la sheptieng-her bad ki la phet-kulmar. Lai phew hajar ki shipai Siria ki la iap bad la don ruh katto-katne ki Ju. Haba u Judas u la khreh ban leit-tep u la shem ba kine ki Ju ki deng ia ki kuboit, ia kiba kim bit wat ban ktah ruh. Kumta u la sngewthuh ba ka jingiap jong ki ka long na kata ka daw. U Judas u la lum khatar drakhma ka rupa bad u la phah sha Jerusalem, ban pynlong jingknia na ka bynta kito kiba la iap baroh: "Ka long ka jingpyrkhat ka bakhuid bad babha ban duai lem na ka bynta ki baiap, ba kin dup lait na ka pop," ong ka Jingthoh Bakhuid.

63

KA JINGKULAR IA U NONGPYNIM

IIADIEN ka jingiap jong u Judas Makhabeus, ki para jong u ki la ialam ia ki paidbah Ju. Hynrei badien ka jingiap jong ki, ki Ju ki la kyntait-noh ia u Blei, ki leh ia ki kam-thala bad kim sumar shuh ia ki hukum jong U. Ha ka pyrthei baroh, la jyllei ka jingmane-bleithaw; hynrei, hangne-hangtai, katto-katne ki briew ki babha, ki la ap ia ka jingwan u Nongsiewspah, bad ki la duai ia u Blei ba Un phah ia Uta u Bahok ba Un pynim ia ka pyrtlei. Kiei-kiei baroh ha ka pyrtlei ki la long kumba la pynkhreh-lypa ia ka jingwan jong U. U Malakhias, u bakhatduh eh na ki nong-iathuhlypa, u la ong ha ki Ju: "Ngam sngewbha ia phi, ong u Trai ki paid, bad Ngan ym pdiang jingknia na ki kti jong phi. Naba naduh kaba mih ka sngi haduh kaba sep, ka kyrteng jong Nga ka long ka bakhrav hapdeng ki jait-bynriew, bad ha ki jaka baroh yn knia ha ka kyrteng jong Nga bad yn aiti da ka jingknia ka bakhuid." Kane ka jingknia ka long ka Mas bakhuid.

Ha kane ka por, ki nong-Rom ki la synshar ia ki paidbah Ju, bad la thung ia u Herod, kum u syiem jong ki. Ha ka jing-synshar jong une, la kha ia u Krist, u Trai bad u Nongsiewspah jong ngi, ha Uba ka nam bad ka burom kin iai-long junom-la-junom.

KI JINGIATHUHKHANA

na ka

JUTANG BATHYMMAI

1

LA PYNBNA IA KA JINGKHA U YOANNIS

HA kawei ka shnong jong ki Ju la don uwei u lyngdoh uba kyrteug u Sakharias. Ka tnga jong u ka Elisabet. Baroh shitnga ki long ki bahok, bad kiba sumar bha ia ka hukum u Blei. Hynrei la bun snem ki la iashong khlem ioh khun iwei ruh. Namarkata ki la sngewsih shibun. Ki la kyrpad bad ki la duai shitrhem ia u Blei ba Un ai khun ia ki, hynrei imat ba u Blei Um shym ibit satia. Kumta ki la nangtymnen haduh ba kim don jingkyrmen shuh ban dang ioh khun.

Ka nongbah ka ri Ju dei ka Jerusalem. Te hangta ha Jerusalem ka la don ka Tempel u Blei ka bakhraw; ka duwan ka baitynnat ruh ka la don, bad kawei ka sharak kaba pait-pnat hynñiew tylli ki jynthang. Ha kawei ka sngi haba u Sakharias u la buh bad u la rah ia ka jynthang iwbih ha ka duwan. la paw ha u na sha pyrshah, u Kabriel Arkangel. Hangta u Sakharias u la kyndit. Hynrei u Angel u la ong ha u: "Ko Sakharias, wat sheptieng ei-ei; u Blei U la kynmaw ia ka jingduai jong me. Ka Elisabet ka tnga jong me kan ioh uwei u khun, ia uba men kyrteug u Yoannis, Men sa don ka jingsngewbha ka bakhraw na ka bynta u Trai. Yn pyndap ia u da u Mynsiem Bakhuid wat naduh ka kpoh ka knie. Un pynkylla sha u Trai u Blei, bun ki Israel bad un iaid ha shuwa u Nongpynim."

2

LA PYNBNA IA KA JINGKHA U IISU

HA NASARET, kawei ka shnong jong ki Ju, la don kawei ka theisotti, kaba kyrteug ka Maria. Kam shym don spah pyrthei, hynrei ka la riewspah shikatdei da ka jingbha-mynsiem.

Ha kawei ka sngi katba ka dang-duai ha la ka kamra, kyndit kyndit la wan rung u Kabriel Arkangel, uba ong ha ka: "Khublei, kaba dap da ka jingaiei, u Trai U don bad Pha, la kyrkhu ia Pha napdeng ki kynthei."

Haba ka Maria ka la iohsngew ia kata ka ktien, ka la kyndit shibun, hynrei u Angel u la ong ha ka: "Wat sheptieng ko

*"Hakhmih, nga long ka shakri u Trai, to kan long ba nga
katkum ka ktien jong me."*

Maria; U Mynsiem Bakhuid Un sa hiar ha Pha, te Phan sa pun ia u Khun u Blei keiñ. Phan kyrteng ia U, u JISU." Kumta ka Maria ka la jubab da ka basngewrit: "Hakhmih, nga long ka shakri u Trai, to kan long ha nga katkum ka ktien jong me." Hadien kata u la mih-noh.

3

KA JINGLEIT-JNGOH JONG KA MARIA

KA Elisabet, ka tnga u Sakharias lyngdoh, ka la ia-dei-jing-dei ia ka Maria Theisotti Bakhuid. Kumta ynda uta u Angel u la mih-noh, ka Maria, ka la leit sha la ka fia barievblei kaba shong ha ri lum. Te haba ka Maria ka la poi hajan, ka Elisabet ka la kmen shikatdei, ka la burom ia ka bad ka ong: "La kyrkhu ia Pha napdeng ki kynthei bad la kyrkhu ia u soh ka kpoh jong Pha. Te kumno ka wan jia ia nga kumne ba ka kmie u Trai jong nga ka wan jngoh ia nga?" Ka Elisabet ka la tip-lupa na u Mynsiem Bakhuid, ba ka Maria mynta ka long ka Kmie u Blei.

Haba ka Maria ka la iohsngew ia kata ka jingkhubei ka Elisabet, ka la pyrta-jam: "Ka dohnud jong nga ka iaroh pyn-douburom ia u Trai bad ka mynsiem jong nga ka leh kinen ha u Blei u Nongpynim jong nga. Hakhmih naduh mynta ki pateng-byuriew baroh kin khot ia nga ka ba-la-kyrkhu: naba Uta, u Badonbor bad u Bakhuid ka kyrteng jong U, U la leh ia kiei kiei ki bakhraw ha nga."

Ka Maria ka la sah kumba lai bnai bad ka Elisabet. Ki la iakmen ha u Blei bad ki iaieid ruh haduh ba kim sngewlah ban iakhlad-noh.

4 U JOSEPH BAKHUID U KPA- TINGKHUN JONG U JISU

KA MARIA ka la leit-phai-noh sha la iing sha Nasaret. Ha kata ka shnong la don ruh uwei u briew uba trei ka kam misteri-dieng, uba kyrteng u Joseph, uba long u baduk pynban u bariewblei shibun. Haba u dang-iohthiah, u Angel u la ong ha u: "Ko Joseph, to khot ia ka Maria sha iing jong me, namar ka long ka kmie u Khun u Blei." Te u Joseph u la leh kat kumba la hukum u Angel. U la khot ia ka Maria ban shong ryngkat bad u, khnang ba un ioh-ri pat hadien ia u Khunlung Jisu. Namarkata la khot ia u, u kpa-tingkhun u Jisu. Ka Maria bad u Joseph ki la iashong ryngkat da ka hok bad ka jingkhuid kum ki Angel ha bneng.

5 KA JINGKHA IA U JISU

YNDA katto-katne, ka Maria bad u Joseph ki la dei ban leit sha shnong Betlehem. Ki la poi hangta ynda la kham miet. Bun ki nongwei-nongar ruh ki la wan lang sha Betlehem ha kata ka por. Kumta ki iing ki briew ki la dap da ki nongshong-basa. Namarkata, ym don shuh mano-mano ruh uban khot-basa ia ka Maria bad ia u Joseph. Kumta ki la wad jaka ban sah-miet ha kawei ka sem kaba harud shnong. Te ha ka por shiteng-synña ka Maria ka la kha ia u Khun u Blei, u Jisu Krist. A katno ka jingsuk ka la don, ha ka Maria hangta! Hynrei ka

*Ha ka por shiteng-synhia ka Maria
ka la kba ia u Jisu*

jingdiaw ruh ka la
don, namarba kam
don ki jaiñ ki babha
bad basyaid, ba la
tlang ruh artat, ka
don tang ki jaiñsop
khyndiat. Kumta ka
la sop ia i Khunlung
Blei da kita hi bad
ka la pynthiah ia I
ha ka shyngoid, ba
ym don jaka kaba
kham bha.

6 KI NONGAP- LANGBROT HA KA SHYNGOID

Ha kata hi ka miet
ki nongap-langbrot
ki iadon ha lum bad

ki ia-ap la ki kynhun-langbrot. Te kyndit-kyndit uwei u Angel
u batyngshaiñ u la ieng hajan jong ki bad u la ong: "Wat
sheptieng naba nga pyubua ha phi ia ka jingkmén bakhraw:
ha kane ka miet la kha ha Betlehem ia u Nongpynim; u Jisu
Krist, na ka bynta jong phi. To khic, to leit ruh, phin sa shem
ia i Khunlung ba la sop da ki jaiñsop bad la pyuthiah ha ka
shyngoid." Te tang shu lah ong ia kata ka ktien, la paw bun
ki Angel kiba la iaroh-pyndonburom ia u Blei ki da iarwai:
"Ka burom ha u Blei shajrong-tam, bad ha khyndew ka jing-
suk ha ki briew kiba don ka mon babha."

Hadien kata, ki Angel ki la jah-noh sha bneng. Hynrei
ki nongap-langbrot ki la ieng-joit bad ki la leit bran-bran sha
Betlehem. Hangta ki la shem ia i Khunlung Jisu ha ka shyngoid
kumba ong u Angel hi, bad ka Maria bad u Joseph ruh ki la
don. Ki la iakhmih sngewbha shibun eh ia i Khunlung Jisu-

ba-i-ieid ki la dem-khrup, ki la iamane bad ki la pyndonburom ia u Blei.

To ngin iakynmaw, ia u Khunlung Jisu ba ym shym kha tang na ka bynta kita ki nongap-langbrot, hyurei na ka bynta jong ngi ruh. Namarkata ngin iakmen mangi ruh, ba ngi la ioh ia u Jisu, bad ngin ia-aiti ha U ia lade, naduh ka dohnud baroh.

7

LA AITI IA U JISU HA KA TEMPEL

YNDA u Khunlung Jisu U la dap sawphew sngi ka Maria bad u Joseph ki la wanlam ia U ha ka Tempel, kaba ha Jeru-salem, ban aiti ia U ha u Blei. Ki la ainguh ruh hangta ka jingai-nguh da ki khun-paro shijur, kumba ju ainguh ki baduk. Ha kajuh hi ka por la don ha ka Tempel, uwei u briew u bahok, uba kyrteng u Simeon. Une u la ithuh shisyndon ia u Khunlung Jisu ba U dei u Khun u Blei, u Nongsiewspah. U la shim ia u Khunlung Jisu ha la ki kti bad u ong: "Mynta ban iap ruh nga suk, namar nga la iohi ia u Nongpynim ka Pyrthei, Uba long ka Jingshai kaban pynshai ia ki Jentil bad kyntiew-burom ia ki jait Israel."

Te la wan rung ka Anna, ka riewkynthei ka bahok kaba la tymmen. Kane ka la don ha iing u Blei jan borabor; ka la duai ruh bad shah-jingit shibun. U Blei U la ibit ia ka ba kan dang iohi ia u Nongpynim shuwa ba kan iap. Ka la pyndonburom ia u Trai bad ka la iathuh ha kiwei pat ki lok bariewblei, kiba la khmih-lynti hir-hir ia u Nongpynim, ba ka hi ka la iohi ia U.

8

KA JINGMANE KI 'RIEWSTAD KIBA NA RI MIHNGI

MYNHAKATA la don ruh laingut ki Riewstad, ki jait syiem na ri mihngi, kiba leit sha ri Ju ban wad ia u Khunlung Jisu, ba kin mane ia U. Ki la iohi ha sahit-bneng ia uwei u khlur u bakhraw bad uba iphylla. Na uta u khlur ki la sngewthuh, ba

la poi ka ia, ban sa kha ia u Nongpynim. Kumta ki la ieng joit ban leit bud ia uta u khlur, uba la iaid beit ha shuwa jong ki haduh ba ki la poi sha ri Ju. Hyurei ba ka ri Ju ka la long ka bakhraw, bad ia ka shnong ruh kim tip ha kaba la kha ia u Jisu; ki shu leit beit syndon sha ka nongbah Jerusalem, ha kaba la shong u syiem Herod. Ynda ki la poi hangta, ki iakylli ia u Herod: "Haugno la kha ia u Syiem ki Ju? Ngi la iohi ia u khlur jong U naduh ri milngi bad ngi la wan ban mane ia U."

Haba u Herod u la iohsngew ia kata ka ktien, u la kyndit namarba u la long u basniew. U hi um tip, hangno la kha ia u Jisu; kumta u la khot ia la ki lyngdoh bad ki riewstad ba kin iathuh. Te ki la ong: "Dei ba la kha ia U ha Betlehem." Nangta u Herod u la phah ia kita ki syiem bahok ba kin leit ha Betlehem, u la ong lia ki: "To da wad biang pa biang ia u Khunlung, bad ynda phi la shem, to wan iathuh ha nga, ba nga ruh ngan leit ban mane ia U." Hynrei um shym don jingmut ei-ei ban leit mane, u la thmu pynban ban pyniäp ia U.

La aiti ia u Jisu ha Ying u Blei.

Kita ki riewstad ki la ialeit-noh na Jerusalem sha lynti Betlehem: te hakhmih, uta u khlur u la iaid biang ha shuwa jong ki. Namarkata ki la kmen shikatdei. Te u khlur u la neh haneng kata ka iing, ha kaba la don u Jisu. Ki la rung bad ki la dap da ka jingkmen, haba ki la shem hangta ia u Khun u Blei

bad ia ka Maria bad ia u Joseph de. Kumta ki la iadem khrup bad ki la sei ia la ki jingaingu ba ki la wanlam, bad ki la ainguh, da ka ksiar, da ka jingiwbi, bad da ka min.

Mynmiet, haba ki dang iohthiah, u Blei U la hukum ia ki ha ka jingphohsniew, ba kin ym leit shuh sha u Herod. Ki la leh ruh kumta bad ki la wan-noh sha la ka ri da kaba iaid na sha kawei pat ka lynti.

Don shisha napdeng jong ngi, kibym lah ban ainguh ha u Khunlung Jisu da ka ksiar, hynrei ngi baroh ngi lah ban aiti ha U ia la ka dohnud; ia kata te Un pdiang kham sngewbha pynbau, ban ia ka ksiar ka pyrthei baroh.

9

KA JINGLEITPHET-NOH SHA IJIPT

*U Joseph u la phet bad u la leit-lam noh ia u Khunlung Jisu
bad ia ka kmie sha ri Ijipt.*

U HEROD u dang khmih-lynti ia kita ki riewstad, naba u la ong ha ki ban wan biang ha u, ynda ki la shem ia u Khunlung Jisu. Hynrei ki pat kim shym wan. Namarkata u la bitar shibun, bad u la hukum ban pyniap ia ki khunlung shynrang

baroli, kiba don ha Betlehem bad kiba sha jan ruh kiba dang hapoh ar snem; u la tharai da kaba leh kumta, ba u Khunlung Jisu Un ym lait-im.

Ha ka miet shuwa ban pyniäp ia kita ki khunlung bapli, u Angel u Trai u la paw ha u Joseph, haba u dang iohthiah, bad u la ong ha u: "Ko Joseph to ieng joit, leit-lam ruh ia u Khunlung Jisu bad ia ka Kmie, to phet-noh sha ri Ijipt, bad to sah hangta, haduh ba ngan da ong pat ha me; naba u Herod u wad ban pyniäp ia u Khunlung." Te u Joseph u la ieng joit, bad ha kajuh ka miet u la phet bad u la leit lam-noh ia u Khunlung Jisu bad ia ka Kmie sha ri Ijipt.

10

LA PYNĬAP IA KI KHUNLUNG HA BETLEHEM

U SYIEM Herod bymman um ioh satia ia u Khunlung Jisu. Hynrei kum lashai ki shipai jong u ki la wan sha Betlehem bad ki la knieh-noh da ka bor ia ki khunlung shynrang baroh na ki kti ki kmie bapli. Waw, ki la lynñiar, ki la iäm bad ki la ia-kyrpad ia kita ki briew ba kin pyllait ia ki khunlung. Hynrei kim pyllait. Ki la dung bad ki la pyniäp ia ki bapli. Baroh kiba la don ar snem bad kiba dang kham poh ruh, ki la iäp na ka bynta u Jisu; namarkata ki la poi syndon sha bneng, bad ki suk hangta junom.

11

U JOSEPH U LEIT SHA NASARET RYNGKAT BAD U JISU BAD KA MARIA

U BLEI U la pynshitom ia uta u Herod bymman, hadien khyndiat snem ba u la phah pyniäp ia kita ki khunlung. U la mih-tohjaw ka met baroh bad ki khñiang ruh ki la ham ia ka doh-pyut jong u; u la lynñiar bad miet bad sugi. Ka jingkut jong u ka basngewshyrkhei.

Te ynda u Herod u la iäp noh, u Angel u Trai u la paw biang ha u Joseph ha Ijipt u ong: "Ko Joseph to khie leitnoh sha la shnong, naba u Herod u la iäp."

Ha Nasaret u Jisu U kobngub ia la ka Kmie bad u Joseph Bakhuid.

Kumta u Joseph u la wan-phai pat sha la shnong ha Nasaret, ryngkat bad u Jisu bad ka Maria.

12 U JISU U LEIT HA KA TEMPEL

YNDA u Jisu U la dap klatar snem ka rta, ki kmie ki kpa jong U ki leit-lam ia U sha Jerusalem, ba la dei ka Jingkhawai Paskha. Ka lynti ka bajngai, hynrei u Jisu U leit da kaba sngewbha shibun. Ka jingsngewbha kaba kham khraw U la don, haba U la rung ha ka Tempel. Hangta U la suk shikatdei, bad U la duai shitrhem.

Te ynda la dep ki sngi ka Jiugkhawai Paskha, ka Maria bad u Joseph ki la iawan-noh sha shnong, hynrei, u Jisu U dang sah ha Jerusalem khlem da tip ki kmie ki kpa jong U. Ki ruh ki la nangleit, ba ki tharai ba U don ryngkat bad ki kur. Kumta ki iawad ia U hapteng kita. Hynrei haba kim shem satia, ki la kyndit bad ki la leit biang sha Jerusalem ban wad ia U. Ynda dap lai sngi ki la lap ia U ha ka Tempel, U shong hapteng ki riewsaid, U sngap ia ki bad U kylli jingkylli ia ki. Te baroh kat

ki'ba sngap ia U, ki la sngewkyndit namar ka jingshemphang bad ki jingai-jubab jong U.

Haba ka Maria ka la iohi ia U, ka la ong: "Ko khun balei ba Me leh kumne ia ngi? Hakhmih u kpa jong Me bad nga, ngi la iawad ia Me da ka bakhuslai shibun." Te U la ong ha ki. "Balei phi iawad ia nga? Phim shym tip, ba nga doi ban don ha kiei kiei ki jong u Kpa jong nga?"

Hadien kata, U la leit noh arsut sha Nasaret ryngkat bad ki bad U la kohnguh ia ki. U la nangpyini ia la ka jingstad bad jingbha, bad u Blei bad ki briew ki la nang sngewbha ia U.

*U Jisu U shong hapdeng ki 'riewstad,
U sneng ia ki bad U kylli jingkylli
ia ki.*

13

U IOANNIS U NONGPYNBAPTISMA U IATHUHKHANA BAD U AI BAPTISMA

U IOANNIS, u khun u Sakharias lyngdoh bad ka Elisabet, u la rangbah mynta bad u la long u bahok shibun. Te la poi, ka ia ba 'un leit ha shuwa u Jisu u Nongpynim. U la kup da ki jaiñ ki bakhaiñ bad u bam da ki puit bad ka ngapkhlaw. U la iathuhkhana harud-wah Jordan bad u la kyntu ia 'ki briew u da ong: "To kylla ka bamut naba ka hima ki bneng ka la jan."

Te bun ki paidbah ki la leit sha u ban sngap, bad ki la kylla-jingmut. Namarba ka la dei ia u Nongpynim Uban sa wan sa khyndiat por hadien, ba Un map Ma-u ia ki pop, namarkata u la ong ha ki briew ba u Nongpynim Un sa pynbaptisma ia ki bad Un sait-noh ia ki pop jong ki. Pynban u ong ba ka bha lada kin shah baptisma na u hi, hynrei tang kum ban pynkhreh kham bha ia ka dohnud bad ban sngewsih namar ki pop jong ki. Kumta ki la ju leit hiar ha wah Jordan. Hangta u la theh ia ka um ha ka khlieh jong ki bad u la pynbaptisma ia ki. Nangta la khot ia u, u Yoannis Nongpynbaptisma.

14

LA PYNBAPTISMA IA U JISU

U JISU U la dap mynta laiphew snem ka ryta. Ha kawei ka sngi U la wan sha u Yoannis ban ioh ia ka baptisma. Ma-u hi Um shym dou pop satia ba U long u Khun u Blei bad U bahok tam. Hynrei kum u Nongsiewspah Uba kit ia ka pop ki briew, u Blei U la mon ruh ba Un shah-baptisma ha u Yoannis. Hynrei u Yoannis um nud ban pynbaptisma ia U bad u ong da kaba

U Yoannis u pynbaptis ia u Jisu ha ka wah Jordan.

sngewrit: "Nga nga dei ban wan pan baptisma na Me, Me pynban Me wan pan na Nga!" Hynrei u Jisu U la ong: "To shah ba kan long, naba u Blei U la hukum." Kumta u Yoannis u la pynbaptisma ia u Jisu.

Te ynda la dcp, la plie ia ka bneng. U Mynsiem Bakhuid ruh ha ka dur kum u paro u la hiar ha u Jisu; bad ka ktien bajam na bneng ka ong: "Une u long u Khun baieid jong Nga, ha U nga sngewbha." Kata ka ktien ka la wan na u Kpa Uba ha bueng, kumta la pynskhem da U hi, ba u Jisu U dei u Khun baieid jong U.

15

KA JINGPYNSHOI IA U JISU

YNDA la pynbaptisma, u Jisu U la leit sha ka ri-kynjah harud ka wah Jordan. Hangta U la shah-jingit sawphew sngi bad sawphew miet. Ha ka bakut kine ki sngi namar Um shym bam ci-ei, u Jisu U la thngan. Kumta u ksuid u la wan ban pynshoi ia U.

U la sdang kumne: "Lada Me long u Khun u Blei to hukum ia kine ki maw ba kin kylla kpu." U Jisu U la jubab: "U briew um im tang da u kpu, hynrei da ka ktien baroh kaba mih na u Blei." Nangta u ksuid u la ialam ia u Jisu sha kliar ka tempel kaba ha Jerusalem bad u la ong: "Lada Me long u Khun u Blei to pynnoh ia lade nangne, namar la thoh ba u Blei Un ai ki Angel kiban sumar ia Me. Kin rah ia Me sha jrong bad kin sumar ioh ki kjat jong Me kin jynthut ia ki maw." U Jisu U la phaiktien: "La thoh ruh ba men ym pynshoi ia u Trai u Blei jong me."

La u la shah rem katne, u ksuid um shym duh-jingkyrmen. U la pyrshang sa shiwat, U la ialam ia u Jisu ha kliar uwei u lum u bajrong, na uba lah ban iohi ia ki hima jong ka pyrthei. "Ngan ai ia Me," la ong u ksuid, "baroh kine ki hima lada Men dem bad mane ia nga." Kumta u Jisu U la jubab: "Khio noh,

me u soitan. Men mane dem tang ia u Trai u Blei jong me. Tang ia U marwei men shakri." Kumta u ksuid u la phet-noh bad ki Angel ki la wan ban shakri ia u Jisu.

Hadien kane u Jisu U la leit kylleng ban ialap.

U Jisu U pynkylla wain ia ka um.

16 KA KAM-PHYLLA HA KANA

IA KA jingleh-phylla banyngkong, u Jisu U la leh ha Kana. Hangta la don ka jingkhawai-shongkurim. U Jisu bad ka Maria ruh ki la iawan, namarba ki la iadei-kur bad kita ki nongleitkurim. Te namarba kita ki long ki baduk, ka waiñ jingkhawai ka la lut-noh. Haba ka Maria ka la tip ia kata, ka la sngewsynei bad ka la ong ha u Jisu:

"Kim don waiñ shuh." U Jisu U la iathuh: "Ka por jong Nga kam pat poi." Hynrei ka Maria ka la sngewthuh shisyndon ia ka jingmut jong kita ki ktien ba Un sa iarap keiñ, tang ba U ong, ka dei ba Un tip hi ia la ka kam kum u Nongpynim bad u Khun u Blei. Namarkata ka la leit ong ha ki shakri: "To leh ia kaei kaei ruh kaba Un sa hukum ia phi." Te ha ka kamra-bam ki la don hynriew tylli ki khra-um kiba da u maw, kiba ngiam uwei uwei ar ne lai synthew. Te u Jisu U la ong ha ki shakri:

“Theh um ha kine ki khra haduh ban da dap miar.” Kita ki shakri ki la leh kumta.

Ynda ki la lah theh, u Jisu U la ong ha ki: “To tong mynta bad leit-lam ha u nongsynshar jingkhawai.” Haba uta u nongsynshar jingkhawai u la mad, u la lyngngoh ba ka la long pynban ka waiñ ka babang eh. Namarkata u la khot ia u nongleitkurim bad u la kylli ia u: “Me leh kumno kumne, haba ka dustur ka long ban buh nyngkong ia ka waiñ kaba kham bha, hadien pat kaba kham sniew, me pynban me ai ia ka babha ha kaba khatduh?” Nangta kita ki shakri ki la phla bad ka la paw kumta ka kam phylla u Jisu, ba U la pynkylla waiñ ia ka um. Namarkata ki briew bad khamtam ki synran jong u Jisu, ki la iangeit ha U.

17

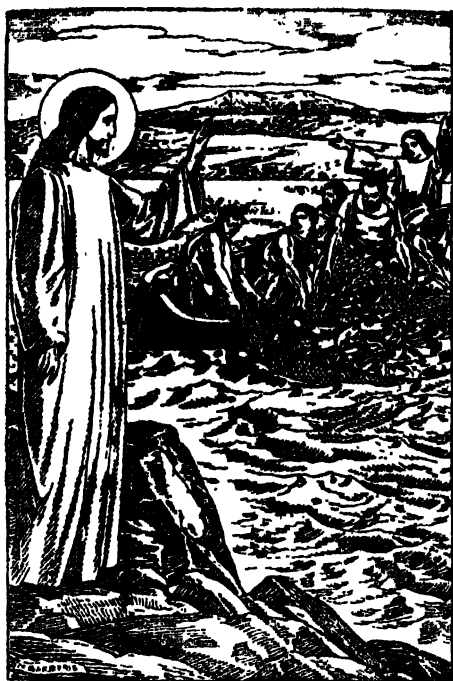
KA JINGSIIAHYAP U YOANNIS NONGPYNBAPTISMA

U YOANNIS ha kawei ka sngi u la leit mai ia ka kam dakaid u Herod Antipas, u khun trai jong uto u Herod uba la pynñap ia ki khunlung. Da ka jingpynshoi ka Herodia u la kem bad la set byndi ia u Yoannis.

Ha ka sngi-burom sngi-kha jong u, ka khun ka Herodia ka la shad itynnat shibun haduh ba baroh ki la sngewkmen shikatdei. U syiem hi u la kmen shibun haduh ba u la smai ban ai wat shiteng na la ka hima lada ka pan. Kumta ka la leit kylli na ka kmie, kaba la suhduit ban pan ia ka khlieh u Yoannis, uba ka shun eh. U syiem um lah kyntait shuh ia ka jingpan bad kumta la khrai khlieh ia u Yoannis hapoh byndi.

Ki ong ba hadien une u syiem u la shah-pynshitom ha ki Roman, ki la pynduh khet ia u bad u la ñap ha ri nongwei hapdeng ka jingijnjar.

Kumne u Blei U ju pynhiar-kput ia kito kiba leh-beiñ ia la ki shakri bahok.

Ka jingnat dohkha baphylla.

18 KA JINGNAT DOHKHA BAPHYLLA

HA kawei ka sngi katba u Jisu U dang ialap ia ka ktien u Blei hajan ka pung Jenasaret, ki paidbah ki la wan ialum lymbung ia U. U Jisu U la kiew ha ka lieng jong u Petrus bad nangta U la hikai ia ki paidbah. Ynda U la kut ka jingiathqikhana, U la ong ha u Petrus:

“To king sha bakhham jylliew bad to pynnoh ia ka jar.” U

Petrus u la jubab: “Kynrad ngi la iatrei shitom baroh shimiet, khlem ngat ei-ei ruh, hynrei namarba Me ong, ngan pynnoh.” Kumta u la bret ia ka jar hapoh um bad u la ngat byllai ki dohkha haduh ba ka jar ka la thap praid. Te u la khawoit-kti ia la ki paralok, u Jakob bad u Yoannis kiba don ha kawei pat ka lieng, ban wan iarap.

Ynda ki la wan ki la kynton ia kita ki dolikha haduh ba ki lieng ki la jan ngam. Kumta ki la sngewlyngugoh bad sngewsheptieng. Hynrei u Petrus u la dem-khrup ha ki kjat u Jisu bad u la ong artat: “Ko Trai, to leit-noh na nga, namar nga long u nongpop.” U Jisu U la ong ha u: “Wat sheptieng naduh mynta men sa tong-briew.” Ynda ki la niah ia la ki lieng sharud-um, ki la iehnoh ia kiei kiei baroh bad ki la iabud ia u Jisu.

SHISIEN, haba u Jisu U dang hikai ha kawei ka iing ha ka shnong Kapharnaum, ki paidbah ki la khapngiah bad ki la iaker tawiar ia ka iing. Hamar kata ka por, sawngut ki briew kiba bah halor jynthiah ia uwei pat u bapang ïap-shiliang, ki la iawan; hynrei namarba kim lait rung shuh ban leit sha u Jisu, ki la ia-kiew sha tnum-iing. Ynda ki la lied-noh ia ka jynsop, ki la pynhiar ia uta u bapang ha khmat u Jisu ba Un dup pynkoit ia u.

U Jisu, haba U la iohi ia ka jingngeit jong ki U la ong: "Ko khun, to shaniah skhem, la map-noh ia ki pop jong me." La don ruh hangta, ki Nongthoh bad ki Pharisi; kine haba ki la ioh-sngew ia kita ki ktien, ki la pyrkhat ha lade hi; "U kren beifiblei. Mano ba lah ban map ia ki pop, lait tang u Blei hi?" Hynrei u Jisu Uba la iohi ia ki jingpyrkhat jong ki, U la ong: "Balei phi iamut-sniwew ha ki dohnud jong phi? Kano kaba kham jem ban ong: La map-noh ia ki pop jong me! Ne ban ong: To ieng, to shim ia la ka jynthiah bad to ïaid? Hynrei ba phin tip ba u Khun jong u briew u donbor ha ka pyrthei ban map ia ki pop, Nga ong ha me: To khie, to shim ia la ka jynthiah, bad to leit sha la iing."

Shisyndon uta u bapang u la ieng joit, u la shim ia la ka jynthiah bad u la leit-noh nakhmat kita kiba iadon baroh. Hangta ki paidbah ki la lyngngoh bad ki la iaroh ia u Blei da kaba ong: "Ngim pat ju iohi kum kane."

BUN ki kam phylla u Jisu U la leh, haduh ba ym lah niwew shuh. La don ki bapang bun jait, ki bamatlah, ki babiej bad ki badkoh, ia kiba kum kita baroh u Jisu U la pynkhiah. Um shym pyndonkam dawai ei-ei, U shu ong tang da ka ktien, te ki la koit shisyndon. La don uwei u briew uba dkoh ki kjat baroh ar, ubym nang ïaid satia, hynrei u shu thiah khop la laiphew snem.

Bun ki kam phylla u Jisu U la leh, baduh ba ym lah niew shub.

Ha uta u Jisu U la ong: "To ieng, rah ruh ia la ka jynthiah bad to khie leit noh." Te uta u briew u la ieng joit, u la bah ha ka tyrpeng ia ka jynthiah, bad u la march noh kum uba shait bha.

Wat ia kum kita ruh kibym shym don hajan, u Jisu U la pynkhiyah. La don uwei u rangbah shipai, uba la phah ia la ki lok ban leit kyrpad ia u Jisu, ba Un wanjugoh ia u shakri jong u uba pang eh bad ba Un pynkhiyah ia u. Te u Jisu U la leit ryngkat noh bad kita ki briew. Hynrei kim pat poi hajan ka iing, ha kaba la don uta uba pang, uta u rangbah u la wan tan bad u la iashem ia u Jisu ha lynti. U la ong ha u Jisu: "Ko Trai, ngam long uba bit ba Men wan rung ha ka iing jong nga, hynrei shu ong tang da ka ktien te u shakri jong nga un sa khiah." Kumta u Jisu U la ong: "To khie leit noh kan sa long ruh ha me kat kumba me la ngeit." Te hamar kajuh hi ka por uta u shakri u la koit ruh.

Na kita kiei kiei baroh ngi lah ban sngewthuh, katno u Jisu U la leh isynei ha ki briew kylleng la kylleng; naba U la don ka dohnud bashitthem da ka jingieid. Kat shaba u la leit, ka la don ka jingsuk. U la khot khnang ia kita kiba shitom U da ong:

“To ale, to wan ha Nga phi baroh kiba shitom, te Ngan sa pyn-
ngen ia phi.” Namarkata ki briew ki kyrpad ia U ba Un leit sha
ki shnong jong ki; te bun ruh ki paidbah ki la iabud ia U.

21 KA JINGJIED IA KI APOSTOL

BUN bah ki briew ki la bud borabor ia u Jisu, na ka bynta
ki kam phylla jong U bad bun na ki ki la kylla long nongbud ne
synran. Napdeng kine u la jied ia ki khatar ngut ki Apostol. Ki
kyrteng jong ki ki long: U Petrus, u Andreas, u Jakob (rangbah),
bad u Ioannis, u Philip, u Bartholomeus, u Mattheus, u Thomas,
u Jakob (khynnah), u Simon (bashitthem), u Juda Thadeus, bad
u Judas Iskariot.

Nalor kine u Jisu U la jied sa hynñiewphewar ngut kiwei pat
ban ialap da kaba phah ia ki kylleng ki nongbah bad nongrit.
Ha ki Apostol u Jisu U la ai bor ban pynkoit ia kiba pang, ban
beh ksuid bad ban pynim ia kiba iap.

Bun na kine ki synran ki la iap martir, ban phla ia u Jisu.

22 KA JINGIATHUIKHANA HALOR U LUM

SHISIEN haba u Jisu U la iohi bun ki paidbah kiba iabud
ia U, U la kiew halor u lum, bad ynda U la shong, ki la iawan
ha U ki synran jong U. Te u Jisu U la sdang ban hikai bad U
la ong:

1. Suk ki baduk ha ka mynsiem, naba ka hima ki bneng ka
long ka jong ki.
2. Suk ki ba-jemnud naba kin ioh ia ka khyndew.
3. Suk kiba iam naba yn pyntugen ia ki.
4. Suk kiba thngan bad kiba sliang ia ka hok, naba yn
pynkdang ia ki.
5. Suk kiba isynei naba yn isynei ia ki.
6. Suk ki bakhuid ka dohnud naba kin iohi ia u Blei.
7. Suk kiba pyniasuk, naba yn khot ia ki khun u Blei.

*U Jisu U la shong halor u lum bad U la sdang
ban bikai ia ki paidbab.*

8. Suk kiba shah-lehbein na ka bynta ka hok, naba ka hima ki bueng ka long ka jong ki.

To kmen bad to leh sugewbha, naba ka bainong jong phi ha bueng kan sa long ka bakhraw.

Wat khuslai ia la ka jingim, daei ba phin bam, lymue ia la ka met, daei ba phin kup. Hato ka jingim kam long kham kor-dor ban ia ka jynbam bad ka met ban ia ka jainkup? To khmih thuh ia ki sim ka suiñ bueng, ba kim ju iabet, lymne kim ju iaot, lymne kim ju ialun ha ki thiar; hyurei u Kpa bueng jong phi U bsa ia ki. Hato phim long kham kor shibun ban ia ki? Te uei na phi uba lah da kaba khuslai ban pyntam tang shipruh ia la ka rynieng?

Balei phi khuslai shaphang ka kup ka sem. To khmih ia ki tiawlili ka lyngkha, kumno ki san, kim trei lymne kim iathir. Hyurei Nga ong ha phi ba wat u Solomon ha ka burom jong u baroh um shym la kup kum uwei na kine. Lada u phlang ka lyngkha uba mynta u don bad lashai la bret noh sha ka lawar-ding, u Blei U pynkup kumta, katno tam ia phi, ki barit jing-

ngeit ? Namarkata, wat khuslai da kaba ong : Daei ngin bam ne daci ngin di*h*, lane daei ngin kup ? Naba ia kine baroh, ki iawad ki Jentil. U kpa jong phi U tip hi ba phi donkam ia kine kiei kiei baroh. To iawad phi namarkata nyngkong ia ka hima u Blei bad ia ka hok jong U, te ia kine kiei kiei baroh yn aitam lang ha phi.

23

U BAPANG ÑIANGLYNGKUT

YNDA u Jisu U la hiar na u lum, ki paidbah ki la iabud ia U; hapdeng jong ki la don ruh uwei uba pang ñianglyngkut. Uta u la wan hajan u Jisu, u la mane ia U bad u la ong : “Ko Trai lada Me mon Me lah bau pynkhuid ia nga.” U Jisu pat U la kner ia la ka kti, U la ktah ia u bad U la ong : “Nga mon to men long khuid.” Markumta hi, u ñianglyngkut u la khuid phar.

24

KA 'ERIONG HA KA DURI AW

SHISIEN janmiet u Jisu U la don bad la ki synran halor lieng ha ka duriaw. Te u Jisu U la iohthiah. Tang shibit ka la khie ka 'eriong. Ka duriaw ka la win. Ki jingkhie ka dew bad lyer ki la pynshad kynting ia ka lieng, bad ka um ruh ka la wan pashait halor ka lieng. Kumta ki synran ki la sheptieng shibun, namar ka la long kum ban sa ngop ka lieng. Ki la kysiew ia u Jisu bad ki la iapyrta ia U : “Ko Kynrad to iarap ia ngi ioh ngin ngop.” Hynrei u Jisu U la ong ha ki : “Balei phi khaweit haba Nga ruh Nga nang don bad phi ?” Nangta U ieng bad U khang ia ka 'eriong bad ia ka duriaw. Te ka 'eriong ruh bad ka duriaw ki la jem jai shisyndon. Kumta ki synran baroh ki la ialyngngoh shikatdei bad ki la iaong paralok hi : “Uba kumno sha Une, ba kat ka 'eriong bad ka duriaw ruh ki kohnguh ia U ?”

25 ARNGUT KI BASHONGKSUID

YNDA u Jisu U la poi sha shiliang sha ka ri jong ki Jerasen, la wan arngut kiba shongksuid, kiba la mih na ki jingtep. Ki la iapyrta jam katba lah la ka bor: "Ngi donkam aïu bad Me ko Jisu ko Khun u Blei? Hato Me la wan shane ban pynkordit ia ngi..." Bad ki la iakyrpad ia U: "Lada Me beh noh ia ngi nangne, to phah sha katei ka kynhun sniang." U Jisu pat U la ong: "Khie leit."

Te ki tang shu la iarung ha kita ki sniang, kata ka kynhun baroh kawei ka la noli-ïap khongpong shapoh duriaw bad ki sniang baroh ki la ïap jyllop hapoh um.

26 ARNGUT KI BAMATLAH

HA kawei ka sngi arngut ki matlah ki la iabud ia u Jisu bad ki la iapyrta: "Ko khun u Dabid, to isynei ia ngi." U Jisu pat U la phai-ktien: "Phi ngeit ba Nga lah ban leh ha phi ia kane?" Ki la jubab: "Hooïd keiñ Kynrad." Kumta u Jisu U la ktah ia ki khmat jong ki bad U la ong: "Kan long ha phi kat kum ka jingngeit jong phi." Te kita ki matlah ki la imat, bad ki la pynbna kylleng ia ka nam jong U.

27 LA BSA IA KI SAN HAJAR

SHISIEN pat, u Jisu U la poi ha ri khlaw. Te kiba la bud ia U ki la don kumba san hajar ngut ki rangbah nalor ki kynthei bad ki khynnah. Kita baroh ki la iawan bud ia u Jisu ban ioh jiughikai. hynrei ban rah jynbam ha lynti, kim pyrkhata satia. Kumta ki la iapoi haduh ri khlaw khlem da don jynbam ei-ei shuh. Tang uwei u khynnah uba la don tang san tylli ki kpu barli bad ar tylli ki dohkha. Kumta u Jisu U la hukum ha ki paidbah ba kin iashong ha madan. Hadien kata U la kner ia la ki kti halor kita ki kpu barli bad ki dohkha bad U la kyrkhu ia

*U Jisu U pynroi ia ki kpu
bad ia ki dohkha.*

ki. Ynda kumta U la ong ia la ki synran, ba kin iasam ha ki brieve; te ki paidlang baroh ki la iabam katba ki iamon haduh ba ki la kdang.

Hadien kata u Jisu U la ong ia la ki syuran: "To ialum ia kiba la lwet kiba tam na ba bam, ioh kin lehnohei." Ki synran te ki la iakhar. Hynrei kita kiba tam ki dang bun bha haduh ba la dap jin khatar shang. U Jisu U la pynroi haduh katne ia kita ki san tylli ki kpu barli bad ki ar tylli ki dohkha, ba ym tang ki san hajar ngut ki brieve

ki la ioh bam kdang, hynrei nalar kata dang tam pahuh haduh ba la dap khatar shang na kita ki lyngkhot bad kiba lwet. Haba ki brieve ki la iohi ia kita kiei kiei ki la iapyrta: "Da shisha dei unc uta u Nongiathuhlypa Uba dei ban wan sha ka pyrthei."

28 U JISU U LEH IEID IA KI KHYNNAH

U JISU U leh bha ia ki brieve baroh; hynrei U kham ieid eh ia ki khynnah. Ha kawei ka sngi ki kmie ki la wanlam ia la ki khun ha u Jisu ba Un kyrkhu ia ki. Hynrei U la bun kam eh na ka bynta ki rangbah ba Um shym ioh ban shong thait tang khyndiat ruh. Namarkata ki synran jong U ki la mut ban khang

"To shah ia ki khynnah ba kin wan ha Nga."

ba kin dang wan kita ki khynnah ruh Te u Jisu U la ong pyn-ban: "To shah ia ki khynnah ba kin wan ha Nga wat khang ia ki naba ia ki dei ka hima bneng." Haden kata U la leh ieid ia ki bad U la kyrkhu ruh ia ki

29 KI TYRJUP-KEW

HA kawei ka sngi Sabat, u Jisu U la iaid lyngba ia kawei ka lyngkha kew bad la ki synran. Te ki synran jong U namar

ba la lap ka jingthngan ki la kheit ia ki symboh-kew bad ki la ia bam. Ki Pharisi haba ki la iohi ia kane, ki la ong: "Hakhmih ki synran jong Me ki leh ia ka bym bit ban leh ha ka sngi Sabat." Hynrei u Jisu U la ong ha ki: "Phim shym la pule aïu u Dabid u la leh mynba u la thngan, ryngkat bad kita kiba la ia don lang bad u; ba u la rung hapoh ka iing u Blei bad u la bam ia ki Kpu kyntang, ia kiba ym bit ba un bam lymne, kiba iadon lem bad u; hynrei tang ki lyngdoh hi? Ne phim shym la pule ha ka Aïñ ba ha ka sngi Sabat ki lyngdoh ha ka tempel ki pyn-kheïñ ia ka Sabat khlem shah kynnoh pop ? Hynrei Nga ong ha phi ba don hangne Uba kham khraw ban ia ka tempel... Naba u Khun u briew U long ruh u Trai ka Sabat."

30 U SAMLA 'RIEWSPAĦ

SHISIEN uwei u samla u la wan ha u Jisu bad u la ong "Ko Nonghikai babha, aïu nga dei ban leh ba ngan dup ioh ia ka jingim bymjukut?" U Jisu U la jubab: "Lada me kwah ban ioh ia ka jingim, to sumar ia ki hukum." "Ki hukum aïu?" La kylli pat u samla. Te u Jisu U la ong: "Men ym pyniäp, men ym klim, men ym tuh, men ym ieng sakhi lamler, to burom ia la u kpa bad ia la ka kmie, bad men ieid ia la u paramar-jan kumba ialade hi."

Uta u samla u la jubab: "Ia kine baroh nga la sumar naduh ba nga dang khynnah." U Jisu Uba la tip ba ka long shisha kumta, U la peit ieid ia u, bad U la ong: "Lada me kwah ban long u bajanai, to khie leit die noh kat kaba me don bad to ai ia ka ha ki baduk, bad men ioh ia ka spah ha bneng; te wan bad to bud ia Nga. Hynrei haba uta u samla u la iohsngew ia kane ka ktien u la leit noh da ka basngewsih, namar u la long u bariewspah.

Kumta u la kyntait ia ka jingkhoh jong u Jisu.

SHISIEN pat u Jisu U la iathuhkhana, U la ong: Uwei u brierw u la don arngut ki khun. Te u bakhatduh u la ong ha la u kpa: "Ko pa, to ai mynta kata ka bynta pateng kaba dei ban ioh manga." U kpa ruh u la kohnguh bad u la ai. Sa khyndiat sngi pat uta u khun u la song ia la ka jingioh pateng, bad ia kiei kiei kiba u la don, bad u la leit noh sha ka ri nongwei ka bajngai. Ynda u la poi hangta, u la leh laithuid bad khlem akor shibun eh haduh ba u la pynluksan bad pynduh noh ia kita kiei kiei baroh katba u la don. Kumta u la shitom sat bad u la thiah-jingit bunsien. Te ban ym iap thugan u la dei ban wad bylla. Hynrei ki shu phah ap sniang ia u, bad ka jynbam kaba u la ioh ka kham sniew ban ia ka jynbam ki sniang.

Mynta u la sngewthuh la ka jingleh palat bad u la kylla jingmut. U la ong ha lade: "Wa nga la leh rumar shisha; bun ki nong-bylla kiba ha iing i pa ki don pahuh ki jynbam, nga pat uba dei u khun ngan iap thugan pyuban hangne? Em, ngan leit phai sha i pa bad ngan ong: Ko pa, nga la leh palat ia ka bneng bad hakmat jong phi ruh, ngam bit shuh ba yn khot u khun jong phi; hynrei shu kheif ia nga kum uwei na ki nong-bylla jong phi."

Kumta u la leit sha la u kpa. Haba u kpa u la iohi ia u ba u wan, u la isynci bad u la mih ban leit-tan ia u. U piam ia u na

*"Ko Pa, nga la leh pop pyrshah ia ka
bneng bad ia phi ruh."*

ka ryndang bad u la doh ia u. Nangta u khun u la ong: "Ko pa nga la leh pop pyrshah ia ka bneng bad ia phi ruh: ym bit shuh ban khot ia nga u khun jong phi." Hynrei u kpa um shah ba un da pynkut la ka jingphla, u la ong ha la ki sha-kri: "To khie leit

sei shisyndon ia ka riam ka babha tam ban pynkup ia une u khun jong nga: to pyndeng ka sati ha ka kti jong u bad pynphong juti ha ki kjat jong u: to pyniäp ruh ia u masi-lud bängaid tam, ba ngin iabam khawai mynta, naba une u khun jong nga u la iäp, hynrei mynta u la im pat: u la jah noh, hynrei la shem pat ia u.” Haden kata ki la iashong bam khawai bad ki la ialeh sngewbha.

U briew baroh u long kum u khun ba la jah haba u leh pop bad u kynriah noh na u Blei, Uba dei u Kpa baieid tam. Te haba u kwah ban ioh jingmap na u Blei, bad ban ioh khot biang u khun jong U, u dei ban sngewkynduh ia la ka pop, u dei ban khuslai, u dei ban phla bad pynbiang pat. Tang kumta keifi u Blei Un pdiang ia u kum la u khun.

U Jisu U la wan bunsien ha iing jong ki.

32 LA PYNIM PAT IA U LASARUS

KI baiäp ruh don ia kiba u Jisu U la pynim pat. Uwei na kita dei u Lasarus. Une u la shong ha Bethania, ka shnong kaba hajan Jerusalem. U la don arngut ki para-kynthei ka Maria bad ka Martha. Kine baroh lai ngut shipara ki la iaieid shibun. U Jisu ruh U la wan bunsien ha iing jong ki. Te ha kawei ka sngi u

Lasarus u la pang eh. Kine arngut ki para-kynthei ki la ia phah sha u Jisu ban ong ha U: "Ko Kynrad, uta uba Me icid u pang eh." Hynrei u Jisu U don jngai na Bethania.

Ynda u Jisu U la poi ha Bethania u Lasarus u la iap la saw-sngi bad la tep ia u. Kita baroh arngut ki para-kynthei ki dang leh sngewsih shibun; namarkata ki kur bad kiwei kiwei ki lok bad kiba iaithuh, ki dang sah khnang ban pyntngen ia ki. Te haba ka Martha ka la iohsngew ba la wan u Jisu, ka la leit iashem bad U, bad haba ka la iashem ka ong: "Ko Kynrad, ban da don Ma-me u para jong nga un ym iap. Hynrei mynta ruh nga tip ba u Blei Un ai ia Me ia kiei kiei baroh, kiba Men sa pau na U." U Jisu U la iathuh ha ka: "U para jong pha un sa im pat." Ka Martha ka la ong: "Nga tip ba un sa im pat yuda la wai ka pyrthei, haba ki baiap baroh kin mih-pat." Hynrei u Jisu U la iathuh: "Nga dei Manga ka Jingmih-pat bad ka jing-im. Uta uba ngeit ha Nga un im la u la iap ruh. Pha ngeit ia kata?" Te ka la jubab: "Hooiid Kynrad, nga ngeit ba Me dei u Krist u Khun u Blei Uba la wan sha kane ka pyrthei bad ba Me lah ban pynim pat ia ki baiap mynta ruh."

Hadien kata ka Martha ka la leit sha iing bad ka la iathuh ha la ka para, ka Maria, ba u Jisu U la wan. Kumta ka Maria, ka la mih soit ban leit iashem bad u Jisu. Kita ki kur bad ki lok ki jor ruh kiba la don bad ka, ki la iabud. Te haba ka Maria ka la iohi ia u Jisu, ka la dem khrup ha ki kjat jong U, bad ka la kren da kaba iam: "Ko Kynrad, ban da Me la don hangne u para jong nga un ym iap." Kita ki kur bad ki lok baroh ki la ia iam. Nangta u Jisu ruh de U la iam; namarkata kiba iohi ia U ki la ong: "Wa, khmih katno ba U icid ia u Lasarus."

Hadien kata u Jisu U la leit ryngkat bad ki arngut ki para-kynthei bad ki lok sha rudnong shaba ki la tep ia u Lasarus. Ia ka jingtep la tap da u mawbah. Kumta u Jisu U la hukum: "To iaweng noh ia uto u maw." Hynrei ka Martha ka la ong: "Ko Trai u la iwtung, naba la saw sngi mynta ba u la iap bad ba u la don hangne. U Jisu pat U la iathuh: "Ngam shym la ong ba phan shu ngeit, te Ngan sa pynim pat ia u para jong pha?" Nangta ki la iaweng noh ia u maw. Te u Jisu U la khmied ia

la ki khmat sha hneng. U la duai ruh. Haden kata U la pyrta jam: "Ko Lasarus to khie." U Lasarus ruh u la khie shisyndon. Hangta ki la ia kyndit baroh bad ki la ia-lyngngoh shikatdei.

Huerei namarba ki la sop bad tap ia u Lasarus da ki jaiñ balieh, kiba la kyllaiñ ruh ia ki kti bad ki kjat jong u kum ha ka rukom tep briew ki Ju, u Jisu U la hukum: "To ialaw ia kito ki jaiñ ba un lah ban ïaid." Ki la leh ruh kumta. Te u Lasarus u la ïaid kum u bakoit bakhiah, bad u la wan ryngkat bad u Jisu bad ki para sha ka shnong Bethania.

33 U JISU U RUNG DA KA BUROM HA JERUSALEM

"Hosanna ia u khun u Dabid."

U JISU U la dei ban leit khatduh sha Jerusalem. Kane ka la long ka jingleit ka bapher na kiwei pat ki sien. Ka long da ka burom, kumba la iathuhlypa ki nong-iathuhlypa. U la don harud kawei ka shnong Bethphaje bad U la phah sha khmat arngut ki syn-ran jong U, U da ong: "Khie leit sha katai ka shnong. Hangta phin shem uwei u kada bad u khun jong u. Niah ia ki sha Nga. Lada don ba pynsangeh ia phi, ong ba u Kyn-rad U donkam ia ki."

Ki synran ki la leit bad ki la leh thik kumba la bthah. U Jisu U la shong halor u khun kada bad ki briew ki la iasiang ia la ki jaifi ha lynti ba Un iaid nalar. Don kiba kdiah da ki diengtlai bad ki la siang ia ki ha lynti. U paid byn lah fiiew u la bud ia u Jisu bad u la pyrta jam: "Hosanna ia u khun u Dabid! Long ba la kyrkhu ia Uta uba wan ha ka kyrteing u Trai, Hosanna sha jrong tam eh!"

Don na ki Pharisi kiba la bishni bad ki la ong ha u Jisu: "Kynrad, mai ia ki synran jong Me." Hynrei u Jisu U la jubah ba lada ki sngap jar maki, kinc ki maw kin pyrta jam.

Ynda lajan poi ha Jerusalem, u Jisu U la iohi ia ka nongbah bad U la iam. U la ong: "Ko Jerusalem, Jerusalem lada pha la tip ia kiei kiei kiba long na ka bynta ka jingsuk jong pha! Hynrei ia ki la buhrieh na ki khmat jong pha. Ka sngi kan poi haba ki nongshun jong pha kin ker tawiar ia pha. Kin ym pynsah ha pha uwei u maw halor uwei pat, namar pham shym la tip ia ka por ka jingwan-jngoh ia pha."

Ka Jerusalem baroh kawei ka la kulmar da ka jingleh burom ia U. U Jisu U la leit beit sha ka tempel bad u la lap ia kiba iadie iathied ha ka. U la bitar lep bad u la beh krad da kaba sympat ia ki. Hangne la wan poi bun ki bapang har rukom bad U la pynkhiah ia ki. Kumta ka jingbishni ki Pharisi ka la nang-khraw bad ki la wad lad kunno ban ioh kem ia U.

34

U JISU U BUH IA KA SAKRAMENT BAKHUID TAM

U JISU U la iathuhlypa bunsien ha la ki synran, ba Un sa shah shitom bad ba Un sa shah iap ruh na ka bynta ki briew ban pyllait ia ki na ka pop. Te kata ka ia ha kaban sa jia kita kiei kiei ka la poi mynta. Ha ka miet ka bakhatduh u Jisu U la lum lang bad la ki synran ha ka kamra bakhraw jong kawei ka iing kaba ha Jerusalem, ban iabam bad ki ia u langbrot Paskha.

Te ynda u Jisu U la lah bam, U la shim ia u kpu, uba don ha ka miej, U la kyrkhu, U la kdiah bad U la ai ha ki synran

"Kane ka long ka Met jong Nga."

U da ong: "To shim bad to bam, kane ka long ka Met jong Nga ia kaba yn sa aiti na ka bynta jong phi." Hadien kata U la shim ruh ia ka khuri bad ka waiñ U la kyrkhu bad U la ai ha la ki synran U da ong: "To shim bad to dih na kane phi baroh, namar kane ka long ka Snam jong Nga, ia ka ban sa pynmih na ka bynta jong phi bad na ka bynta kiba bun na ka bynta ka jingmap ia ki pop. To leh ia kane ban kynmaw ia Nga.

Da kine ki ktien u Jisu Krist U la pyntylla ia u kpu sha ka Met Bakhuid tam jong U bad ia ka waiñ U la pyntylla sha ka Snam Bakhuid tam jong U. U la hukum artat ia ki Apostol bad ki nongbujli jong ki, kiba dei ki bishop bad ki lyngdoh ba kin leh ia kata kaju, kaba Ma-u hi U la leh, ba kin pynlong ia ka Eukharist Bakhuid tam, ka jingainguh ia ka Mas, bad ba kin ai ruh ha ki riwngait ia ka Met Bakhuid tam jong U.

Ynda la dep ka jingkhawai, U Jisu, U la shim kawei ka jaiñ fiad bad shi-dabor ka um. U la mut ban sait ia ki kjat ki synran

jong U. U sdang nyngkong na u Petrus. U Petrus u la kyndit u la pyrta: "Ko Kynrad, Men sait ia ki kjat jong nga?" U Jisu U la jubab pat, hooïd, bad u Petrus u la phai ktien: "Men ym sait ia ki kjat jong nga lano lano ruh." Kumta u Jisu U la jubab pat: "Lada Ngam sait ia me, men ym ioh hynta bad Nga." Tang shu iohsngew ia kine ki ktien, u Petrus u la jubab: "Ko Kynrad, ym tang ia ki kjat jong nga, hynrei ia ki kti bad ka khlieh jong nga ruh de."

Kumta u Jisu U la sait ia ki kjat ki Apostol baroh, da kaba hukum ba maki ruh ki dei ban leh kumjuh, ban hikai ia ka jing-iaieid shipara bad ia ka jingsngewrit.

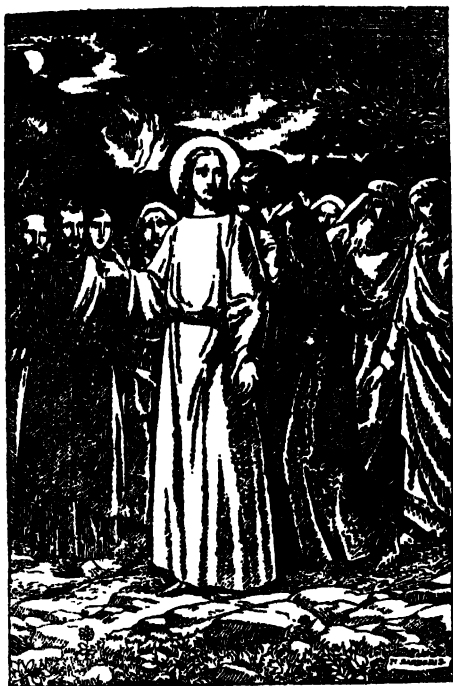
35 U JUDAS U DIE-NOH IA U JISU

BUN na ki Ju ki la long ki basniew shibun eh, khamtam na ki Pharisi bad ki nongthoh. U Jisu U ju pyni ia ki jingsniew jong ki. Kumta ki la shun ia U, bad ha kaba khatduh ki la ia sylla ban pyniap ia U. Hynrei kim lah kem ia U mynsngi, namar ha kata ka por ki ju iadon bun ki Ju bad U. Mynmiet pat, mynta U don hangne, la shibit hangtai, kumta ym ju don ha tip shano yn shem ia U. Tang ki Apostol kiba dei ki synran jong U, ki la tip. Hynrei napdeng ki Apostol la don u riew-bymman, uba kyr-teng u Judas Iskariot. Uta u la ieid eh ia ka tyngka bad um kheifi wat ban tuh ruh, tang ban ioh tyngka. Mynta u leit sha ki pharisi bad ki nongthoh bad u la ong ha ki: "Phin ai aïu ia nga lada ngan aiti ia U ha phi." Kita ki la iakut ban ai laiphew tyngka.

U Judas ruh u la don ha kata ka por janmiet, haba u Jisu U ia bam ia u langbrot Paskha ryngkat bad ki Apostol, haba u Jisu U la buh ruh ia ka Sakrament Bakhuid Tam jong ka Duwan. Te u Jisu, Uba la tip ia kiei kiei kiban sa jia, U la ong syndon ha u Judas ba un die ia U ban ioh tyngka. Kumta u Judas u la mih noh da kaba pyneh la ka dohnud, bad u la leit iathuh ha ki nongthoh, ba ha kane ka miet, u Jisu Un sa don ha ka kper ha lum Olif.

HADIEN kata ynda kham miet, u Jisu ryngkat bad ki khat-wei ngut ki Apostol ki la ialeit sha lum Olib ha ka kper Keth-semani. Te shuwa ban rung U la ong ha ki Apostol: "Phi nang iashong hangne, ba Ngan leit hangtai ban duai." Tang ia u Petrus, u Jakob, bad u Ioannis U la shah ba kin bud ia U, haba U la iaid kham jngai khyndiat hapoh kata ka kper. Sa shiphang U la sdang ban sngewsih, ban khynfiuh bad ban sngewphieng, bad U la ong: "Ka mynsiem jong Nga ka sngewsih haduh ban iap. To sah hangne, to iapeit, bad to iaduai bad Nga." Hadien kata U la leit noh kham pajih khyndiat na ki, U la dem ngon la ka khmat, U la duai bad U la ong: "Ko Pa, lada don lad to shah ba kane ka khuri kan lait-noh na Nga, pynban kan long ym ka mon jong Nga, hynrei ka mon jong Me." Nangta u Jisu U la ieng bad U la leit shata shaba don kita baroh lai ngut; ki te ki la ioththiah pynban. Kumta u Jisu U la kyrsiew ia u Petrus bad U la ong: "Ko Simon, me ioththiah? Phim lah ban iapeit bad Nga tang shikynta ruh! To sharai bad to duai ba phin ym hap ha ka jingpynshoi! Ka mynsiem shisha ka kloi hynrei ka doh ka tlot." Nangta u Jisu U la leit pat bad U la duai biang: "Ko Pa, lada ym don lad ba kane ka khuri kan lait na Nga khlem da dih, kan long ka mon jong Me." Sa shiphang pat u Jisu U la wan biang ha kita ki synran, bad U la shem biang ia ki ba ki ia-ioththiah. Kumta U la leit pat sha shikynti bad U la duai kumjuh kumba mynshuwa. Hangta U pisa-mynsiem bad syep da ka snam, kaba da jaw ha ka khyndew. Hynrei U nang slem, bad nang shit ha ka jingduai. Kumta la paw ha U, u Angel na bneng uba pyntngen ia U.

SA katto katne u Jisu U la ieng, U la leit kyrsiew ia kita ki Apostol baroh lai ngut bad U ong ha ki: "To khie u nongshet-kylla u don hajan." Te U tang shu lah kren, u Judas, uta u Apostol bymman, u la wan ryngkat bad ki shipai bad ki shakri,

"Ia uba ngan sa doh phin sa kem."

kiba rah da ki sha-
rak bad prew, ki
waitlam bad ki dieng,
ba la phah da ki
Pharisi bad ki nong-
thoh. U la lah iathuh
shuwa ia ki shipai
kumne: "Ia uba
ngan sa doh phin sa
kem." Kumta u la
wan kloi sha u Jisu,
u la doh ia U u da
ong: "Khublei ko
Nonghikai!" U Jisu
U la ong: "Ko lok,
balei me la wan? Da
kaba doh me die-noh
ia Nga?"

Kumta, u Jisu U
la leit iashem ia kita
ki briew bad U kylli

ia ki: "Phi iawad iano?" Ki la iathuh: "Ngi iawad ia u Jisu
Uba na Nasaret." Kumta u Jisu U kren da ka bor Blei, U ong:
"Nga dei Ma-nga." Hangta ki la iakynran da-dien bad ki la
kyllon kram. Ynda ki la ieng pat, u Jisu U la kylli biang: "Phi
iawad iano!" Ki la iathuh: "Ia u Jisu Uba na Nasaret." U Jisu
U la ong: "Nga la iathuh ha phi, ba Nga dei Ma-nga, te lada
phi iawad ia Nga to shah ia kine ba kin ia leit noh." Nangta ki
shipai bad ki shakri ki la iawan hajan u Jisu ban teh ia U da ki
tyllai. Te u Petrus haba u iohi, u sei shisyndon la ka waitlam
bad u la pom ia ka shkor u Malkus u shakri jong u rangbah
lyngdoh. Hynrei u Jisu U la kwah ban aiti ialade da la ka mon
hi, bad U ong ha u Petrus: "To suh ia la ka waitlam ha ka sop."
Hadien kata U la ktah ia ka shkor u Malkus bad ka la bha pat.

Ynda kumta U sa shah ia ki shipai ba kin teh ia ki kti jong U, bad ba kin ialam noh ia U sha Jerusalem. Te ki Apostol baroh wat u Petrus hi ki la iaphet noh.

38 LA PYNREM IA U JISU DA KA JINGBISHAR

YNDA poi ha Jerusalem ki la ialam ia u Jisu ha khmat ka jingbishar ki Ju, kumba ki ju leit-lam ia ki dakaid bad nongshoh-noh. U Jisu U la leh ka babha suda. Hynrei ki nongbishar lajan baroh ki la long na ki Pharisi bad ki nongthoh. Namarkata ki shu rai khlem daw ei-ei ba u Jisu U dei ban iap. Haduh katta ka la poi ka jingbishni jong ki. Hadien kata ki la phah ialam ia u Jisu sha u Pilatus lyngskor ba un phah pyniäp shisyndon.

39 U JUDAS U PHASI IALADE

HABA u Judas u la iohi ia kiei kiei ki ba la jia, u la babe pat, ba u la die ia u Jisu. Kumta u la leit sha ki Pharisi bad ki nongthoh bad u la ong ha ki: "Nga la leh pop ba nga la die ia u Jisu Bahok." Hadien kata u la bret ia kita ki laiphew tyngka ha ki kjat ki Pharisi bad ki nongthoh, u sa leit noh sha rudnong, u la duh jingkyrmen bad u la phasi ialade da u tyllai ha u dieng.

40 LA SYMPAT TYNGEH IA U JISU

YNDA la poi ha iing u Pilatus, kita ki Pharisi bad ki nongthoh ki shu mudui lamler bun ktien. Pynban u Pilatus u la sngewthuh bha ba ki kren tang kaba lamler suda; namarkata u la ong: "Ngam shem pop ei-ei ha U." Hynrei ba u la sheptieng ia ka jingbymman jong ki u ong pynban: "Ngan phah sympat ia U, hadien kata ngan sa pyllait noh."

Kumta ki shipai ki law ia ki jaifikup jong U, ki teh da ki tyllai ha u paia bad ki sympat tyngeh ia U.

"Khublei, ko Syiem ki Ju."

41 LA PYNPHONG PANSNGIAT IA U JISU DA KI SHIAH

KITA ki shipai barunar kim pat sngewhun satia da kaba sympat tyngeh ia u Jisu haduh ban da sngewshyrkhei katne. Te khnang ban ioh rkhié-beiñ ki pynkup ia U da ka barandi saw kumba ju kup ki syiem; hadien kata ki pynphong ia U da ka pansngiat kaba la thaiñ da ki shiah ki da shon kynsan ha ka khlieh jong U. Te ha ka kti kamon jong U ki la pynbat uwei u khah ban pynsyriem ia u diengsynshar uba da ka kshar ne ka rupa, uba ki ju rah ki patsha ne ki syiem. Nangta pat don na ki shipai kiba demkhohsiew shiliang bad kiba iabeiñ ryngkat bad kiwei ki da ong: "Khublei, ko syiem ki Ju." Hadien kata ki bynthiew na ka khmat, ki thab bad dung-kura artat.

42 U PILATUS U AITI IA U JISU HA KI JU BAN SAHNARPHNA

YNDA kumta u Pilatus u la pyni ia u Jisu ha ki Pharisi bad ki nongthoh, ba kin sngewsynei haba ki khmih ia ka jingshitom jong U, bad u la ong: "Khmih une u briew." Hynrei kim don

"Nga khuid na ka snam une U Bahok."

jingsngewsynei satia, ki iawin pynban ki da pyrta: "To sahnarphna! To sahnarphna ia U!"

U Pilatus u la ong: "Kumno ngan sahuarphna ia U haba ngam shern daw ei-ei ha U?" Ki pat de ki byrngem ia u, ba kin mudui ia u hi, lada um ai sahuarphna ia u Jisu. Nangta u Pilatus u la khaweit. U hukum ban wanlam ka um; hadien kata u la thet la ki kti bad u ong ia ki Ju: "Nga khuid na ka snam une U Bahok, phin-ia-i hi maphi." Kumta u la aiti ia u Jisu ha ki Ju ban sahnarphna.

43 U JISU U BAH IA KA DIENGPHNA

MYNTA ki shipai ki la shim ia u Jisu, ki la loit ia kata ka barandi bad ki pynkup pat ia u da ka jaifi jong U hi. Hadien kata ki la pynbah ha ka tyrpeng jong U ia ka diengphna bakhia ba Un bah hi haduh khlieh lum Kalbari, ka jaka ha kaba ki la mut ban sahnarphna ia U. Hynrei kata ka jaka ka jngai shibun.

Namarkata u Jisu U la kyllon bunsien ha lynti. Kumta ki la khot ia uwei u briew uba kyrteŋg u Simon bad ki pynbor ia u ba un bah lem bad u Jisu ia ka diengphna. Na kita kiba iabud ia u Jisu don ruh ki kynthei bariewblei, kiba sngewsih bad ia-iam shibun na ka bynta u Jisu.

44 LA SAHNARPHNA IA U JISU

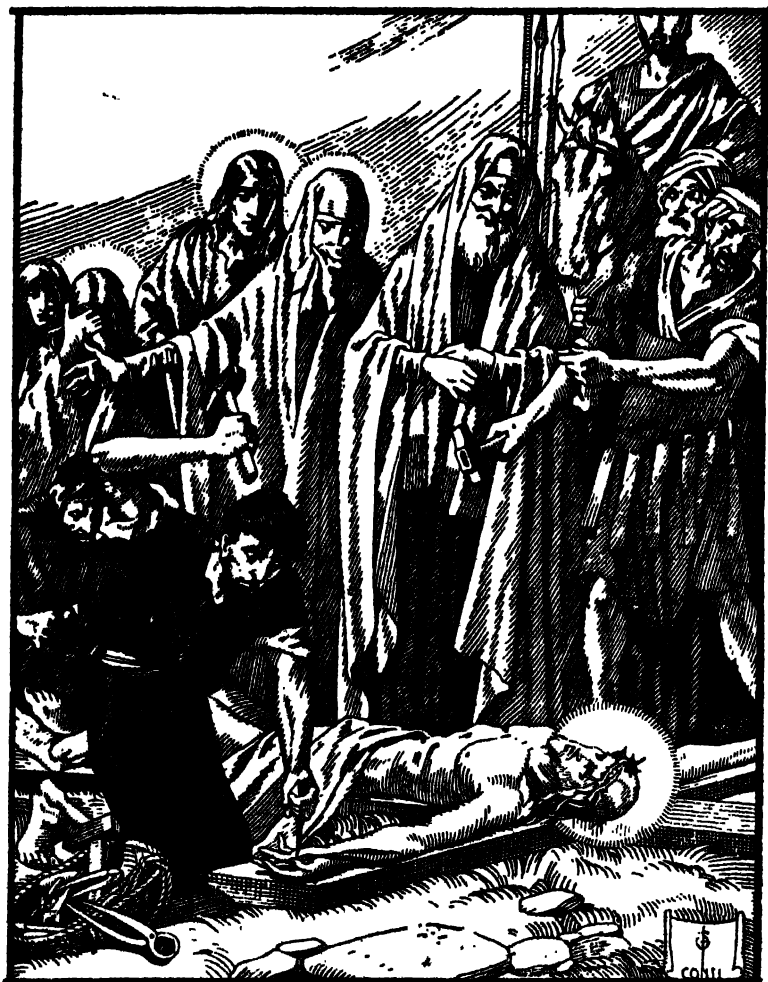
MYNTA u Jisu U la poi ha lum Kalbari. Ki shipai ki la pajut kynsan ia ki jaiñ u Jisu kiba dambit da ka snam suda. Hadien kata ki pynthiah ia U ha ka diengphna bad ki sahnar ia ki kti bad ki kjat jong U.

Ynda kumta ki sa pynieng ia ka diengphna, ha kaba ia u Jisu baluilui la sah khak bad lyngkhuit. Waw ! Ka jingisynei bad ka jingshitom bym lah ong shuh haduh katno ! Wat u ba-eh dohnud tam ruh un da jem da ka jingisynei !

45 U JISU U KREN KI HYNÑIEW KI KTIEN BAKHATDUH BAD U IAP

KI Pharisi bad bun na ki Ju ruh ki iarkhie-beiñ ia u Jisu haba U dang sah halor ka diengphna. Ban da, u Jisu U mon ba kin shu kyllon iap hi shisyndon, kata ka la dei hok ia ki shisha namar ka jingrunar jong ki, hynrei u Jisu Um leh kumta. U duai pynban na ka bynta jong ki U da ong: "Ko Pa, to map ia ki ba kim tip ia kaba ki leh."

La sahnarphna lang bad u Jisu arngut ki dakaid; uwei sha kamon bad uwei sha kadiang, Uta uba sha kadiang u long u ba-eh dohnud bad u iabeñ lang bad ki Ju ia u Jisu. Hynrei uta uba sha ka liang kamon u la kylla-jingmut naduh ka mynsiem bad u ong: "Ngi ngi shitom kaba dei eh na ka bynta la ki kam bymman, hynrei Une Um shym leh sniew ei-ei." Hadien kata u la kyrpad ia u Jisu kumne: "Ko Kynrad, to kynmaw ia nga

Ki pyntiah ia U ha ka diengphna bad ki sabnar ia ki Kti bad Kjat jong U.

ynda Me poi ha la ka hima.” Te u Jisu U la iathuh: “Shisha Nga ong ia me, naduh mynta ka sngi men sa don ryngkat bad Nga ha ka Paradais.”

Ha kjat ka diengphna ka la ieng ka Maria, ka Kmie Bakhuid u Jisu. Ka jingsngewsih jong Ka kabym lah ong shuh. Hajan pat u la ieng u Ioannis u synran baieid eh u Jisu. Te u Jisu haba

*"Ko Pa, to map ia ki ba kim tip ia
kaba ki leh."*

U la iohi ia la ka
Kmie bad ia u synran
uba U ieid, U la ong
ia la ka Kmie: "Ko
Mei, to khmih ia la
u khun," Bad haba
U la phai sha u
Yoannis, U la ong:
"To khmih ia la ka
Kmie." Te naduh
kata ka por u Yoannis
u la sumar ia ka
Kmie u Jisu kum ia
ka kmie la jong.

Mynta la jan dap
shiteng sngi. Te kyn-
dit kyndit ka pyrthei
baroh ka la dum
tliw. Kane ka jing-
dum ba ishyrkhei ka
la neh haduh lai
kynta. A katno ka
jingshitom u Jisu ha

kita ki por! Namarkata U la pyrta: "Ko Blei jong Nga, ko Blei
jong Nga, balei ba Me la iehnoh ia Nga?"

Hadien kata, ka jingshit bajur ka la pynthynrang ia U, bad
U la ong: "Nga sliang." Kumta uwei na ki shipai u la shim da
u spon, u la teh ha u dieng bad u la wieh ha ka sirka nangta u
sa ai ia u Jisu ba Un kjit.

Sa shiphang u Jisu U la pyrta jam: "Ka la dep." Hadien pat:
"Ko Pa, ha ki kti jong Me Nga aiti ia ka mynsiem jong Nga!"
Ynda kumta U la dem la ka khlieh bad U dkut-mynsiem.

Kumne kumne la khih u jumai bad ki mawsiang ki la pdang.
Ki jingtep ki la ang, bad bun ki met ki riewkhuid ki la mih. Te

ki shipai bad baroh kita kiba iaieng sawdong ka diengphna ki la kyndit bad ki la sheptieng, ki la ong ruh: "Shisha Une la dei u Khun u Blei."

O! ka jingieid u Jisu! U ieid ia ngi haduh bym lah ong shuh; U la shah-shitom bad U la shah-ïap halor ka diengphna ban pyllait ia ngi na ka pop bad na ka dujok. To ngin ïai kynmaw ia kata man la ka por haba ngi iohi ia ka Diengphna Bakhuid jong U.

46 LA PYNHIAR IA U JISU NA KA DIENGPHNA BAD LA TEP IA U

KUM lashai ka dei ka sngi jingkhawai-niam ki Ju. Namarkata ki la mut ban pynhiar-noh ia u Jisu na ka diengphna ynda janmiet. Hynrei shuwa ban pynhiar ia U, ki la kwah ban tip skhem ba u Jisu U la ïap shisha ne em. Kumta uwei na ki shipai u la leit hajan bad u la dung da u sum na ka krung u Jisu. Te la mih da ka snam bad ka um ruh. Nangta uta u shipai u la sngewthuh ba U la ïap shisha.

Ki synran u Jisu kim mon ba ki shipai kin pynhiar ia ka met u Jisu na ka diengphna; naba lada kin leh kumta, ki Ju kin shu tep ia u katba lap. Namarkata uwei na ki synran u Jisu, uba kyr-teng u Joseph uba na Arimathaia, u la leit ha u Pilatus ban pan ia ka met u Jisu, u Pilatus u la ai ruh. Kumta une u Joseph bad uwei pat u synran uba kyr-teng u Nikodemus, ki la leit pynhiar ia ka met u Jisu na ka diengphna.

Hadien kata ki la iabah sha ka jingtep thymmai, kaba u Joseph u la phah tih ha u mawsiang ban tep ialade.

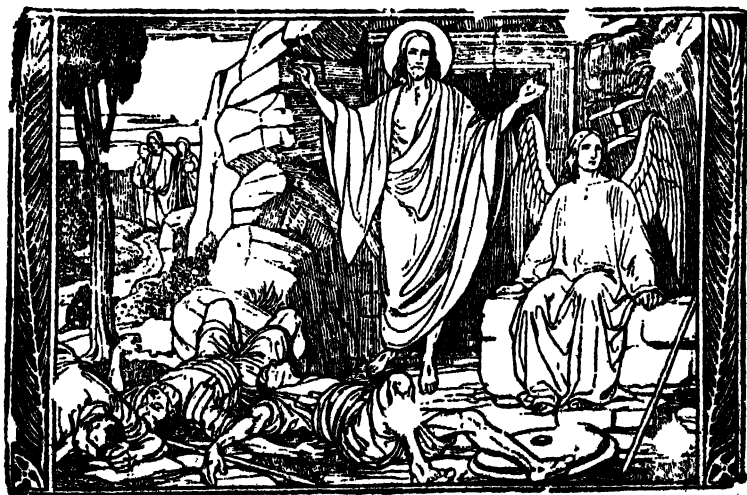
Ka Kmie Bakhuid u Jisu ryngkat bad ki kynthei bariew-blei ki la iabud sngewsih bad iaïam. U Nikodemus u la wanlam ki musla ban kyllan ia ka met u Jisu. Ynda la tep, ki la tap da u maw baheh bad bakhia.

Ynda kumta ki Ju ki la buh ki shipai ban ap phira ia ka jingtep. Namarba u Jisu mynba U dang im U la ong, ba Un sa mihpat na ka jingtep ynda dap lai sngi. Te ia kata ki la mut ban khang da kaba buh shipai ban ap. Ki la ai hukum ia ki, ban ym shah iano iano ruh ban leit hajan ka jingtep, bad ia u Jisu ruh kin khang ban mih.

47

LAI NGUT KI KYNTHEI KI LEIT SHA JINGTEP

Ha ka Sngi Thohdieng, u Jisu u la ñap shisha, bad la tep ia u. Kum lashai, ka dei ka Sngi Sabbath, ki briew kim bit ban ñaid lyuti sha jngai. Ha ka Sngi kaba lai, (ka Sngi-u-Trai) dang step phyrngab, ha bym pat mih ka sngi, ka khyndew ka la khyuñih, bad u Angel u Blei u la hiar na bneng, bad u la pyntyllun ia u mawkhang jong ka jingtep u Jisu. Nangta u la shong halor jong uta u maw. Ka khmat jong u ka la tyngshaiñ kum ka ñeilich, bad ki jaiñ jong u ki la lieh phalang kum ka ñor. Ki nongap phira, haba iohi ia u ki la sheptieng her bad ki la kyllon kram ha madan.

'U la mib pat. Um don shub hangne.'

Ka Maria Magdalena, ka Maria ka kmie u Jakob, bad ka Salomi ki la thied ka umphniang ba iwbihi khnang ban pynsleh ia ka metiap u Jisu. Hamar ba mih ka sngi, ki la poi sha ka jingtep. Ha lynti, ki la ong paraki hi, “Mano uban pyntyllun lem ia u mawkhang jingtep ? U long uba heh bha,” bad kumta ki la ia khuslai shibun. Hynrei, haba ki la poi, ki la iohi ba la lah pyntyllun lypa ia uta u maw.

Ynda ki la rung hapoh ka jingtep, ki la iohi ia uwei u samla uba shong shaphang kamon, bad uba kup da ka jaiñ lieh. Uta u samla u la long u Angel. Ki la sheptieng her, hynrei u la ong ia ki, “Wat sheptieng, phi iawad ia u Jisu na Nazareth ia uba la sahnarphna ? U la mih pat. Um don shuh hangne. Hakhmih ia ka jaka ha kaba la buh ia u. To leit bran bran, ban iathuh ia ki synran jong u, bad ia u Petrus de, ba u Jisu u leit ha shuwa jong ki sha Galileia. Hangta kin iakynduh ia u, kumba u la ong ia ki mynshuwa.”

48

U PETRUS BAD U IOANNIS KI LEIT SHA KA JINGTEP

Te ki laingut ki kynthei ki la leit phai bran bran sha Jerusalem. Hangta ka Maria Magdalena ka la iathuh ia u Petrus, “Ki briew ki la shim noh ia u Trai na ka jingtep, bad ngim tip shaei ki la leit buh ia u.” Shisyndon u Petrus bad u Ioannis ki la mareh sha ka jingtep. U Ioannis u la poi nyingkong. Ka Maria Magdalena pat ka bud biang nadien. Ioannis u la dem bad u la iohi tang ia ki jaiñ jong u Jisu kiba la khylliap, hynrei um shym la rung hapoh jingtep.

U Petrus u la poi hadien, bad u la rung hapoh jingtep. Ma-u ruh u la iohi ia ki jaiñ jong u Jisu kiba la khylliap. Nangta u Ioannis ruh u la rung, bad u la ngeit ba u Jisu u la mihpat. Baroh ar ngut ki la leit phai sha Jerusalem, bad ki la iathuh ia ki synran ia kiei kiei kiba la jia.

Ka Maria Magdalena kam shym la leit phai. Ka la mut ban pynsleh ia ka metiap jong u Jisu da ka umphniang kaba ka la thied, hynrei namar ba kam lap ia ka metiap, ka la sah hangto habar ka jingtep, bad ka la iam. Sa shisien ka la jingoh hapoh jingtep, bad ka la iohi ia arngut ki angel kiba la phong da ki jaiifi lieh, bad kiba la shong, uwei ha khlieh, bad uwei ha kjat jong ka jaka ha kaba la buh ia u Jisu. Ki ong ia ka, "Ko kynthei, balei pha iam?" ka la jubab, "Namar ki briew ki la rah noh ia u Trai jong nga, bad ki la leit buh ia u shaci-re-shaci, ngam tip."

Hadien kata, ka Maria Magdalena ka la phai shadien, bad ka la iohi ia u Jisu uba ieng hajan, hynrei kam tip ba u dei u Jisu. U Jisu u la ong ia ka, "Ko kynthei, balei pha iam? iano pha wad?" Ka Maria Magdalena ka la pyrkhat ba uta u briew u dei u nongsumar kata ka jaka, ka la ong ia u. "Lada Me la iohi, bad lada Me tip hangno ki la leit buh ia u Trai jong nga, to iathuh ia nga sch, bad ngan rah noh ia u."

U Jisu u la ong, "Maria!" Maka, da kaba phai sha u, ka la pyrta, "Ko Trai!" U Jisu u la ong ia ka, "Wat ktah ia nga mynta, namar ngam pat kiew sha u Kpa jong nga. To leit pynbna sha ki para jong nga, bad iathuh ia ki ba ngan leit sha u Kpa jong nga bad u Kpa jong ki, sha u Blei jong nga bad u Blei jong ki."

Ka Maria Magdalena bran bran ka la leit phai sha Jerusalem, bad ka la ong ia ki synran, "Nga la iohi ia u Trai, U la kren ha nga kumne."

Te ha ka janmiet jong kata ka sngi (Ka sngi-u-Trai) ki synran ki la ialum lang ha Jerusalem ha kata ka iing haba ki la bam ia ka Jingkhawai bakhatduh bad u Jisu mynshuwa, ki la khang ia ki jingkhang, bad ki jingkhang-iit baroh, namar ba ki sheptieng ia ki Ju. La katta ruh, katba ki dang iakren paraki hi,

"Ka jingsuk kan don ha phi."

shisyndon u Jisu u la ieng hapteng jong ki, bad u la ong, "Ka jingsuk kan don ha phi." Nangta u la pyni ha ki ia la ki kti bad ki kjat, bad ia la ka krung de. Te ki synran ki la kmen shibun ba ki la iohi ia u Trai.

Jar la katta ruh, dang don iwei arngut ki bym pat ngeit ba u dei u Trai uba ieng hapteng jong ki. Te u Jisu u la ong, "Phi don jingbam ne?" Te ki la ai ia u ka dohkha ba la shet, bad ka umngap. U la bam hakhmat jong ki, bad u la ai ha ki ia kiba tam, ba kin bam.

Nangta u la ong sa shisien, "Ka jingsuk kan don ha phi ! Kumba u Kpa jong nga u la phah ia nga, kumjuh nga phah ia phi." Nangta u la pyrsad halor jong ki, bad u la ong, "Pdiang ia u Mynsiem Bakhuid. Ia ki pop jongno jongno ba phin map, yn map ia ki, bad ia ki pop jongno jongno kiba phin pynsah, yn pynsah ia ki."

Hynrei, ha kata ka por, u Thomas – ia uba la khot ruh u Didimus – um shym don ryngkat bad ki Apostol. Haba u la wan, ki Apostol ki la ong ia u, "Ngi la iohi ia u Trai." Hynrei u la jubab, "Lynda ngan iohi ia ki dien prek ha ki kti bad ha

ki kjat jong u, bad ngan buh ia la ka jong ka kti ha ki jingmong jong u, ngan ym ngeit."

Te shi taiw hadien, haba ki synran ki la ialum lang sa shisien ha kajuh ka jaka, bad la khang ki jingkhang, bad u Thomas u la dou ryngkat bad ki, u Jisu u la paw hapdeng jong ki, bad u la ong ia ki, "Ka jingsuk kan don ha phi!" Nangta u la ong ha u Thomas, "Thomas, to diang la ka kti, bad to buh ia ka hangue, ha ka krung jong nga. To peit na ki kti jong nga, bad wat long shuh u bym ngeit, hynrei to long uba ngeit!" U Thomas u la ong. "Ko Trai jong nga, bad ko Blei jong nga!" U Jisu u la ong ia u, "Namar ba Me la iohi, Thomas, Me la ngeit. Suk kito ki ban sa ngeit khlem da iohi ruh!"

"To bsa ia ki 'langbrot jong Nga"

51

U JISU U THUNG IA U PETRUS BAN LONG U NONGBUJLI JONG U

U JISU ynda U la mihpat na ka jingiap, U la sah ha kane ka pyrthei sa sawphew sngi ban pynshngaiñ ia la ki synran, bad ban pyntngen ia ki shuwa ba Un kiew-noh sha bneng, sha la u jong u Kpa Uba ha bneng.

Ha kawei ka sngi, U la ong ha u Simon Petrus: "Ko Simon, khun u Jona, me kham-ieid mame ia Nga ban kine?" U Simon u la jubab: "Haoid ko Trai, Me tip ba nga ieid ia Me." U Jisu U la ong ha u: "To bsa ia ki khun-langbrot jong Nga." Nangta U la kylli biang: "Ko Simon, khun u Jona, me ieid ia Nga?" U Simon u la jubab: "Haoid ko Trai, Me tip ba nga ieid ia Me." U Jisu U la ong ha u: "To sharai ia ki 'langbrot barit jong Nga." U Jisu U la kylli biang ha kaba laisien: "Ko Simon, khun u Jona, me ieid ia Nga?" U Petrus u la jubab bad u la ong ha U: "Ko Trai, Me tip ia kici kiei baroh: Me tip ba nga ieid ia Me." U Jisu U la ong: "To bsa ia ki 'langbrot jong Nga."

Shuwa ba Un kiewnoh sha bneng, u Jisu, kum u Nongap-langbrot babha Um shym la kwah ban iehnoh ia ngi, kiba long ki khun-langbrot bad ki 'langbrot jong U, khlem nongsharai, hynrei U la thung ia u Petrus bad ia ki nongbujli jong u, ban long pateng-pateng ki nongmihkhmat ba-iohi jong U, ban sharai ia ka Balang jong u tyllup ka pyrthei.

52 KA JINGKIEW U JISU SHA BNENG

MYNTA la dap kita ki sawphew sngi ba la ong u Jisu ban iehnoh ia la ki synran bad ban leit sha bneng. Kumta ki la sngewsih. Hynrei u Jisu U la pyntngen ia ki bad U la kular ba ma-ki ruh kin sa wan sha U ha bneng. Ha kaba khatduh U la ong: "Ynda Nga la mih noh Ma-nga, tang khyndiat sngi pat Un sa wan hiar ha phi u Mynsiem Bakhuid. To sah ha Jerusalem haduh ban da poi kata ka por."

Hadien kata U la ialam ia ki sha u lum Olib. Hangta U la ong ha ki: "Ha Nga la ai ia ka bor baroh ha bneng bad ha khyndew... To leit kylleng ka pyrthei to pynlong synran ia ki bried baroh bad to pynbaptisma ia ki ha ka kyrteng u Kpa bad u Khun bad u Mynsiem Bakhuid, to hikai ruh ia ki ban leh ia kiei kiei kat kiba Nga la hukum ia phi." Te U la kner ia la ka kti ha la ki synran bad U la kyrkhu ia ki. Hadien U la kiew sha bneng. Hangta U shong ha kamon u Blei.

Ki synran ruh ki la iakhmih ia U haduh ba kim lah iohi shuh ba kah u lyoh. Te shen shen arngut ki Angel ki la paw hajan jong ki. Ki la ong: "Phi iapeit aïu sha bneng? Kumba u Jisu U la kiew sha bneng mynta, kumta ruh Un wan pat." Ynda kumta ki synran baroh ki la iadem-khoh-siew bad ki la iamane ia u Jisu. Hadien kata ki ialeit phai noh sha Jerusalem da kaba sngewbha.

Ngi ruh, ngi lah ban leit sha bneng, ba la kular u Jisu, lada ngi iaid ha ka hok bad ka jingjanai ha kane ka pyrthei.

53

LA WAN HIAR U MYNSIEM BAKHUID

KI SYNTRAN u Jisu ki la iadon ha kawei ka iing ha Jerusalelem kumba u Jisu U la hukum ia ki bad ki la ia-duai lang baroh bad ki la kyrpad ba Un wan u Mynsiem Bakhuid. Ka Kmie u Jisu ruh ka la don bad ki. Ynda dap shiphew sngi, ha ka Sngi-u-Trai la khynwin na sha bneng ka 'erbah kaba beh shaphang kata ka iing ha kaba ki iashong: ka iing ruh ka long kumba khih.

U Mynsiem Bakhuid, U la wan hiar ha ka dohnud ki synran.

Te halor ka khlieh jong uwei-pa-uwei na ki synran la iohi shi-syndon kum ki thylliej-ding. Da kumta u Mynsiem Bakhuid, U la wan hiar ha ka dohnud ki synran.

Ynda kumta ki la dap da u Mynsiem u Blei; ha ka mynsiem jong ki la don ka jingshai, bad ki long ki bakhuid bad janai.

To ngin iaduai mangi ruh bunsien, ban ioh ia u Mynsiem Bakhuid ba Un pynshai ia ki jingmut jong ngi.

54 U JISU UN WAN PAT KUM U NONGBISHAR YNDA WAI KA PYRTHEI

LA U JISU U la leit sha bneng, Um shym ieh khunswet ia ngi, ba ngi la ioh ia u Mynsiem Bakhuid. Hynrei u Jisu U dang sah bad ngi haduh mynta ruh ha iingmane, U don ha ka Sakrament la ngim lah ban iohi ia U kumba ki synran jong U ki la iohi ha ka por ba U dang iaid kylleng ha kaue ka pyrthei.

Hynrei ynda wai kaue ka pyrthei, u Jisu Un wan pat bad ngin lah ruh ban iohi ia U; hynrei Un wan da ka burom bad ka bor u Nongbishar bakhuid tam. Un wan ha u lyoh bueng. Un tyngshaiñ ruh kum ka sngi, bad ki Angel bad ki Riewkhuid baroh kin iadon bad U.

Ki baiap baroh kin im pat bad kin mih na la ki jingtep. Bad ki jait bynriew baroh kin ieng ha khmat jong U; bad Un sa pynkhlad ia ki kumba u nongap langbrot u pynkhlad ia ki langbrot bad ki blang. Ia kito kiba ha kamon jong U, Un sa ong: "To wan phi kiba la kyrkhu jong u Kpa jong Nga. To shim ia ka hima kaba la pynkhreh na ka bynta jong phi naduh myndang seng ia ka pyrthei."

Hynrei ia kito kiba ha kadiang jong U, Un sa ong: "Leit noh na Nga phi kiba la tim, sha ka ding bymjulip kaba la khreh ia u ksuid bad ki angel jong u." Kine kin shah shitom junom junom hapoh dujok, hynrei ki bahok kin sa kmen bad suk bad u Blei junom junom.

55

U STEPHAN BAKHUID, U MARTIR BANYNGKONG

HA ka sngi Pentekost bun hajar ngut ki la kylla Kristan da ka jingialap u Petrus. U lyngdoh rangbah bad ki Ju ki la ia bitar shibun ia ka jingshlur ki Apostol ha kaba ialap shaphang u Jisu Krist. La ki la set byndi ia ki, da ka bor u Blei ki la lait biang.

Ki Kristan baroh ki la don tang kawei ka dohnud bad ka mynsiem. Ki ba-duk bad ki ba-riewspah ki la ia-im kajuh ka jingim. Ki Apostol ki la leh bun ki kambah bad ki Kristan ruh ki la nangroi man ka sngi. La jied hynñiew ngut ki dikon kiban iarap ia ki Apostol. Uwei na ki u la long u Stephan. U long u bastad bad u la leh bun ki kambah. Shisien u la iasaid nia bad ki Ju. Namarba ki la rem, ki la shun ia u.

Da ki sakhi lamler ki la mudui ia u ha ka Dorbar, hynrei u Stephan u la kren khlcem sheptieng. U la mai pynban ia ka jingeh dohnud jong ki. Ki la bitar haduh katta katta bad ki la ring ia u shabar ka shnong. Hangta ki la lynthem maw ia u. Hynrei shuwa ban iap u la duai na ka bynta jong ki: "Ko Trai wat buh ia kane ka pop halor jong ki."

Naduh ka jingiap u Stephan, ia ki Kristan la ban-beiñ bad ki synran ki la phriang kylleng ban ialap ia ka Ktien u Blei.

56

KA JINGKYLLA U SAUL

LA DON uwei u briew uba kyrteng u Saul, uba la isih ia ka Balang. U la kiew man ka iing Kristan ban ring ia ki sha byndi. U la ialeh katba lah ban pynjot ia ka Balang ba la seng u Jisu Krist.

Ha kawei ka sngi u la leit sha u lyngdoh rangbah ban ioh bor ban leit sha Damaskos ban teh baroh ki Kristan kiba don

ha kato ka nongbah. Katba u dang leit sha kane ka nongbah, kawei ka jingshai kaba phymai ka la thaba laiñ ha u. U la hap nador u kulai bad ka sur ka pyrta. "Saul Saul, balei ba me pynshitom beifñ ia Nga!" U Saul u la kylli: "Me dei Uei, ko Trai?" Ka sur ka la phai-ktien: "Nga long u Jisu, ia Uba me leh-beifñ."

U Saul u la khynñiuh da ka jingtieng bad u la kylli: "Ko Trai, aïu Me mon ia nga ban leh!" Ka sur ka la batai. U Saul, u la matlah bad la btin ia u sha uwei u lyngdoh, u Ananias, ia uba la bthah da u Blei ban pynbaptisma ia u Saul.

Na kaba long u nongshun jong ka Balang, mynta u Saul u la kylla long u Apostol u bashitthem tam. U la pynkylla bun bah ki Jentil bad la khot ia u, u Apostol jong ki Jentil. Hadien u la kylla ia ka kyrteng bad la khot u Paulus. Ha ka por ka jingbanbeifñ u Patsha Nero u la shah iap martir ha Rom, ha ka snem 67, ryngkat bad u Petrus Bakhuid.

57

U PETRUS BAD U PAULUS BAKHUID KI LA IAP-MARTIR HA ROM

Ha ki jingialap jong u, u Paulus Bakhuid u la poi sha Jerusalem. Hangta u la shah kem ha ki Ju kiba shun ia u. La ring sha u lyngskor uba shong ha Sisaria. Ha kaba khatduh la phah sha u patsha ha Rom. Hangne la set koidi ia u ar-snem. U la thoh bun ki Shithi sha ki Balang kiba u la leit ialap. U la lait katto katne por, bad tang shu khie ka jingpynshitom beifñ u Patsha Nero, u la shah kem biang. La thep hapoh byndi bad ha kaba khatduh la khrai khlieh.

Hamar kajuh ka por ba don u Paulus Bakhuid ha byndi, ia u Petrus Bakhuid ruh, uba la don ha Rom ha kata ka por, la kem bad la set lang ha kajuh ka byndi. Ia u la rai ban sahnarphna bad kum ka dak ka jingsngewrit, u Nongbuji jong u Krist ha ka pyrthei u la kyrpad ban sahnarphna markhongpong. La

".....u la kyrpad ban sabnarpna markhongpong."

ialam ia u bad ia u Paulus shabar ka shnong Rom, kumba lai mer bad hangta ki la aiti ia la ka jingim na ka bynta ka jing-geit.

Baroh kiwei pat ki Apostol ki la shah iap na ka bynta kajuh ka jingthmu bad uba khatduh na ki, u Yoannis Apostol, u la shah bret ha u khiew uba don ka umphniang kaba thnam, hynrei um shym iap. U la leit poi sha ka dewlynnong Patmos, bad hangta u la iohi ia ka jingpynpaw kumba u la thoh ha ka Kitab: Jingpynpaw jong u.

KA jingiathuhlypa u Jisu ka la urlong. U Blei U la pynjot ia ka Jerusalem.

Shuwa ka jingjot, ki dak ki bakhyllah ki la paw. Ha ka Sngi Pentekost ka sur ka bakhyllah la iohsugew na ka tempel: "Ia ngin ialeit noh nangue, ia ngin ialeit noh nangue." Uwei u nongwei u la phet kylleng ka nongbah, u da pyrta: "Kordit ia ka tempel, kordit ia ka Jerusalem!" La kem ia u bad la sympat, bad u la pyrta pat: "Kordit ia nga ruh haduh ka jingiap." Ha kawei ka miet la iohi ka jingshai kaba phyrnai sawdong ka duwan jong ka tempel. Ka jingkhang-bah ka tempel, kaba ju plie arphew ngut ki briew, ka la shu plie hi. Khyndiat sngi hadien la iohi ki kynhun shipai kumba ki kerkut ia ka nongbah. Ha kaba khatduh la paw u khlur, kumba u thew shaphang Jerusalem. Hynrei ym don ba pyrkhath shaphang ka jingjot jong ka.

Ha kawei ka sngi ka kynhun shipai bakhraw jong ki Roman, hapoh u Bepasian, ka la hiar-thma bad la kerkut, ia ka Jerusalem. Ka jingjynjar ka la long ka ba-sngewtriem haduh bym lah batai. Ki la iabam sa para-briew, ki la bam sa ia la ki khun-rit. Ka thma para Ju ka la mih, ha kaba khatduh ki Roman ki la tur shapoh ka nongbah. La thang ia ka tempel, bad kumta kam shym sah shuh u maw halor u maw. Ki shipai Roman ki la pyniap katba ki lap, ki la pynduh bad la pynjot katba don.

Bun ki Ju ki la iap ha kane bad kiba sah ki la saphret kylleng ka pyrthei haduh mynta. Ka jingjot ka tempel ki Ju ka pynskhem shuh ba u Jisu U la seng kawei pat ka Balang, kaba long ka Balang Katholik bad Apostolik Bakhuid. Tang maka marwei kan sah haduh kaba wai ka pyrthei bad ki khyrdop ka dujok kin ym jop ia ka.

REFERENCE

Not to be Lent out

MEGHALAYA STATE CENTRAL

LIBRARY SHILLONG

Call No. ....

Date, ...